Ny samling folksagor

Förord till den elektroniska utgåvan

Under arbete...

Om narras, »skarfva» och berätta sagor.

Efter anteckningar från Hessen.

I.

Lögnen är någonting osant och falskt. En saga är också någonting otroligt—men dock ett intet mot en riktig osanning. Därför smider en äkta lögnare mycket lättare ihop något än två sagoförtäljare. Om jag till exempel en afton kommer att berätta något för de smärre barnen, då komma de små bytingarna genast, sätta sig och spetsa öronen. Och Lisa säger till de små: »Håll er nu tysta, små slammertackor; i dag berättar farfar en

alldeles splitterny saga, som inte står i den nya vackra sagoboken, ni nyss fått». — Om jag nu börjar, men inte griper mig an med riktigt allvar, så märker Max snart hvart det bär, och säger: »Farfar bara narras för oss». Och till och med om onkel Richard, som har seglat kring hela vida världen, berättar de underbaraste saker, t. ex. att rakt under våra fötter, på andra sidan jordklotet, invånarna elda med god, frisk is, så märka alla att han narras så att det brakar, och man kan höra det prassla som torra stickor. Och då rysa de små och stora, om hvilka jag i dag berättar.

Jag känner en vidtberest, berömd man, som riktigt smackar med läpparna af förtjusning när det är fråga om att narras. Han vet att berätta om allt. Får man tro honom, så har han varit öfverallt, och det som knappast en världsomseglare bland tio upplefvat, det har allt händt honom själf, vid nordpolen och sydpolen, hos kineserna, mohikanerna och i eldsländerna, som allt han kan räkna upp. I landet Kappadocien har han sett bergen vandra fram och tillbaka, ungefär som man i våra dagar ser hus och gator i Amerika flyttas; hos japaneserna har han sett människor flyga hastigare än svalor och falkar hemma hos oss, och vid Kap hade han tydligen varseblifvit hurusom månen var besvärad af snufva och huru näsan på halfmånen var ordentligt uppsvullen, och när han — månen nämligen — hade nyst häftigt, hade man i hela hottentottlandet öfver hela tre breddgrader kunnat höra hur folk ropade: »prosit!» eller »väl bekomme!»

Så där riktigt trefligt narras visserligen en äkta lögnare icke, men nog kan han på en liten stund sätta ihop en bra historia. »Tokar ta aldrig slut», säger ordspråket, och detta märka till och med de små, så snart de äro öfver sjunde året, om man med allvarsam uppsyn narras för dem. Men en saga — äfven om den klingar aldrig så underbar — finner behag för gammal och ung, och just därför är det en saga. Till och med sådana saker som i grunden äro galenskaper, såsom spökeri och andeskådningar,

vidskepelser och spådomar kunna gå an i sagan, men på allvar skulle inte ens gamla gummor och enfaldiga människor vilja traktera oss med sådant.

En äkta lögnare menar allvarsamt med lögnen. En sådan lögnmänniska ljuger alltid friskt på, ty han ljuger af vana. Han ljuger för far och mor, slår historier i sina systrar och sätter regelmässigt X för U åt sina yngre bröder, emedan de små karlarne ännu inte äro riktigt klara i hufvudet. Lögnaren af vana ljuger både dag och natt, han ljuger blott han öppnar munnen, han ljuger offentligt och hemligt, och befinner sig väl endast när han ljuger. Slutligen tror han på allvar på sina egna lögner och svär på dem som på evangelium.

II.

»Skarfva» är i själfva verket ett särskildt, om också mindre farligt slag af lögn. Det står i viss mån midt emellan saga, lögn och tokrolighet. Det finnes en hel mängd skräflare, som förstå sin konst; dock har knappast någon af detta slag förstått sin konst så grundligt som min kusin, den gamle skogvaktaren. Han tillhörde en mycket gammal familj, i hvilken prat och skvaller om allt som händt i den lilla staden regelbundet gick i arf från mormor till barnbarn och från far till son, liksom hos andra människor andra egenheter gå i arf, som t. ex. sagoberättandet hos mig. Men då nattvaktandet i skogen just aldrig varit en så synnerligt rik inkomstkälla, så hafva dessa hederliga kälkborgares efterkommande, redan långt före den tid, om hvilken jag talar, slagit sig på en i deras hemort mer lönande, om också något blodigare syssla, nämligen den aktningsvärda korffabrikationen äfvensom korgmakeriets ädla konst. Från den senare linjen härstammar nu den jakt- och skogskunnige, om hvilken de underbaraste tokroligheter genom en

vidskepelser och spådomar kunna gå an i sagan, men på allvar skulle inte ens gamla gummor och enfaldiga människor vilja traktera oss med sådant.

En äkta lögnare menar allvarsamt med lögnen. En sådan lögnmänniska ljuger alltid friskt på, ty han ljuger af vana. Han ljuger för far och mor, slår historier i sina systrar och sätter regelmässigt X för U åt sina yngre bröder, emedan de små karlarne ännu inte äro riktigt klara i hufvudet. Lögnaren af vana ljuger både dag och natt, han ljuger blott han öppnar munnen, han ljuger offentligt och hemligt, och befinner sig väl endast när han ljuger. Slutligen tror han på allvar på sina egna lögner och svär på dem som på evangelium.

II.

»Skarfva» är i själfva verket ett särskildt, om också mindre farligt slag af lögn. Det står i viss mån midt emellan saga, lögn och tokrolighet. Det finnes en hel mängd skräflare, som förstå sin konst; dock har knappast någon af detta slag förstått sin konst så grundligt som min kusin, den gamle skogvaktaren. Han tillhörde en mycket gammal familj, i hvilken prat och skvaller om allt som händt i den lilla staden regelbundet gick i arf från mormor till barnbarn och från far till son, liksom hos andra människor andra egenheter gå i arf, som t. ex. sagoberättandet hos mig. Men då nattvaktandet i skogen just aldrig varit en så synnerligt rik inkomstkälla, så hafva dessa hederliga kälkborgares efterkommande, redan långt före den tid, om hvilken jag talar, slagit sig på en i deras hemort mer lönande, om också något blodigare syssla, nämligen den aktningsvärda korffabrikationen äfvensom korgmakeriets ädla konst. Från den senare linjen härstammar nu den jakt- och skogskunnige, om hvilken de underbaraste tokroligheter genom en

talrik vänkrets öfverlämnats åt eftervärlden mellan Darm, Main och Rhen, till heder och ära för hans födelsebygd. Det som den godmodige skogvaktaren under sin lifstid har sammanfantiserat och uppdiktat, det hafva nu afundsjuka människor ansett vara ett förkastligt och straffvärdt skräfvel; men de som förstodo skämt, funno det vara ett både godt och oskadligt sådant. Men som menige man alltid känt den lustige hessiske Münchhausen under namnet »Ljugarpetter», så måste äfven vi föreställa honom för våra läsare under detta namn.

Redan skogvaktarens herr farfar, »Jägarfritz», förstod sig på att breda på duktigt. Han var en äkta skogsmänniska, och som ung pojke hade han en längre tid drifvit omkring på resor hit och dit med junker Balthasar, egendomsägarens son.

När nu Fritz åter var hemma hos sina vänner, så förde han efter hand på tapeten alla de underbara saker, som skulle hafva händt honom, och det var i själfva verket de oerhördaste äfventyr. »Ni må tro det eller icke, kusin Klas», försäkrade han en afton vid hemgåendet den rike grynmjölnaren, »men den hund som jag kom mellan

benen på i Haag, var fullt ut så stor som er största arbetshäst.»

»Det var huggarn, kusin Fritz», svarade grynmjölnaren; »men emellertid finnes det underbara ting af alla slag i världen. Så komma vi snart vid andestigen, strax till vänster här i kärret, till en liten bro; där ligger lögnstenen, och den är så beskaffad, att hvar och en som samma dag ljugit eller skurit till i växten ofelbart snafvar mot den och bryter ett ben, ifall det inte går honom ännu värre. Det är en alldeles afgjord sak.»

Då for »Jägarfritz» tillsammans af förskräckelse och sade långsamt till sin kamrat: »Hör på, kusin, hvarför har ni så brådtom? — jag har just ingenting som skyndar på mig! ... Dock, för att nu återkomma till besagde hund, så var han bara ett halft år gammal, och om han ocksåinte var så stor som Blacken, er stora arbetshäst, så var han dock så stor som Bläsan, er ko ...»

Grynmjölnaren svarade ej ett ord. Först efter en liten stund sade han: »Se där, Fritz, vi komma nu till andestigen.» Då blef den fattige stackaren litet besynnerlig. »Kusin», började han sakta, »mellan stor och stor är dock till sist en liten skillnad. Det är mången som håller Bläsan, er ko, för större än hon är — men den slaktarhunden som jag såg i Nederländerna var sannerligen större än en kalf.»

Grynmjölnaren låtsade som om hund och kalf ej anginge honom det allra minsta: »Må vara, Fritz», sade han, »men se nu upp, vi äro genast vid bron. Vet ni hvad, jag tror det är bäst att jag går förut.»

Då nyper Fritz kusinen ängsligt i rockskörtet och säger, i det han tvingar sig till att skratta: »Kusin, var ingen narr — och låt inte pudra in er att tro på min historia; tro mig på mitt ord, hunden, om hvilken jag talade, var inte större än hundar bruka vara ...»

Således förstod sig redan »Lögnpetters» farfar rätt bra på att skarfva, men jämförd med sin sonson var han dock under hela sitt lif endast en stympare.

På min tid, när jag ännu var pojke, stod framför slottet ett värdshus, »gamla posten», och strax därinvid »hvita tornet». Men hvad som händt mellan »hvita tornet» och slottet — det har endast »Lögnpetter» sett. Långt innan den store fiolspelaren Paganini spelade på halfannan fiolsträng, gjorde vår lögnaktige skogvaktare på »gamla posten» bekantskap med en mycket underbarare och större mästare. Jämförd med honom var Paganini blott en fuskare. Vår landsmans vän förde nämligen med sig en tornhög basfiol, som han behandlade ännu mästerligare än den berömde genuesaren behandlade sin fiol. För att kunna spela den vidunderliga brumbasen, hade man måst taga taket af »hvita tornet»; huru skulle spelaren eljest kunnat fara upp och ned för strängarna med sin stråke? Ja, skratta ni! — som ett bevis på sanningen af saken, vågade vår landsmanåberopa sig på intyget af högstsalige herr storhertigen af Darmstadt. Och då måste det väl vara sant!

Men Lögnpetter var också en väldig jägare för Herranom. Hvad den salige herr von Münchhausen kunnat göra, det var blott en barnlek för skogvaktaren från Oberhessen. Han hade ju med tillhjälp af sina taxhundar fångat en hvalfisk tre mil ifrån land, hvilken hvarje sekund sprutade ut ett oxhufvud äppelvin med seltersvatten. Dock erkände hvalfiskjägaren att han hade haft mycket besvär med att föra sjöodjuret i land, och att äfventyret skulle varit honom omöjligt att bestå, om han ej hade haft sin springpojke till hjälp. Denne, som knappast var halfannan aln hög, var hemma i Vogelsberg. Där hade han gått ut på spaning efter den fruktade röfvarhöfdingen Schinderhannes, som tagit sin tillflykt där i skogen. På en promenad från Rhen till Rhône hade han nämligen gått vilse, och hade nu från Spessart kommit in i Oberhessen. Petters lifdvärg hade nu stött på den vildsinta människan i närheten af Bildenkopf och gifvit sig i strid med honom. Hela åtta dagar varade deras kamp. Och under den tiden kunde båda två helt ledigt låta solen lysa igenom deras magar, ty hvarken mat eller dryck fanns på platsen, och äfven om sådant funnits, hade de ej gifvit sig tid att äta, så inne voro de i sin strid. Men ändtligen fick dvärgen omkull flyktingen, på hvars hufvud man hade satt ett högt pris, och ritsch, ratsch — ty han hade klokt nog tagit med sig hvad han behöfde — fick han fatt i en gammal potatissäck, som låg i närheten, och i den stoppade han sin fånge utan vidare omständigheter. Med denna börda på ryggen hade han irrat omkring tio mil hit och dit, och Lögnpetter, som sökte honom, följde efteråt med sin hvalfisk och sin taxhund. Ändtligen på elfte dagen träffade den lille hjälten på den store, sin herre. Nu gick saken betydligt bättre: de båda hjälpte hvarandra

ömsesidigt, i det de turade om med sina bördor. Men när de ej orkade mer, gjorde Petter kort process och upphängde, utan att länge besinna sig.säcken med den sprattlande röfvarhöfdingen vid ett mastträd, minst tusen fot högt, om ej högre. Där lät han nu Schiuderhannes helt beskedligt hänga, och gick vidare som om intet hade händt. Men omkring honom, som var instoppad i säcken, samlade sig ett snyggt sällskap, bestående af en sönderrifven tiggarpåse, en ölmugg utan botten och lock, en skaftlös knif utan blad samt en eldgaffel utan klor, som samtliga sökte en fördelaktig anställning. Men de funno snart svåra medtäflare i en trefot med fyra fötter, ett halster utan mellanrum mellan gallren, ett tomt fat utan botten och sidor, hvaröfver en sparf gjorde sig lustig, hvilken för öfrigt hos Petters dräng lade sig ut för röfvaren i säcken, så att denne bogserade sig ner för trädet och lyckades komma i säkerhet. Men hela sällskapet begaf sig därifrån då det såg att en lam man på ett ben af alla krafter sprang efter en hare och att han i stället för haren endast fick ett öra, som denne tappat. Men haren fångade en naken groda och stoppade henne i sin ulliga ficka. Och allt detta såg en blind, som ej kunde tala och som därför ropade »tjufvar och mördare», och som vidt och bredt utbasunade hvad han hade sett för alla människor, som bodde i en människotom öken.

Och Lögnpetter, som inte var lat, berättade vidare om sitt jaktlif i Odenwald och huru han i det storhertigliga hessiska hofköket med egna ögon sett en förhäxad pall, som kastade en kruka i hufvudet på kocken, hvaråt alla pannor, fat och kittlar började skramla af skrattsjuka. Men en gammal afundsjuk damborste berättade för huskatten, att under dess frånvaro hade råttor och möss dansat en vals och att mjölkkon hade spatserat öfver trädgårdsspalieren på en fin sträng, för att fästa grannens åsnas uppmärksamhet på att hon förlorat sitt skinn, och huru denna utaf öfverraskning först nu hade krupit ur sin pergamentshud, o. s. v. — Och allt detta hade Lögopetter, som sades, sett med egna ögon. Därvid var han så viss på sin sak, att han helt allvarsamt uppdukade dylika underting förherr storhertigen, hvaråt hans nådige landsherre måste skratta så att bjälkarna böjde sig i det gamla darmstädterslottet och de gamla väggarna i pastorshuset i Kettenheim vacklade. Men när han inte kunde blifva riktigt klar med sina lögnhistorier och blandade ihop det ena och det andra, då sade den durchlauchtigste herr storhertigen:

»Petter, jag har inbjudit dig på kaffe och en pipa tobak, men inte för att ljuga så att man kan baxna; och kaffet och pipan serverar dig fru storhertiginnan i egen person — men bomber och granater! hvar har du under ditt prat gjort af fiolspelaren, med hvilken du började dina historier och som hela tiden sågade på så duktigt där borta i »hvita tornet?»

Men för denna gång hade Petter sågat sig själf trött. Han tog därför afsked af herr storhertigen för att inhämta underrättelser hvad det hade blifvit af herr spelmannen. Men han har låtit den nådige herrn länge vänta på underrättelser härom. Och så ljöd alltid en berättelse annorlunda än den föregående, så att tålamodet brast den nådige herrn och han slutligen ropade: »Dra så långt vägen räcker — du ljuger ju värre än om det vore tryckt!»

Och dock hade Lögnpetter ej precis talat osanning. Han visste sannerligen ej själf hvad det hade blifvit af fiolspelaren, denna galna bild af hans fantasi; han hade alldeles trasslat in sig.

Så går det med lögnaren. Han syr och lappar tillsammans alla maskorna i sin lögnväfnad till en grof lögnsäck, och ju mer han ljuger, ju tommare blir säcken. Om Petter ännu lefver, så ljuger och ljuger han — alldeles som det vore tryckt.

Lögnpetter var, som man sett, ingen dålig lögnare. Också hafva hans tokroligheter ej skadat någon människa. Men det finnes äfven mycket farligare lögnare och elaka belackare och arglistiga äreskändare. Men allt sådant följe må hålla sig på hundra stegs afstånd ifrån oss!

—

Historien om de sju korparna och den trogna

systern.

Tysk folksaga.

I.

För lång, lång lid tillbaka lefde en kvinna, som hade sju söner och en dotter. Hennes man hade dött för länge sedan, och tiderna voro svåra, så att hon blott med svårighet kunde lifnära sig. Men gossarne begärde mer att äta än hon kunde gifva dem. Då utropade hon en gång förargad: »Jag önskar att ni vore korpar och sökte er föda på fältet!»Detta sade hon i en ond stund, ty med ens förvandlades de unga sönerna, flögo upp från sina stolar med svarta vingar och skyndade bort mot skogen, liksom jagade af stormvinden.

Men moderns hjärta isades af dödlig fasa, när hon såg huru hennes söner blifvit förtrollade genom hennes egna obetänksamma ord; och då den siste försvann i skogen, föll hon ner och dog.

Då blef den unga flickan ensam med sin moders lik och sin smärta, men hon stannade ej hemma, utan lopp bort till skogen, i hvilken hennes bröder försvunnit. Och hon sprang in i den djupa, snåruppfyllda skogen, djupare och djupare, tills skymningen sänkte sig ner mellan träden och månen steg upp på himmelen. Då kom hon slutligen till en stor källa, som sorlade fram ur berget. Rakt öfver källan stod månen och rundt omkring susade höga furor. Flickan var trött och törstig och satte sig neder. Hon böjde sig ner till källan och drack; men vattnet hade en underbar kraft under fullmånsnätterna; och när flickan druckit, öppnades hennes ögon och ofvanför källan såg hon en hög kvinnogestalt stå, ljus och klar som solen, och vid hennes fötter fladdrade de sju korparna.

Flickan förskräcktes vid synen och fruktade sig, så att hon föll ned till jorden. Då böjde sig feen, berörde flickan med en mistelkvist och sade: »Hvem söker du?»

Flickan svarade: »Mina bröder, som flugit till skogen, förvandlade till korpar; dem söker jag, på det jag må lösa dem ur förtrollningen.»

Feen sade: »Om detta är din vilja och om du vill öfva trohet mot dina bröder, så skall jag säga dig hvad du har att företaga. Men jag säger dig att du måste öfva stor trohet.»

Då svarade flickan: »Jag vill det.»

Då sade åter feen: »Så bo ensam i skogen och spinn och förfärdiga under sju år sju skjortor åt dina sju bröder. Men hela tiden måste du tiga och vara så stum som omdu vore född utan tunga, och hvarken lust eller nöd får lösa din tungas band.»

»Jag vill göra det», sade den trogna systern, och det var hennes sista ord; därefter satt hon ständigt stum i ett ihåligt träd i vildmarken och spann.

Korparna tillförde henne föda, ur källan drack hon och med dess vatten badade hon sin kropp, så att hon för hvarje dag blef skönare. Sommar och vinter gick förbi, hennes kläder föllo sönder till stoft, men hon insvepte sig i sitt gyllene hår, som föll omkring henne som en mantel.

Så satt hon tigande i vildmarken i sex långa år, och intet lefvande närmade sig henne, annat än de sju korparna och vilddufvorna, som i hennes grannskap byggt sina nästen.

Då begaf det sig en gång att den unge konungen drog ut med jägare, män, falkar och hästar för att jaga, och genom den vilda skogen klingade valthornens ljud och skallet af kopplen.

Den unge konungen jagade en ädel hjort och kom djupt in i skogen. Där förlorade han hjortens spår, men en vilddufva flög upp framför honom, och det föreföll honom som måste han följa henne genom den mörka skogen. Så bröt han fram genom snår och buskar, och då dufvan flög in i sitt näste, upplyftade han sina ögon och såg inuti det ihåliga trädet den allra skönaste kvinnogestalt.

Ljus och smärt satt hon där, omslöjad af gyllene lockar, med sin hvita hand spann hon de gula linträdarna, och hon vände mot honom sitt anlete, som var så skönt och intagande att ord ej kunna utsäga det.

En darrning af hänryckning for genom den unge konungens själ, och hans hjärta slog högt. »Hvarifrån är du, huldaste?» sade han, »är du af människosläkte eller har den ljusa luften födt dig? Tala!»

Då lade den sköna sitt finger på munnen, som log, men förblef stum.

Den unge konungen lyftade henne ut ur trädet, och hennes hår föll blygsamt i vågor öfver henne och honom;men han kastade sin mantel omkring henne och lyftade henne upp på sin häst, som han själf ledde vid tygeln, och så förde han den sköna till sin borg.

Och borgen låg i den glänsande aftonrodnaden med skimrande tak och höga tinnar och skådade från berget vida öfver ett blomstrande land.

Och i borgen funnos smyckade salar och ståtliga rum, och dit ledsagade konungen flickan, ty han hade i sinnet att göra henne till sin drottning.

Men då hon om natten hvilade på sitt mjuka läger, hörde hon korparnas susande vingslag och deras hesa, ångestfulla skri. Det var hennes sju bröder, som flugit efter henne, och de sutto nu under natten på fästet af det tak, under hvilket hon hvilade.

Men den unge konungen såg den sköna med allt större kärlek, och om också hans mor och systrar lade sig däremot, emedan de ansågo att det ej passade sig att han till härskarinna upphöjde en flicka, som blifvit funnen i skogen, så var han dock beständig i sitt sinne och stod fast vid sin kärlek. Väl bekymrade det honom att den underbara munnen ej talade, men han blickade in i de djupa, mörka ögonen, och de sade honom alla de kärleksord, som den stumma munnen förteg. Så lät han bestämma bröllopsdagen och till denna inbjuda alla sina vänner och vasaller.

Konungens systrar smyckade självfva med sina bästa prydnader den sköna; de iklädde henne guldstickade kläder, kostliga spännen, kedjor och dyrbarheter, såsom det anstår en konungabrud. Öfver hennes gyllene hår hängde de en ljus slöja och satte på hennes hufvud en krans af rosmarin och rosor, så att hennes skönhet strålade som en diamant, omgifven af glänsande juveler. Då hon vid konungens sida gick till kyrkan, och rundt omkring var prakt och glans och folkets jubel och flöjttoner och klockeklang, då blickade hon upp mot himmelen och hon såg öfver sig flyga de sju korparna, och hon lyfte två finger på sin högra hand och i sitt hjärta svor hon sina bröder, att hvarken den högstalust eller ljufvaste glädje skulle komma henne att glömma sitt löfte, och att hon ej skulle bryta sin tystnad förrän tiden var inne.

Så blef hon konungens gemål och glädjedagarna började, ty allt var henne nytt. Konungen förde henne öfver fälten och lät henne från bergen skåda ut öfver sitt vida, välsignade land, som dock ej hade någon kostbarare ädelsten än hans gemål.

När konungen följde henne, så trängde sig allt folket omkring henne att se henne, ty hennes anblick var huld som Guds moders. De gamle och sjuke stego upp från sina läger för att vederkvicka sig vid åsynen af henne, ty det var dem som hade hon ungdom och hälsa med sig. Bonden lämnade sin plog, herden sin hjord för att se henne, barnen sprungo fram och mödrar och jungfrur kallade henne villigt den skönaste af sitt släkte.

Hvart hon gick tycktes ängarna grönska ljufvare, fåglarna sjunga härligare och vindarna blåsa mildare. Så gick hon fram vid sin gemåls sida, skön och lugn som en ljus majdag. Om hon också ej hade några ord för att trösta de fattiga och sjuka, för att skämta med de lyckliga och pladdra med barnen, så var dock blicken ur hennes öga och leendet på hennes mun vältaligare än alla ord. Hon var mild och barmhärtig, konungens rika skänker gaf hon

de fattiga, så att hvar och en var full af hennes beröm och innerligt älskade henne. Men mest älskades hon af sin gemål.

Blott i konungaborgen hviskade man: »Hvem är hon, och hvarifrån har hon kommit? — Är det icke skam att en flicka, som bodde naken i skogen, är satt öfver konungahusets döttrar och öfver det adliga blodet? — Och hvem vet om hon ej är något troll, och att hon förställt sitt väsende så älskligt, för att bringa olycka öfver konungens hus? — Hvad har hon för hemligheter och hvarför stiger hon upp om nätterna för att spinna? — Finnes det ej linne och garn nog i förråden för henne att kläda sig med? —Spinna och väfva ej tärnorna i borgen? — Hon kan ju arbeta på ljusa dagen. Hvarför söker hon hemlighet och förrättar sitt arbete i den tysta midnattsstunden, då andar och troll flyga omkring?» — Så sade belackarne till konungen, men denne var döf för deras ord, ty hans kärlek till sin gemål var stor och stark; som vinden flögo de onda talen förbi honom, men slutligen blef dock ett återljud kvar däraf i hans öra; dock fann det onda ljudet ej väg till hans hjärta.

En gång vaknade konungen om natten, och det var honom som hade han hört surrandet af en spinnrock, och då han reste sig upp i bädden, såg han att hans gemål lämnat sitt läger vid hans sida och att hon med nakna fötter satt på det kalla golfvet och spann i det kalla, blåaktiga månskenet. På marken kröp en spindel och från tornets tinnar klagade korparnas skri, och det var det enda ljudet i den tysta natten. Månskenet fyllde med sitt matta ljus kammaren och insvepte den spinnande kvinnans gestalt i ett magiskt skimmer.

Konungen ryste, och han kände djup smärta då han såg sin gemåls hemlighetsfulla arbete. Visserligen teg han och talade ej mer därom; men hon såg dock att en slöja hängde mellan honom och henne. Blott hennes ögon bådo om hans kärlek, hans förtroende. Hon hörde på gårdar och gator huru folket hviskade om hennes gemenskap med korparna och såg ifrån borgtornets altaner unga och gamla slå sina hufvuden tillhopa öfver saken, såg blickar af afund och misstanke hvila på sig; dock förblef hennes mun stum, ty när hon blickade upp mot höjden, såg hon sina bröder, ännu alltid väntande frälsning, flyga som korpar, och gent emot misstanken behöll hon den trohet, hon svurit dem.

Men nu kom den tid, då hennes förhoppningar skulle uppfyllas, allt närmare, och när hennes tid var inne, skänkte hon konungen två sköna gossar, rosiga och friska som äppelträdets blommor.

II.

Öfverallt i konungaborgen härskade stor glädje. Med sin moder och sina systrar kom den unge konungen att tacka sin hustru och trycka sina barn till sitt hjärta, ty han var lycklig och stolt att hans släkt skulle fortlefva. Konungen förde biskopen med sig, att han med sin välsignelse skulle styrka konungens gemål, att han med kraftiga besvärjelser skulle skydda barnkammaren och sjukrummet mot det ondas våld och med heliga namn bevara de små mot onda blickar.

På ett hyende lågo de två gossarne bredvid hvarandra som tvenne rosenknoppar, och amman bar dem försiktigt

till badet; men så snart de rosiga små lemmarna vidrörde det ljumma vattnet, inträffade något förskräckligt och olyckligt. De sköna människoformerna krympte tillsamman och tvenne unga, knappast ruggiga korpungar flögo upp och ut genom det öppnade fönstret.

Amman gaf till ett rop och tappade i förskräckelsen hyendet, på hvilket hon burit barnen. Högljudt började äfven tärnorna skrika af ångest och förfäran vid det förskräckliga spökeriet. Den unge konungen, hvars stolthet och förtjusning hade flugit därifrån i afskyvärd korpgestalt, och som förtärdes af kärleken till det troll, han tagit till maka, utstötte ett jämmerskri som gaf ett skallande återljud i den hvälfda salen; och af ångest, blygsel och förskräckelse dolde kvinnorna sina ansikten i händerna. Ur biskopens hand föll den heliga boken och från salen ut på borggården genljöd det: »Drottningen är en häxa!»

Men hon låg i sin säng. I det ögonblick, då kvinnans högsta lycka kommit henne till del, då hon tigande

öfvervunnit den svåraste ångest och den högsta, heligaste hänryckning, återstod henne den värsta och förskräckligaste pröfningen. Hennes gemåls jämmerskri trängde sig äfven fram på hennes läppar, klagoljudet ville öppna dem, men då stod framför hennes bädd feens höga gestalt och hon lade varnande sitt finger på sin mun. Då trängde den trogna systern tillbaka klagoljuden i sitt hjärta och låg där med tigande mun, genomkämpande det svåraste lidande.

Hon teg då den älskade kastade sig för henne och besvor henne att säga honom om hon verkligen var en trollpacka — hon som han omhuldat och älskat mer än sin ögonsten, mer än renheten af sitt ädla blod. Hon teg då biskopen hotade henne med alla helvetets straff, då folket skymfade henne och konungahusets alla kvinnor vände sig ifrån henne med åtbörder af afsky och förakt. Hon teg då råa händer sleto henne ur hennes gemåls slott och då hon under förbannelser kastades ner i ett djupt och fuktigt fängelse.De nyfödda barnens förvandling. (Sid. 18.)Nu var hon åter allena, och omkring henne rådde tystnaden, men icke grönskade som fordom skogen rundt om henne eller belyste henne solen och månen. Förskräckelse och mörker omgåfvo henne, men icke ens ensamhetens fasor kunde aflocka henne ett ljud. Hon fördes inför domaren och anklagades att med onda konster hafva förtrollat konungen och bragt vanära öfver det kungliga huset. Hon hade födt en trollafföda och öfvat ond trolldom, och allt detta skulle hon nu bekänna. Men den trogna teg; då släpade bödelsknektarne henne till tortyrkammaren och visade henne allt, som där väntade henne; de slogo hennes späda kropp med gissel, men hon teg.

Då bröt domaren den hvita stafven öfver henne såsom en oförbätterlig trollpacka, och hon dömdes att lefvande brännas på ett stort bål, sig själf till straff och andra till varnagel.

Hon hörde detta, den hårda, orättfärdiga domen, med sänkt hufvud och hon teg. Ej med ett ord bekände hon sin oskuld, ej med ett ljud bad hon om sitt lif. Hon blef således återförd i fängelset och låg där inne, såsom hade hon redan varit i sin graf. Men den unge konungen sörjde och grämde sig öfver förlusten af sin älskade, och om han också med seende ögon sett huru hans barn förvandlades, om också hans gemåls hemlighetsfulla arbete bekymrat honom, så ville han ändock icke tro på hennes skuld och hennes onda sinne. Han grämde sig så djupt, att han tärdes af som en skugga och hvarken ville smaka mat eller dryck. Men de som hade afundats den unga drottningen och som ville henne illa, sade: »Se bara, så förtrollar häxan med onda konster konungen att hans ben förvissna och hans blod torkar bort. — Ju förr hon dödas, dess bättre, ty eljest fördärfvar hon oss alla.»

Men under tiden satt den trogna i det mörka fängelset, och i det svaga ljuset arbetade hon på den sista skjortan. Man hade i fängelset kastat in hennes spinnrock och de sex skjortorna, ty äfven dessa skulle brännas, så att intet blefve

kvar af hennes syndiga konster. Ingen tröst gafs henne och intet mildt tilltal hörde hon, blott stundom om natten slogo de sju brödernas vingar mot gallret i hennes fängelsefönster och hon såg skuggorna af korparna draga förbi. Men där ute uppbyggdes bålet och midt i detsamma sattes pålen, vid hvilken hon skulle förbrännas. Beck och svafvel höllo bödelsdrängarne i ordning, ty inom denna hemska rök skulle den rena kroppen förtäras. Tidigt följande morgon, då daggen ännu låg på gräset, skulle domen fullgöras å henne.

Domen lades för konungen, att han skulle underskrifva den. Då vred han sig i sin smärta och sina kval, ty han ville ej höra något därom, ville ej bidraga till att hans älskade skulle dödas. Hans systrar gräto med honom, ty de hade medlidande med hans kval; men deras hjärtan voro fångna af vantro, ty äfven de höllo drottningen för en häxa och ville hennes död. Därefter sade de till sin broder: »Käre, trösta dig; din smärta skall ej räcka länge. Se, ännu håller häxan med sina trollfjättrar din själ fången och hennes bedrägliga behag lägga en dimma öfver dina ögon. Men när elden har förtärt hennes syndiga kropp, då skall du blifva fri och löst ifrån trolldomen.»

Konungen sade: »Mitt hjärta ropar i mig mot hvad jag gör. Och har hon omgifvit mig med trolldom, så var det den ljufvaste och huldaste, och jag vill aldrig blifva fri från honom.»

Men hans systrar sade: »Vill du då se dina barn kretsa som korpar omkring galgen? Sannerligen, äfven vi hafva älskat henne för hennes sedesamma sätt, men vi hafva sett den dag, som bringade vanära öfver dig och vårt hus.»

Då dolde konungen sitt ansikte och grät, men han bekräftade med sitt insegel domen, som hans råd uttalat öfver

hans gemål.

Nu var den sista natten kommen, hvilken den trogna ännu hade att lefva. På sitt multnande halmläger låg hon och skådade upp mot månen, som lyste in genom hennes fängelsefönster.Men utanför fönstret sutto korparna; de höggo med sina näbbar i gallret och slogo emot detsamma med sina starka vingar; men det hjälpte ej; de kunde ej lösbryta de fasta gallren. Väktarne på gården förskräcktes och sade till hvarandra: »Se, så förtrogen häxan är med galgfåglarna! Helt visst äro de fördömda själar, och efter sin död måste hon sålunda flyga som hennes afföda flög, när vigvattnet berörde dem.»

Så talade väktarne och korsade sig för bröst och panna.

När det blef svalare och morgonstjärnan var i sitt nedstigande, då flögo korparna med jämmerskri mot skogen, och när den första solstrålen visade sig, då inträdde bödelsdrängarne i den hulda kvinnans fängelse.

»Stig upp, häxa», ropade de; »i dag är den dag, då dig skall vederfaras rättvisa; härefter skall du aldrig förtrolla konungar och vanhedra en ädel släkt. Gör dig i ordning och beredd; du skall brinna så länge daggen varar, och när solen lyser klar skall af dig återstå endast en hop aska, som vinden skall förskingra.»

Den trogna såg på sina bödlar, men hon talade inte ett ord, ehuru dödsångesten slog sina kalla klor i hennes hjärta. Bödelsdrängarne kastade omkull henne, sleto hennes kläder från kroppen och bundo henne med nya hampstreck så hårdt, att blodet sprang ut på hennes händer. I sin nöd och sitt kval skådade hon upp. Då såg hon ett klart sken; det var ej morgonrodnaden, som just nu bröt fram, det var feen, som sväfvade framför henne och manade henne att ej glömma sin ed. Hon visade henne timglaset, och den trogna såg att hennes pröfvotid snart var till ända. Hon höll ut och teg, men hon trodde, att med hennes pröfvotid skulle äfven hennes lefnad vara slut och hon vara fri från jordisk lust och smärta.

I sitt trogna hjärta tog hon med tusende kärleksord afsked af den älskade gemålen; men hon bestod i sin trohet och sände honom icke ens, huru mycket än hennes hjärta trängtade därefter, den sista, den allra sista hälsningen.

Så fördes hon ut, och hon stod där som ett helgom ljus och ren, i den uppstigande morgonens skimrande rosenglans, ännu skönare på sin smädefulla dödsdag än då hon under gyllene baldakin i skarlakansdräkt gick med konungen till altaret.

Ur sina hyddor hade folket lupit fram: de fattiga, som hon födt och klädt, de sjuka, som hennes leende vederkvickt; de ville alla ännu en gång se henne, och ingen af dem trodde på hennes brottslighet. Vid fängelsedörren trängde sig folket knotande och hotande, grälande och bedjande; i sina enfaldiga själar ville de ej tro att synd kunde bo i en så skön gestalt. Men vaktknektarne trängde undan folket, så att de ej kunde komma fram till drottningen; de togo den trogna midt ibland sig, men efter dem trängde det klagande folket ända till domsplatsen, där bålet var upprest och pålen höjde sig med den järnkedja, som skulle lindas kring hennes mjuka kropp.

Skjortorna, som man kastat in efter henne, den sista på hvilken hon arbetat och som jämte henne skulle uppbrännas, funno de sökande knektarne icke. Feen hade tagit dem och försvunnit med dem i skogen.

Där ute i vildmarken vid det brusande vattnet kretsade korparna; sträft och hest trängde deras skri genom skogen, och tvenne knappt ruggiga korpungar följde ängsligt de fladdrande fåglarna. Morgonen gick upp, solen kysste redan bort den glänsande daggen och ännu var räddningen ej för handen, den befriande stunden ännu ej kommen.

På domsplatsen hade folk från när och fjärran samlat sig; äfven konungen var där med hela sin familj; men han hade sänkt hufvudet mot bröstet, ty han kunde ej se henne dö. Ännu en gång uppläste domaren hennes dom och öfverlämnade hennes kropp åt lågorna och de fyra vindarna. Biskopen sade en bön och öfverantvardade hennes själ åt de onda makterna, emedan hon framhärdade i det onda. — Högre steg solen, intet rörde sig till hennes räddning, blott skogen susade och i fjorden brusade det som vattenfall.Nu blef hon bunden vid pålen, hennes händer fängslades af repet, hennes kropp af järnkedjan. Med facklan i hand närmade sig bödeln bålet. Då brusade ett jubelrop ur skogen, på hvita hästar och med hvita skjortor öfver glänsande rustningar och med eklöfskransar i

sitt lockiga hår framstormade de sju bröderna, sköna som ljusets söner, de löste, de befriade, de lösande, de befriande! Alla hade återfått sin sköna människogestalt, blott den yngste, på hvars skjorta en arm fattades, hade i stället för ena armen en korpvinge.

På en strålande vagn stod feen, i sina armar höll hon de ur trolldomen lösta barnen, som sträckte rosiga armar mot modern. Högt upplyftade hon timglaset, det sista sandkornet var utrunnet, förbi voro pröfningens och tystnadens sju år och från den trognas läppar klingade det första glädjeropet klart och jublande som en lärksång.

Hon vred på sin fjättrade kropp, hon sträfvade att lösa sina bundna händer, men sin blick vände hon ej mot bröderna, som trängdes omkring henne, icke till dem, för hvilka hon lidit allt, icke till den älskade mannen, som upplöst i kärlek, ånger och lycksalighet låg vid hennes fötter — utan barnen gällde hennes första blick, det första jubelskriet från hennes lösta läppar.

Och konungens moder löste purpurmanteln från sina skuldror, konungens systrar erbjödo ödmjukt det gyllene diademet och den glänsande halskedjan åt den trogna och goda att smycka sig med. Lösta af brödernas händer föllo hennes band, och i hennes armar, vid hennes bröst hvilade den förlorade och återvunna lyckan — hennes söner.

Till en början låg tystnad och vördnadsfull andakt öfver mängden, men snart utbröt folkets tusenstämmiga glädje i jublande skri.

Förbi bödelsdrängarne, som skygga och fulla af ångest flyktade undan, framstormade folket, de sleto ner bålet, på hvilket drottningen skulle hafva blifvit bränd, de lade stockarna på sina skuldror som en sköld och dit upp lyftadede drottningen och hennes söner. De sju brödernas lysande skara omgaf henne, och dem följde konungen med sitt hof.

När de nu kommo till staden, så började klockorna att ringa af sig själfva, och då de gingo upp på borgen, hade rosor växt upp på hela vägen och eklöfskransar omslingrade dörrposterna.

Från folkets skuldror, som burit dem, lyftade konungen nu sin hustru och sina barn; han förde in dem i sitt slott och satte dem på sin gyllene stol. Honom omgåfvo de sju bröderna, och i intet land funnos hjältar liksom dessa, hvars svärd skyddade konungen och gjorde honom mäktig och rik. Men han lefde ännu länge i stor glädje med sin trogna, älskade gemål, och alla de tusende kärleksord, som hennes stumma mun förut förtegat, de klingade nu många, många år, tills de båda buros till grafven. Då gingo äfven de sju bröderna till hvila, men ännu länge, länge sjöng man om dem och om deras systers stora trohet.

*

Kannitverstan.

En historia från Holland.

Det är visserligen sant att människan öfver allt i världen, i Pirna och Gundelfingen så väl som i Amsterdam och Trippsdul, bar tillfälle att anställa betraktelser öfver obeständigheten af allt jordiskt, och ser man sig noga omkring, skall man snart märka, att icke allt är guld som glimmar, och på så sätt skall man blifva belåtnare med sitt eget öde.

Men på en sällsam omväg kom en tysk gesäll i Amsterdam genom ett misstag till sanningen och till

erkännande af henne. Ty då han hade kommit till denna stora och rika handelsstad, full af präktiga hus, vaggande fartyg och arbetssamma människor, föll honom genast ett stort och skönt hus i ögonen. Det var större än något han sett på hela sin vandring från Tuttlingen ända till Amsterdam. Länge betraktade han med beundran denna dyrbara byggnad, de sex statyerna på taket, de sköna tinnarna och de höga fönstren, större än dörren på faderns

hus där hemma. Slutligen kunde han ej låta bli att tilltala en förbigående:

»Min gode vän, sade han till honom, kan ni säga mig hvad den herrn heter, som är ägare till detta sköna hus med fönsterna fulla af tulpaner, stjärnblommor och löfkojor?»

Men mannen, som förmodligen hade något viktigare att göra, och som olyckligtvis af tyska språket förstod precis lika mycket som den frågande förstod af det holländska, nämligen intet, svarade kort och snäsande: »Kannitverstan!» och skyndade vidare. Detta var ett holländskt ord eller tre, om man noga betraktar det, och betyder så mycket som: »Jag förstår er icke.» Men vår vän från Schwaben trodde att detta var namnet på den person, efter hvilken han frågat. Det måtte vara en riktigt stenrik man, herr Kannitverstan, tänkte han och gick vidare. Genom den ena gatan efter den andra kom vår Tuttlingare ändtligen till hamnen, som där heter »Y»; men om man i stället för »Het Ey» skulle säga »Ypsilon», så skulle ingen människa där förstå det. Där låg nu skepp vid skepp och mast reste sig vid mast, och vår vandringsman visste till en början icke huru hans två stackars ögon skulle räcka till att nogsamt se och betrakta alla dessa härligheter, tills ändtligen ett stort skepp ådrog sig hans uppmärksamhet. Det hade nyss anländt från Ostindien, och höll just nu på att urlastas. Redan stodo hela rader af kistor och balar bredvid och på hvarandra på stranden. Ännu flera vältades ut, därtill stora fat, fyllda med socker och kaffe, med ris och peppar, och däribland äfven mycken råttsmuts. Sedan vår vandrare länge hade skådat därpå, frågade han ändtligenen, som just bar upp en lår på axeln, hvad den lycklige mannen hette, åt hvilken hafvet fört alla dessa varor i hamn.

»Kannitverstan», lydde å nyo svaret.

Då tänkte vår vän: »Aha, är det så! Ingen under att man har råd att bygga så präktiga hus och ha tulpaner i förgyllda krukor i fönstren, när hafvet tillför en sådana rikedomar.»

Och nu tog han samma väg tillbaka till staden, och anställde för sig själf rätt sorgliga betraktelser, hvad han dock var för en stackars fattiglapp midt ibland så många rika i denna värld. Men just som han tänkte: »Ack, den som en gång finge så goda dagar som herr Kannitverstan har det», vände han om ett hörn och mötte ett stort liktåg. Fyra med svart öfverdragna hästar drogo en likaledes med svart öfverdragen likvagn långsamt och sorgligt, såsom hade de vetat att de förde en död till sin hvila. Ett långt tåg af den aflidnes vänner och bekanta följde efter, par om par, sorgklädda och tysta. På afstånd ljöd en ensam klocka.

Nu greps vår främling af en vemodig känsla, som hvarje god människa erfar vid åsynen af ett lik, och han stannade med hatten andäktigt mellan händerna tills tåget gått förbi. Då slöt han sig till den siste i tåget, som just i tysthet uträknade hvad han kunde förtjäna på sin bomull ifall den stege 18 gulden centnern, grep honom sakta i öfverrocken och bad honom beskedligt om närmare underrättelse.

»Det måtte hafva varit en god vän till er», sade han, »för hvilken klockorna klinga, eftersom ni går här så bedröfvad och eftertänksam.»

»Kannitverstan», blef äfven denna gång svaret.

Men då rullade ett par tunga tårar ur ögonen på vår gode Tuttlingare, och det blef honom på en gång tungt och lätt om hjärtat. »Stackars Kannitverstan», utropade han, »hvad har du nu af all din rikedom? Detsamma som jag en gång skall få af allt mitt armod: en svepning och en kista, och af alla dina sköna blommor kanhända en rosmarin eller en myrten på ditt kalla bröst.Med dessa tankar följde han liktåget, som om han hade hört dit, ända till grafven, såg den förmente herr Kannitverstan nedsänkas i sin hvilobädd och blef mer uppbyggd af den holländska likpredikan, af hvilken han ej förstod ett ord, än af mången tysk, på hvilken han ej gifvit akt. Ändtligen följde han med lätt hjärta de sörjande från grafven, förtärde på ett värdshus, där man förstod tyska, med god aptit en bit limburgerost, och när det sedan någon gång låg honom tungt på hjärtat att så många människor i världen voro rika och han så fattig, tänkte han blott på herr Kannitverstan i Amsterdam, hans stora hus, hans rika skeppsladdning och — den rike köpmannens trånga graf.

De tre systrarna med glashjärtat.

Ny saga.

Det finns människor med glashjärta. Om man sakta vidrör dem, klinga deras hjärtan så fint som silfverklockor; men om man slår hårdt på dem, så gå de sönder.

Det fanns en gång ett kungapar, som hade tre döttrar, och alla tre hade glashjärtan. »Barn», sade drottningen, »varen försiktiga med edra hjärtan; de äro en bräcklig vara.» Och de voro också försiktiga.

Men den äldsta systern, som gärna fångade fåglar och tyckte om blommor, lutade sig en vacker dag ut genom fönstret mot fönsterposten och såg ner i trädgården, där bin och fjärilar flögo omkring löfkojorna. Därvid klämde hon sitt hjärta: Kling! lät det som om någonting gått sönder, och hon föll död ner.

Någon tid efteråt drack den andra prinsessan i ordningen en kopp kaffe, som var för hett. Då klingade det återigen till som när glas går sönder, blott litet finare än första gången, och hon föll också ner. Då lyfte hennes mor upp henne och såg på henne, och varsnade snart till sin glädje att hon icke var död, utan att hennes hjärta blott fått en spricka, men att det icke skulle hålla länge, utan mycken försiktighet.

Hvad skola vi nu göra med vår dotter? undrade konungen och drottningen. Hon har en spricka på hjärtat, och om den också är aldrig så fin, så kan det likväl mycket lätt gå sönder. Vi få lof att akta henne noga.

Men prinsessan sade: »Låt mig vara. Mången gång håller det som fått en spricka ändå ganska länge.»

Under tiden hade den yngsta konungadottern också blifvit stor samt så vacker, god och förståndig att konungasöner strömmade till från alla sidor att fria till henne. Men skadan hade gjort den gamle konungen vis och han sade:

»Jag har ännu blott en hel dotter och äfven hon har ett glashjärta. Om jag skall gifva henne åt någon, så måste det vara en konung som äfven är glasmästare och förstår att handskas med så ömtåliga varor.» Men bland alla friarne fanns det inte en enda som hade slagit sig på glasmästaryrket, och så måste de alla åter draga sina färde.

Då fanns det ibland pagerna på kungaslottet en som var nästan färdig. När han tre gånger till fått bära upp släpet efter den yngsta konungadottern, så var han adelsman. Då skulle kungen lyckönska honom och säga till honom: Nu är du färdig och adelsman. Jag tackar dig. Nu kan du gå.

När han nu första gången bar upp prinsessans släp, vände sig konungadottern om och sade till honom:

»Så trefligt du bär upp mitt släp! Så trefligt har ingen annan burit det.»

Då märkte pagen att hon äfven kunde föra ett kungligt språk. Men han var nu också färdig och adelsman. Kungen tackade, önskade honom lycka och sade att nu kunde han gå.

När han gick, stod prinsessan i trädgårdsporten och sade till honom:

»Du har burit mitt släp på ett mycket trefligare sätt än någon annan. Om du bara vore glasmästare och kung ändå!»

Därpå svarade han, att han skulle göra sig all möjlig möda att bli det; hon skulle bara vänta på honom. Han skulle säkert komma tillbaka.

Han gick nu genast till en glasmästare och frågade honom, om han ej behöfde någon lärpojke. »Jo», svarade denne, »men du får lof att lära hos mig i fyra år. Förstaåret lär du dig att hämta bröd ifrån bagaren och tvätta, kamma och kläda barnen; andra året lär du dig att kitta fönster, det tredje att skära och sätta in rutor, och det fjärde året blir du mästare.»

Därpå frågade han glasmästaren, om han ej kunde få gå i omvänd ordning, ty då gingo det fortare. Men glasmästaren försäkrade honom, att en ordentlig glasmästare alltid måste börja framifrån, annars blefve det ingenting ordentligt.

Nå, han gaf sig tillfreds därmed. Första året hämtade han därför bröd hos bagaren, tvättade och kammade barnen och satte kläderna på dem; det andra året lärde han sig kitta fönster, det tredje lärde han att skära och sätta in rutor, och det fjärde året blef han mästare. Därpå återtog han sina kläder som adelsman, tog afsked af sin lärare och öfverlade hvad han nu skulle företaga för att bli konung.

Medan han sålunda vandrade på gatan försjunken i tankar och såg ner på stenläggningen, kom en man till honom och frågade, om han hade förlorat något, eftersom han ständigt såg ner på jorden. Då svarade han, att han visserligen inte hade förlorat något, men att han dock sökte något, nämligen ett konungarike, och frågade honom om han kunde veta hvad han skulle göra för att bli konung.

»Om du vore glasmästare», sade mannen, »så visste jag nog råd.»

»Jo, jag är allt glasmästare», svarade han, »och alldeles nyss färdig.»

Då han sagt detta, berättade honom mannen historien om de tre systrarna med glashjärtat och huru den gamle kungen nödvändigt ville gifta sin dotter med en glasmästare. »I början», sade han, »var det äfven ett villkor att den glasmästare, som finge henne, tillika skulle vara konung eller konungason; men eftersom det inte finns någon som är bägge delarna, glasmästare och konung på samma gång, så har han gifvit litet efter, som den klokaste alltid måstegöra, och uppställt två andra villkor. Men glasmästare måste han ändå vara. Därvid blir det.»

»Hvilka äro då de båda andra villkoren?» frågade adelsmannen.

»Prinsessan måste tycka om honom, och så måste han ha sammetshänder. Om det nu kommer en glasmästare, som prinsessan tycker om och som har sammetshänder, så vill konungen gifva honom sin dotter och senare, vid sin död, göra honom till konung. Det har också varit en hel hop glasmästare på hofvet, men det var ingen, som prinsessan tyckte om. Dessutom hade de inga sammetshänder, utan stora, grofva händer, och naturligtvis kan man inte vänta annat af vanliga glasmästare.»

När den unge adelsmannen fått veta detta, gick han till slottet, upptäckte sig för konungen, påminde honom att han varit page hos honom, och berättade att han af kärlek till hans dotter blifvit glasmästare och att han nu gärna ville gifta sig med henne och bli konung efter kungens död.

Då lät konungen kalla prinsessan, och frågade henne om hon tyckte om den unge adelsmannen, och när hon bejakade detta, emedan hon genast kände igen honom, sade han vidare, att han nu skulle taga af sig handskarna och visa om han också hade sammetshänder. Men prinsessan menade att det var alldeles onödigt, hon visste bestämdt att han hade sammetshänder. Hon hade märkt det redan då, när han hade fört henne uppför trappan.

Så voro nu båda villkoren uppfyllda, och då prinsessan fick en glasmästare till man och till på köpet en med sammetshänder, så var han mycket rädd om hennes hjärta, och det höll till hennes saliga död.

Men den andra systern, som redan hade en spricka på sitt hjärta, blef tant, och en den allra älskligaste tant i världen. Detta försäkrade icke blott barnen, som adelsmannen och prinsessan fingo, utan äfven alla andra människor. Hon lärde de små prinsessorna att läsa, bedja och göra dockkläder och hon såg igenom prinsarnes betygsböcker. Den som hade goda betyg fick beröm och en gåfva till på köpet, men om någon hade dåliga betyg, så gaf hon honom en smäll och sade: »Säg, du stygge prins, hvad tänker du på? Hvad tänker du bli för något? Nå, säg ifrån. Hör du!»

Och när han då snyftade och sade: Ko- ko- ko- konung», skrattade hon och frågade: »Konung, kung Midas? — Hans majestät kung Midas med två långa åsneöron?» Då skämdes den som fått de dåliga betygen alldeles förskräckligt.

Och äfven denna andra prinsessa blef mycket gammal, ehuru hennes hjärta hade fått en spricka. Då någon

förundrade sig däröfver, svarade hon alltid: »Hvad som i ungdomen får sig en skada, men därvid inte går sönder, det håller nog ofta rätt länge.»

Och det är också sant. Ty min mor har en gammal potpurrikruka, hvit och beströdd med små, bjärta blomsterbuketter; den har haft en spricka så länge jag kan minnas och håller ändå; och under den tid min mor haft den äro sedan så många nya potpurrikrukor köpta och sönderslagna, att man rakt inte kan räkna dem.

*

Den gamle trollkarlen.

Det fanns en gång en mycket elak trollkarl, som för länge sedan hade bortröfvat två späda barn, en gosse och en flicka, med hvilka han alldeles ensam bebodde en håla i en öde trakt. Dessa barn hade han — Gudi klagadt — lofvat åt djäfvulen; och sina elaka konster lärde han ur en trollbok, som han förvarade som sin bästa skatt.

Men nu hände det ibland, att den gamle trollkarlen aflägsnade sig från sin håla och att barnen blefvo ensamma kvar där. Då läste gossen, som utspionerat det ställe, där betygsböcker. Den som hade goda betyg fick beröm och en gåfva till på köpet, men om någon hade dåliga betyg, så gaf hon honom en smäll och sade: »Säg, du stygge prins, hvad tänker du på? Hvad tänker du bli för något? Nå, säg ifrån. Hör du!»

Och när han då snyftade och sade: Ko- ko- ko- konung», skrattade hon och frågade: »Konung, kung Midas? — Hans majestät kung Midas med två långa åsneöron?» Då skämdes den som fått de dåliga betygen alldeles förskräckligt.

Och äfven denna andra prinsessa blef mycket gammal, ehuru hennes hjärta hade fått en spricka. Då någon förundrade sig däröfver, svarade hon alltid: »Hvad som i ungdomen får sig en skada, men därvid inte går sönder, det håller nog ofta rätt länge.»

Och det är också sant. Ty min mor har en gammal potpurrikruka, hvit och beströdd med små, bjärta blomsterbuketter; den har haft en spricka så länge jag kan minnas och håller ändå; och under den tid min mor haft den äro sedan så många nya potpurrikrukor köpta och sönderslagna, att man rakt inte kan räkna dem.

*

Den gamle trollkarlen.

Det fanns en gång en mycket elak trollkarl, som för länge sedan hade bortröfvat två späda barn, en gosse och en flicka, med hvilka han alldeles ensam bebodde en håla i en öde trakt. Dessa barn hade han — Gudi klagadt — lofvat åt djäfvulen; och sina elaka konster lärde han ur en trollbok, som han förvarade som sin bästa skatt.

Men nu hände det ibland, att den gamle trollkarlen aflägsnade sig från sin håla och att barnen blefvo ensamma kvar där. Då läste gossen, som utspionerat det ställe, därden gamle förvarade sin trollbok, i boken. Ur densamma lärde han mången trollformel i svartkonsten, och med tiden blef han själf en skicklig trollkarl. Emedan nu den gamle blott sällan släppte ut barnen ur hålan, och ville hålla dem fångna till den dag, då de skulle falla ett offer åt den onde, så längtade de så mycket mer därifrån och rådslogo med hvarandra huru de hemligen skulle kunna undfly. En dag, då trollkarlen mycket tidigt hade lämnat hålan, sade gossen till systern: »Nu är det tid, lilla syster! Den elake mannen, som håller oss i så hård fångenskap, är borta. Låt oss nu bryta upp och gå härifrån, så långt våra fötter bära oss.» Detta gjorde barnen, gingo bort och vandrade hela dagen.

När det nu led mot eftermiddagen, återkom trollkarlen och saknade genast barnen. Genast slog han upp sin

trollbok och läste åt hvilket håll barnen hade gått. Snart hade han nästan upphunnit dem, de hörde redan hans vreda och rytande stämma, och systern var full af ångest och förskräckelse och ropade: »Broder, broder, nu äro vi förlorade; den elake mannen är oss redan helt nära.» Då använde gossen sin trollkonst, som han lärt ur boken; han uttalade en besvärjelse, och strax blef hans syster en fisk och han själf en stor damm, i hvilken fisken muntert sam omkring.

Då den gamle kom till dammen, märkte han väl att han blifvit bedragen och brummade förargad: »Vänta bara, vänta bara, er skall jag snart fånga», hvarpå han i största hast lopp tillbaka till sin håla att hämta ett nät, för att däri fånga fisken. Men så snart han var borta, blef det af damm och fisk åter broder och syster; de gömde sig väl och sofvo ut, och nästa morgon vandrade de vidare och vandrade åter en hel dag.

När den elake trollkarlen kom med sitt nät till det ställe, som han hade lagt noga märke till, så fanns där ej mer någon damm att se, utan där var endast en grön äng, på hvilken man visserligen kunde fånga grodor, men icke fiskar. Då blef han ändå argare än förut, kastade bort sittnät och följde barnens spår, som ej undgingo honom, emedan trollspöet i hans hand visade honom den rätta vägen. Och när det blef afton hade han nära nog upphunnit de vandrande barnen. De hörde honom fnysa och svära

Den gamle trollkarlen stötte näsan mot en klippa.

och systern ropade åter igen: »Broder, käre broder, nu äro vi förlorade; den lede trollkarlen är bakom oss.» Men gossen utsade åter igen en trollformel, som han hade lärt sig i boken, och då blef det af honom ett kapell invid vägen och utaf flickan blef det en skön altarbild i kapellet.När nu trollkarlen kom till kapellet, märkte han väl att han var lurad för andra gången, och sprang fruktansvärdt ropande rundt omkring detsamma; men han vågade ej beträda det, emedan det alltid står i trollkarlarnas kontrakt med den lede, att de aldrig få beträda en kyrka eller ett kapell.

»Om jag också icke får komma er närmare, så kan jag dock tända eld på er och bränna er till aska», ropade trollkarlen och sprang bort att ur sin håla hämta sig eld.

Medan han nu sprang nästan hela natten igenom, så blef det åter broder och syster af kapellet och den sköna altarbilden; de gömde sig och sofvo, och tredje morgonen gingo de vidare och vandrade hela dagen, medan trollkarlen, som hade en lång väg, å nyo förföljde dem. Men när han med sin eld kom dit, där kapellet hade stått, stötte han med näsan mot en stor klippa, som icke kunde tändas med eld eller brännas till aska. Därför följde han i vildt språng åter barnens spår.

Mot aftonen var han dem nu ganska nära, och för tredje gången förfärades systern och gaf sig förlorad; men gossen uttalade åter en trollformel, som han hade lärt sig ur boken; då förvandlades han till golfvet i en loge, där folket tröskade, och hans lilla syster blef ett korn, som liksom låg glömdt på loggolfvet.

När den elake trollkarlen kom, såg han väl att han för tredje gången blifvit lurad, men denna gång besinnade han sig ej länge och sprang inte först hem, utan uppläste en trollformel ur boken. Då blef han förvandlad till en svart tupp, som hastigt sprang fram till sädeskornet, för att picka upp det. Men gossen uttalade ännu en trollformel, som han lärt ur boken; då blef han hastigt en räf, grep den svarta tuppen innan han ännu uppickat sädeskornet, och bet af honom hufvudet. Och då tog trollkarlen, liksom sagan, en ände.

—

Kung Trastnäbb.

En gång lefde det en kung, som hade en dotter, hvilken var öfvermåttan skön, men därjämte så stolt och öfvermodig, att ingen friare var henne god nog. Hon afvisade den ene efter den andre, och dref på köpet gäck med dem. Ändtligen lät konungen anställa en stor fest och inbjöd till den från nära och fjärran giftaslystne män.

De ordnades alla i en rad efter rang och stånd. Först kommo konungarne, därpå hertigarne, furstarne, grefvarne, friherrarne och sist adelsmännen. Nu fördes konungadottern genom lederna, men mot hvar och en af friarne hade hon något att invända. Den ene varför tjock, »det vinfatet», sade hon; den andre för lång, »lång som en majstång»; den tredje för kort, »Per Stabbe»; den fjärde för blek, »månskensansiktet»; den femte för röd, »kalkontuppen»; den sjette var icke rik nog, »sur ved, torkad bakom kakelugnen». Och så hade hon något att anmärka på hvar och en; men i synnerhet gjorde hon sig lustig öfver en hygglig kung, som stod längst upp och på hvilken kindbenet var något snedvuxet. »Se», ropade hon och skrattade, »den där har ett kindben alldeles som en trastnäbb», och från den tiden fick han heta kung »Trastnäbb». Men då den gamle kungen såg att hans dotter endast gäckades med folk, och att hon försmådde alla friare, som voro närvarande, blef han vred och svor att hon skulle taga till man den förste bäste tiggare, som kom för hans dörr.

Ett par dagar därefter började en spelman sjunga under fönstret, för att därmed förtjäna en ringa allmosa. När konungen hörde det, sade han: »Låt honom komma upp.» Då inträdde spelmannen i sina smutsiga kläder, sjöng för konungen och hans dotter och bad, när han hade slutat, om en allmosa. Konungen sade: »Din sång har behagat mig så mycket, att jag vill gifva dig min dotter till hustru.» Konungadottern förskräcktes, men konungen sade: »Jag har svurit en ed att gifva dig åt den förste bäste tiggare, och den eden vill jag äfven hålla.»

Ingen öfvertalning hjälpte, prästen hämtades och hon måste genast låta viga sig med spelmannen. När det var skedt, sade konungen: »Det passar inte att du som en tiggares hustru längre stannar i mitt slott; nu får du draga i väg med din man.»

Tiggaren tog henne vid handen och ledde henne ut, och nu måste hon vandra till fots vid hans sida. När de då kommo till en stor skog, frågade hon:

»Ack, säg hvilken som rår om den vackra skogen?»

»Jo, det gör kung Trastnäbb; hade du tagit honom, så rådde du nu om skogen.»

»Ack, jag stackars flicka, ack om jag hade tagit kung Trastnäbb!»

Därpå kommo de på en äng, och då frågade hon åter:

»Hvem rår om den vackra ängen?»

»Det gör kung Trastnäbb; hade du tagit honom, så rådde du nu om ängen.»

»Ack, jag stackars flicka, ack om jag hade tagit kung Trastnäbb!»

Därpå kommo de till en stor stad, och då frågade hon åter:

»Hvem tillhör denna stora, präktiga stad?»

»Den tillhör kung Trastnäbb; hade du tagit honom, så rådde du nu om staden.»

»Ack, jag stackars flicka, ack om jag hade tagit kung Trastnäbb!»

»Jag tycker inte om det där», sade spelmannen, »att du alltid önskar dig en annan man. Kanske jag inte är god nog åt dig?» — Ändtligen kommo de till ett mycket litet hus och då sade hon:

»Herre Gud, sån't litet hus; hvad kan det vara fören stackare, som rår om det där rucklet?»

Spelmannen svarade: »Det är mitt och ditt hus, där vi skola bo tillsammans.» Hon måste böja sig, för att komma in genom den låga dörren. »Hvar är tjänstfolket?» sade prinsessan. — »Hvad för slag», sade tiggaren, »tjänstfolk! Vill du ha' något uträttadt, får du göra det själf. Gör genast upp eld och sätt på vatten och koka mat åt mig; jag är duktigt hungrig.» Men konungadottern begrep ingenting af att göra upp eld och koka, och tiggaren måste själf hjälpa till, så att det skulle gå någorlunda. När de hade förtärt den tarfliga maten, gingo de till sängs, men tidigt om morgonen körde han upp henne ur sängen att sköta hushållet. På det viset lefde de ett par dagar med knapp nöd och förtärde sina förråd. Då sade mannen: »Hustru, det här duger ej längre att vi bara äta och ingenting förtjäna. Du får lof att fläta korgar.» Han gick ut, skar vide och förde hem det; då började hon att fläta;

men de hårda videkvistarna sårade hennes händer. — »Jag ser att det där inte vill gå», sade mannen; »spinn i stället, kanske går det bättre.» — Hon satte sig ned och försökte spinna, men den hårda tråden skar djupt in i hennes späda fingrar, så att blodet började rinna. »Ser du», sade mannen, »du duger då till ingenting; i dig har jag just fått ett vackert påhäng. Nu skall jag försöka att börja en handel med stenkrukor och lergökar; — du får sätta dig på torget och sälja.» »Ack», tänkte hon, »tänk om folk ifrån min faders rike kommer på torget och får se mig sitta där och sälja; huru skola de ej gäckas med mig!» Men ingenting hjälpte, hon måste göra det, om hon ej ville dö af hunger. Första gången gick det bra, ty folket köpte gärna af henne, emedan hon var vacker, och gaf henne hvad hon begärde för sina varor, ja många gåfvo henne penningar och skänkte henne varan på köpet. Nu lefde de af förtjänsten, så länge det varade, och därpå uppköpte mannen en hel mängd nya krukkärl. Hon tog plats i ett hörn af torget, ställde kärlen omkring sig och utbjöd dem till salu. Då kom plötsligen en drucken husar framjagande och red midt in bland krukorna, så att allt gick i tusen bitar. Hon började gråta och visste af förskräckelse ej hvad hon skulle taga sig till. »Ack, hur skall det gå med mig», ropade hon. »Hvad skall min man säga?» Hon sprang hem och berättade honom sin olycka. — »Hvem brukar väl sätta sig i ett hörn af torget med lerkärl?» sade mannen. »Låt bli att gråta; jag ser nog att du inte duger till något ordentligt arbete. Därför har jag varit borta i kungens slott och frågat om de inte behöfva en kökspiga, och de ha lofvat mig att taga dig som en sådan, och för ditt arbete får du där fri kost.»

Nu blef konungadottern kökspiga och måste hjälpa kocken att förrätta det tyngsta arbetet. I hvardera af fickorna på sin klädning fastsatte hon en liten kruka, i hvilken hon

bar hem det som blef hennes del af den öfverblifna maten, och däraf lefde hon och tiggaren. En gång skulle den äldste konungasonens bröllop firas; då gick den stackars prinsessan upp, ställde sig i salsdörren och ville se på. När nu ljusen voro tända och den ena vackrare än den andra inträdde, och allt var fullt af prakt och härlighet, då tänkte hon med bedröfvadt hjärta på sitt öde och förbannade sin stolthet och sitt öfvermod, som förnedrat henne och störtat henne i så stort armod. Af de kostliga rätter, som där en och en i sänder uppburos till bordet, tillkastade henne tjänarne mången gång ett par bitar. Dessa lade hon i sina krukor och ville bära hem dem. Plötsligen framträdde konungasonen, klädd i sammet och siden, med gyllene kedjor om halsen, och när han såg den vackra frun i dörren, fattade han hastigt hennes hand och ville dansa med henne; men hon vägrade och förskräcktes, ty hon såg, att det var kung Trastnäbb, som hade friat till henne och som hon med spott och spe hade afvisat. Men hennes motsträfvighet hjälpte icke, han drog in henne i salen. Då sönderslets det band, som höll upp fickorna, och krukorna föllo ut, så att soppan flöt omkring och matbitarna summo däri. Och då folket såg detta, uppstod ett allmänt skratt och gäckeri, och hon blygdes så att hon önskade sig tusende famnar under jorden. Hon sprang ut genom dörren och ville fly undan, men på trappan upphanns hon af en man, som förde henne tillbaka; och då hon såg på honom, så var det åter kung Trastnäbb. Han sade vänligt till henne: »Var ej rädd; jag och spelmannen, som bott med dig i den eländiga hyddan, äro en och samma person. Af kärlek till dig har jag sålunda förställt mig, och husaren, som red sönder dina krukor, var äfven jag. Allt detta har jag gjort för att böja ditt stolta sinne och straffa dig för det högmod, hvarmed du bemötte mig.» Då grät hon bittert och sade: »Jag har haft mycket orätt, och är ej värd att vara din hustru.» Men han svarade: »Lugna dig, de onda dagarna äro förbi; nu skola vi fira vårt bröllop.» Då kommo kammarfruarna

och klädde henne i de präktigaste kläder, och hennes fader kom och hela hans hof, och de önskade henne lycka till hennes giftermål med kung Trastnäbb, och först nu började den rätta glädjen. Jag skulle önska att äfven du och jag fått vara med.

—

Michel, den fader- och moderlöse gossen från Radhost.

Mährisk-wallackisk saga.

Af två bröder hade Martin, den äldre, två barn och Hans, den yngre, fyra. Den förre blef dödssjuk och bad före sitt slut att den yngre brodern skulle antaga sig hans tvenne barn när han var död, ty hans hustru hade redan förut skilts hädan. Därpå afled han.

När nu den yngre brodern kom hem till sin hustru, sade denna till honom: »Hans, har du verkligen blifvit förmyndare för din brors barn? Jag hoppas, att du ej blifvit det.» — Men Hans svarade: »Hvarför inte? Hvem skulle väl eljest hafva åtagit sig de faderlösa? Jag kan väl inte förneka min broders blod, som ju är mitt eget. Låt oss hellre öfverlägga om, huruvida vi skola taga gossarne till oss eller föra dem till främmande människor.»

Därpå svarade hustrun: »För min del vill jag, att vi taga den äldre, men den yngre vill jag inte ha.» Och mannen sade: »Envisas inte; jag tror, att vi taga både den äldre och den yngre.» — Men hustrun ville blott hafva den ene, och sade därför: »Jag tror, att den äldre kan göra oss större nytta än den yngre, ty den äldre kan snart arbeta; han är ju redan fjorton år gammal, men den yngre endast två.» — Men mannen sade bestämdt: »Kära hustru, du vet att jag är deras farbror, och att jag måste draga försorg om dem. Vi vilja därför taga båda till oss,» och klädde henne i de präktigaste kläder, och hennes fader kom och hela hans hof, och de önskade henne lycka till hennes giftermål med kung Trastnäbb, och först nu började den rätta glädjen. Jag skulle önska att äfven du och jag fått vara med.

—

Michel, den fader- och moderlöse gossen från Radhost.

Mährisk-wallackisk saga.

Af två bröder hade Martin, den äldre, två barn och Hans, den yngre, fyra. Den förre blef dödssjuk och bad före sitt slut att den yngre brodern skulle antaga sig hans tvenne barn när han var död, ty hans hustru hade redan förut skilts hädan. Därpå afled han.

När nu den yngre brodern kom hem till sin hustru, sade denna till honom: »Hans, har du verkligen blifvit förmyndare för din brors barn? Jag hoppas, att du ej blifvit det.» — Men Hans svarade: »Hvarför inte? Hvem skulle väl eljest hafva åtagit sig de faderlösa? Jag kan väl inte förneka min broders blod, som ju är mitt eget. Låt oss hellre öfverlägga om, huruvida vi skola taga gossarne till oss eller föra dem till främmande människor.»

Därpå svarade hustrun: »För min del vill jag, att vi taga den äldre, men den yngre vill jag inte ha.» Och mannen sade: »Envisas inte; jag tror, att vi taga både den äldre och den yngre.» — Men hustrun ville blott hafva den ene, och sade därför: »Jag tror, att den äldre kan göra oss större nytta än den yngre, ty den äldre kan snart arbeta; han är ju redan fjorton år gammal, men den yngre endast två.» — Men mannen sade bestämdt: »Kära hustru, du vet att jag är deras farbror, och att jag måste draga försorg om dem. Vi vilja därför taga båda till oss,»Och de hade gossarne hos sig i nio år. Den äldre, Josef, förtjänade rikligen hvad han behöfde; den yngre, Michel, hjälpte också efter ett par år till med lättare arbeten. Men nu kommo onda tider, då det gick fattigt folk mycket illa. Hans måste t. o. m. sälja sin ko. Då sade hans hustru till honom: »Ser du nu hur det går med oss. Var det rätt att vi upptogo två barn som våra egna? Nu kunna vi icke ens föda våra egna barn.» — Men mannen svarade: »Var ej så orolig.

Du vet ju att barnens hus alltid återstår oss, om jag köper och utlöser det.» — Därpå sade hustrun: »Vore det icke bättre att göra sig fri från den yngre gossen, så blir det oss ändå alltid billigare.» — Mannen sade: »Kom ihåg, att vi togo dem i goda dagar; skulle det icke vara en skam inför både Gud och människor att drifva bort dem i de onda dagarna?» — Men kvinnan envisades att få bort barnen. Mannen sade därför: »Vet du hvad, kära hustru; på det allt må blifva godt, så skall jag föra den yngre vilse bland bergen.» — Hon sade: »Kära du, hvart tänker du föra honom? Du för honom blott bort ett par timmars väg, och då är han snart här igen.» Men Hans svarade: »Jag skall föra honom dit, hvarifrån han aldrig vänder åter.»

Följande morgon, innan det ännu dagats, sade han till den elfvaåriga Michel: »Kom, så skola vi se efter om vi inte i Karpaterna där ute vid Radhost kunna finna en skatt.» Michel anade intet ondt och följde med gladt mod sin farbroder. När de kommo till hålorna i Radhost, tände farbrodern ett ljus och förde Michel dit in. Och de stego utför djupet på en stege, gingo länge och kröpo genom flera hålor, ända till dess de anlände till en underjordisk flod, öfver hvilken en smal stig förde. När de voro öfver, sade farbrodern: »Michel, sätt dig här på den här stenen; här har du bröd och en fällknif; jag skall under tiden se mig vidare omkring.» Michel satte sig och skar i mörkret af en bit bröd, som han åt upp. Den stackars öfvergifna gossen väntade och väntade länge, mycket länge på farbrodern.Han hoppades att denna snart skulle komma tillbaka med ljuset och rörde sig därför icke från sin plats, äfven emedan han var rädd i det djupa mörkret. Ifrigt lyssnade han, men farbrodern kom icke. Då tänkte han: »När allt kommer omkring, har farbror fört mig vilse med afsikt och har lämnat mig här och gått hem.» Vid dessa tankar reste sig håren på hans hufvud. Men han tog mod till sig och började söka sig väg till Radhost. Men det ville ej lyckas honom. Huru skulle han också utan ljus kunna finna vägen

Michel störtar ner i djupet.

genom hålorna och den smala stigen öfver floden samt stegen, som förde honom upp. I stället för att närma sig floden, aflägsnade han sig alltmer från densamma. Dock, detta varsnade han först när han icke mer hörde dess brusande. Utröttad sjönk han ner på den fuktiga marken, lade sitt hufvud på den kala klippan och grät och klagade högljudt. Därpå sprang han åter upp och gick tillbaka. När han sålunda famlade omkring i mörkret till höger och vänster, gled hans fot, och han störtade ner i djupet. Medan han föll, sökte han att hålla sig fast och slet därvid lös två stora stenstycken från klippväggen. Utan att tänka på hvad han gjorde, stoppade han dem i den väska, som han hade hängt öfver axeln, och sökte att trefva sig vidare fram. Nu närmade han sig floden, och snart hörde han dess brusande. Men han kunde ej finna stigen, öfver hvilken farbrodern hade fört honom. Modigt sprang han i floden och sam öfver. Snart kom han äfven fram till den farliga stegen och klättrade uppför densamma, vig som en katt. Sedan han ännu en halftimme famlat omkring däruppe, kom han ur det mörka hålet ut i det fria. Nu märkte han först huru mycket han hade skadat sina händer och fötter. Han darrade af köld och ångest. Men snart fattade han mod, föll på sina knän och tackade Gud innerligt att han ej låtit honom förgås i Radhost. Därpå satte han sig, åt upp det bröd, som han ännu hade kvar, och öfverlade hvad han nu hade att göra. Han visste att hans farbror ej längre ville ha honom, och så beslöt han att vandra ut i vida världen.

När han hade vandrat i flera dagar, kom han till ett slott, tiggde ett stycke bröd af en tjänare och satte sig på en hörnsten. I det han tog upp knifven ur sin väska, varseblef tjänaren de två gula klimparna och frågade honom, hvad han hade där; därvid vände tjänaren stenen på alla sidor, vägde den i handen, visade den åt andra och gick därpå till sin herre, för att äfven visa honom klumpen. Slottsherren lät föra gossen till sig och frågadehonom, hvarifrån han fått dessa två stycken gediget guld. Michel berättade hvad som vederfarits honom och huru han kommit öfver klumparna. Den faderlöses enkla berättelse rörde slottsherren så mycket, att han behöll Michel hos sig och upptog honom som eget barn, ty han var ogift och hade inga egna barn. Guldet sålde han och insatte pengarna därför mot goda räntor till gossens förmån. Äfven lät han undervisa honom i allt nyttigt. Michel hade varit 17 år i slottet, när dess ägare blef dödssjuk. Då testamenterade denna hela sin förmögenhet åt Michel och anbefallde honom att lefva måttligt och alltid tänka på de fattiga. Michel tänkte för sig själf: »Huru kan väl den glömma de fattiga, som själf varit fattig?»

Tvenne år voro förflutna sedan Michels välgörare hade dött och han blifvit sin egen herre. En dag stod han vid

fönstret och såg ut åt borggården. Då kom en tiggare med sönderslitna kläder vandrande. Den unge slottsherren rördes af hans nöd, och han befallde portvakten att genast föra den gamla upp till honom. När denna kom in i kammaren, såg Michel att det var hans farbror, men denne kände ej igen sin brorson. »Haf medlidande med mig, nådige herre», bad gubben; »haf medlidande med en fattig uthungrad gubbe! Gud skall vedergälla er det!» Michel svarade, att han med glädje skulle gifva honom mat och dryck. »Sätt er!» Därpå ropade han en tjänare och befallde denne med låg röst att taga hans knif ur den väska, som han jämte sina wallackiska kläder bevarat till ett minne af forna dagar. Därpå satte han sig bredvid den gamle, som berättade honom hurusom han i forna dagar varit förmögen, men huru han till följd af dåliga tider råkat i fattigdom, och huru han slutligen genom domstolens utslag mistat allt, så att han blifvit tvungen att sälja sin koja och nu lefva af tiggarebröd. -- »Har ni då inga barn?» frågade Michel. -- »Ack», sade gubben, »jag hade fyra barn. Tre hafva dött i kopporna och den fjärde är en odugling, som hvarken tänker på Gud eller sin gamle far.»

Under tiden satte tjänaren fram mat och dryck. Michel själf räckte gubben ett bröd och sin gamla fällknif att skära det med. Gubben tog knifven i sin hand, betraktade den och blef blek som ett lik, emedan han igenkände sitt bomärke, som han själf bränt in på skaftet. Alldeles förvirrad stammade han: »Nådige herre, hur har knifven kommit hit?» — Michel svarade: »Hvad har ni med knifven att göra? Knif som knif!» — »Nej, nej», ropade gubben i full förtviflan. »Säg mig inför lefvande Gud huru ni har fått knifven. Ack, jag ber er, säg mig det och pina mig ej längre.» Michel kunde nu ej längre hålla sig. »Fader Hans», ropade han, »känner ni igen Michel, den fader- och moderlöse?» Farbrodern förskräcktes, han kände igen sin brorson och föll af blygsel och fruktan på knä för honom. Men Michel reste upp honom, omfamnade honom och sade: »Frukta ej, jag har länge sedan förlåtit er.»

Michel behöll den gamle hos sig till dennes död, och när han erfor, att hans äldre bror Josef måste tjäna för bröd, tog han äfven honom till sig. Farbrodern lefde ej länge; dock dog han med den trösten, att Michel ej gått förlorad i Radhost, och att han hade förlåtit honom.

—

Den lustige Schwanda.

Böhmisk saga.

Säckpiparen Schwanda var en lustig kamrat och, som hvarje ordentlig musikant, alltid törstig, samt därjämte stor älskare af kortspel. Hade han spelat för sina åhörare så mycket de ville, så gjorde han sig gärna en god dag, och hälsade vanligen så länge på kruset och fortsatte så oförtrutet spelet, att allt, som han hade förtjänt, åter försvann ur fickan, och han gick bort lika fattig som han hade kommit. Därjämte roade han så outtröttligt sällskapet, äfven utan säckpipa, med sina upptåg och lustiga infall, att knappast någon lämnade värdshuset så länge Schwanda var där, och ännu i dag plägar man i Böhmen i stället för »det är en lustig-kurre» säga, »det är en Schwanda».

Då hände det en gång att Schwanda, sedan han på en kyrkoinvigningsfest spelat från middagen ända till midnatten på sin säckpipa och förtjänat sig mången groschen, lade bort sitt instrument, trots alla böner och öfvertalningar af de unga människorna, som bådo honom fortsätta ända till morgonen, och lofvade honom riklig betalning därför. Schwanda var förargad att han blott skulle skaffa andra människor nöjen; nu ville han en gång äfven roa sig själf. Han slog sig därför ner bland gästerna och började dricka för egen räkning och hålla sällskapet vid godt lynne genom månget skämtsamt infall. Slutligen fick han äfven lust att spela kort, och han inbjöd grannarna till ett parti, men mot förmodan fanns det ingen som hade lust att spela med honom. Schwanda, som icke var van att gå ifrån värdshuset så länge han hade en groschen på fickan, var ovanligt lifvad för kortspel, ty han hade just i dag förtjänat mycket penningar, och då han dessutom skådat alltför djupt i bägaren, så att det ej

heller stod riktigt väl till i hans öfre våning, så envisades han att vilja spela. Då han nu såg, att hans grannar alldeles ej ville gå in därpå, reste han sig förargad, betalade sin skuld och lämnade värdshuset. »I Draschitz», sade han under vägen till sig själf, i det han med osäkra steg vandrade dädan, »finnes det en lifvad skolmästare och en bydomare, som inte förakta ett parti kort. Där skall jag slå mig ner, hurra!» Och därmed hoppade han högt i luften och knäppte med fingrarna, så att han raglade tio steg framåt innan han åter kunde bringa sin kropp i jämvikt, ty han var något tung i hufvudet.

Natten var klar och månen glänste som ett fisköga. Plötsligt kom Schwanda till en korsväg och stannade förskräckt, när han händelsevis kom att blicka uppåt. En skara gamar och korpar kretsade omkring det ställe, där han befannsig, och framför sig såg han en ställning af fyra pelare med tvärbjälkar ofvantill, och på hvarje tvärbjälke hängde ett halfförruttnadt lik. Schwanda märkte nu, att han kommit under en galge, af hvilka det då för tiden fanns många på fälten och invid vägarna, de många röfvarskarorna till skräck och varnagel. Då framträdde plötsligen en lång och smal man i svarta kläder och frågade honom: »Hvarthän så sent, vän säckpipare?»

»Till Draschitz, svarte herre.»

»Vill du inte förtjäna en styfver med din säckpipa?»

»Nej tack, jag är redan trött på pipandet. Har förtjänat mig några silfvergroschen och vill nu vara lustig.»

»Bah, silfvergroschen! Vi skola betala dig med guld!» sade den svarte, och i det han tog fram en hand full glänsande dukater, höll han dem under Schwandas ögon. Säckpiparen var ej litet öfverraskad, kortspelet var visserligen ett starkt lockbete, men den glänsande metallen utöfvade ett ännu starkare inflytande öfver honom, och när nu den svarte tog honom i hand, följde han honom liksom förtrollad. Schwanda visste ej hvart och huru länge den obekante fört honom omkring, men så mycket påminde han sig, att han ofta uppmanade honom att när något blef honom bjudet, penningar eller dryck, så skulle han tacka blott med de orden »lycka till, broder!»

Med ens befann han sig i en klart upplyst byggnad, där tre personer sutto, som voro klädda på samma sätt som hans ledsagare; de hade framför sig stora högar af guld, spelade och omsatte rätt vackert med penningar. En vinbägare gjorde sin rund kring laget, och ur densamma drucko de hvarandra duktigt till.

»Bröder, här har jag med mig vännen Schwanda», sade säckpiparens ledsagare i det han inträdde; »ni vet, han som är så bekant i hela landet, och som vi så länge åstundat att få höra. I dag skola vi vara riktigt lustiga, och därtill skall musiken bidraga.»

»Bra», ropade en af spelarne, och i det han vände sigtill Schwanda, sade han: »Sätt dig, pipare, och drick.» Och därmed räckte han honom vinbägaren.

Schwanda drack, ställde bägaren åter på bordet och sade, i det han aftog sin mössa: »Lycka till, broder!» såsom hans ledsagare lärt honom.

»Spela nu upp!»ropade den andre spelaren,och Schwanda satte sig afsides på en bänk och fyllde sin säck med luft, medan hans ledsagare slog sig ner hos spelarne, drog en penningpung, som var väl fylld med dukater, ur fickan, och tömde den på bordet framför sig.

Därpå började Schwanda att blåsa på sin säckpipa. Den verkan, som musiken utöfvade på de fyra svarta, var högeligen underbar. Likasom nytt lif genomströmmat dem, blefvo de på en gång larmande muntra. De satte hastigare ut och dukaterna dansade; högljuddare, alltid högljuddare jublade spelarne och ryckte fram och tillbaka på sina stolar; hela deras väsende råkade i feberaktig rörelse. Bägaren gick laget om och äfven Schwanda underlät ej att dricka. Det underbarasta var dock, att kärlet aldrig blef tomt, fast ingen fyllde på detsamma. Så ofta Schwanda hade slutat ett stycke, skallade högljudt hans beröm, och i hans mössa regnade det guld, hvarför han tackade med upprepande af orden: »lycka till, broder!» Så räckte det flera timmar, tills Schwanda ändtligen började spela en polska, som satte sådant lif i herrarnes ben, att de genast slutade med spelet, hastigt flögo upp och dansade omkring i rummet med vilda språng, hvilket tog sig helt besynnerligt ut till deras allvarsamma yttre

och ihåliga ansikten.

Till slut ljöd Schwandas säckpipa helt entonigt och dansarne gjorde till sist endast kullerbyttor. Då framträdde en af dem till bordet, och i det han tog säckpiparens mössa, strök han i den allt det guld, som där låg, och sade, i det han vände sig Schwanda: »Där har du, därför att du roat oss så duktigt.» Schwanda trodde knappast sina ögon. Bländad vid anblicken af en så stor rikedom, visste han af glädje ej hvad han skulle företaga sig; han glömde i sin

Den lustige Schwanda. (Sid, 53.)

förvirring huru han skulle tacka och ropade trohjärtadt: »Måtte Gud tusende gånger vedergälla er det!» Ännu hade han ej talat ut, då en dimma betäckte hans ögon och allt — stuga, kort och spelare — var försvunnet.

Följande morgon for en bonde ut på fältet, och vid han kom till korsvägen, där den omtalade galgen stod, hörde han toner från fjärran. Han lyssnade, och ju närmare han kommer, så mycket säkrare blir han, att det är säckpipstoner; han lyssnar åter och tviflar åter, tills han ändtligen igenkänner stycket. Och nu ropar han: »Kan det vara Schwanda?» Då han nu framkommit till galgen, hör han att tonerna komma ofvanifrån, han ser upp, och se, på ett hörn af galgen sitter Schwanda och blåser ifrigt på sin säckpipa, medan vinden för de hängdas lik hit och dit.

»För tusan, Schwanda», ropar bonden, »hvad gör du där uppe?»

Schwanda far tillsammans, låter säckpipan falla, gnuggar sig i ögonen, och i det han skådar sig omkring, varseblir han med förskräckelse hvar han befinner sig. Icke utan besvär hjälper bonden ner honom, och Schwanda, som under tiden blifvit nykter, berättar nu hvad som händt honom. Han kommer naturligtvis också att tänka på dukaterna, han undersöker mössan och vänder ut och in på fickorna, men finner ej ett enda öre.

Bonden korsar sig och säger: »Den käre Guden har straffat er och sändt onda andar öfver er, emedan ni alltid varit så begifven på kortspel.»

»Ni har rätt, granne», svarade Schwanda, darrande i alla lemmar; »från detta ögonblick afsäger jag mig kortspel för alltid.» Han höll ord, och till tacksägelse att han så lyckligt undkommit, upphängde han sin säckpipa, på hvilken han spelat för de onda andarna, som ett evigt minne i kyrkan. Och det berättas, att på årsdagen af den dag, som Schwanda spelade för de onda andarna, brukade säckpipan ljuda af sig själf.

—

Om Jöns, som ville lära sig att rysa.

En gammal visa har jag hört, som säger: »Min käre gosse, blif ett fån, en dummerjöns, ett nöt, ett spån, så går dig allting väl i händer», och det finns i själfva verket äfven exempel på, att den eller den dummerjönsen med sin dumhet lyckligen vandrat igenom världen. Men detta är dock undantag; ty efter regeln behöfves det mycken flit och oförtrutenhet samt fast vilja för att vinna sitt mål och komma till rätta med en sak, till och med om det vore en dum sak, såsom det t. ex. var med »*Rys*-Jöns», om hvilken jag nu skall berätta.Det var en gång en man som hade två söner, en klok och en dum. Den kloke var ett riktigt underbarn och hörde, som man plär säga, gräset växa; men den dumme var dummare än man någonsin hört omtalas och kunde ej användas till något slags arbete. Skulle han hämta sirap till middagen, så kom han med maskpulver, eller också vände han ej tillbaka förrän aftonstjärnan hälsade honom från himmelen eller hungern dref honom hem. Om föräldrarne ville hafva något uträttadt, så måste den äldste göra det; den stackars Jöns bara låg sina föräldrar till last. Men äfven den äldste hade ett svårt fel, han var nämligen förskräckligt rädd af sig. Ingenting i världen kunde förmå honom att hämta upp en flaska vin ur den mörka källaren eller nattetid gå förbi kyrkogården. Om man bad honom därom, eller om han hörde en råtta gnaga, eller om någon berättade en spökhistoria, så reste sig håren på hans hufvud, och han ropade: »Hu, så jag ryser, hu, så jag ryser!» — »Hm», tänkte Jöns, »bror Hans är en så präktig pojke, och så

förstår han äfven att rysa! Det måtte vara en ofantligt vacker konst att kunna rysa. Sannerligen, den konsten skulle äfven jag vilja kunna.» Och från den tiden gjorde han ej annat än tänkte på att kunna rysa, och hvart ban gick och hvar han stod, sade han till sig själf: »Ack, om jag ändå kunde rysa en gång!»

Då sade modern: »Jag hade alltid trott att dumheten någon gång skulle spricka ut på Jöns och klokheten sedan komma, men nu ser jag att kostnad och besvär äro förspillda på honom.» Och fadern sade: »Hör på, Jöns, du blir större för hvarje dag, snart är du lång som en tall, och lemmar har du som en oxe; det kan vara på tid att du lär dig något ordentligt, så att du kan förtjäna dig ditt bröd. Ty med rysningen, din fårskalle, kommer du ej långt; tids nog får du lära dig den; men den skaffar ingen styfver i pungen.» Därpå svarade Jöns intet annat än: »Ack, den som kunde rysa; ack, den som kunde rysa! »Modern suckade djupt, och fadern skakade på hufvudet och sade slutligen : »Jag tror att du är för dum till och med för den saken.»Någon tid efteråt kom klockaren på besök i huset, och för honom beklagade sig fadern öfver det bekymmer, som den yngste sonen förorsakade honom genom sina drömmerier och sin oduglighet, och att han ej ville lära sig något annat i hela världen än att rysa. »Ah, det skall han nog få lära sig hos mig», sade klockaren; »låt honom bara komma till mig, och det skall inte dröja länge innan han får sitt lystmäte.» Därmed var fadern mycket belåten; ty han tänkte: »Om också inte pojken får lära sig så mycket, så blir han ändå litet tillstukad, och äfven det är värdt någonting.» Jöns fick alltså följa klockaren upp i tornet och lära sig att ringa.

En afton, då de båda befunno sig uppe i tornet, tänkte klockaren: »Vänta, skall du få lära hvad det vill säga att rysa!» och han befallde Jöns att ringa aftonklockan, medan han själf hemligt smög sig hem, tog på sig ett hvitt lakan och sedan kom tillbaka till tornet, där han tog plats på öfversta trappsteget, midt emot ett fönster på tornet. När Jöns vände sig om och varseblef den hvitbeslöjade gestalten, som stod orörlig och stirrade på honom, ropade han: »Hvem är du? Hvad vill du?» men han fick ej något svar. »Nå, har du ull i öronen, eller har munnen frusit igen på dig? Jag råder dig i all vänlighet att du genast lagar dig i väg, snögubbe; här har du intet att göra.» Men gestalten svarade ingenting och rörde sig ej ur stället, ty han skulle ju lära Jöns att rysa. Men denne tänkte ej det minsta på den saken; men förargad blef han ändock. »Säg ifrån hvad du vill, om du är en hederlig karl!» ropade han, »eller också kastar jag dig utför trappan.» Klockaren trodde icke att han genast skulle företaga sig ett sådant oråd, och öppnade därför ej munnen. Nu förlorade Jöns tålamodet; som en pil rusade han på spöket, som icke hade kunnat drömma om ett sådant mod, och pladask! kastade det öfverända, så att det rullade sina goda tio trappsteg ner för torntrappan i den gamla bykyrkan och blef liggande i ett hörn. Huru mycket det än här pustade och jämrade sig,

bekymrade sig Jöns icke därom; han gick lugnt till klockrepet, ringde till aftonbön, trallade sedan på en visa, gick ner för trapporna och stängde kyrkdörren bakom sig. Klockarens hustru väntade länge och väl på sin man och förvånade sig, att han i dag inte ville komma hem ifrån tornet, i synnerhet som det redan var sent på aftonen. Därpå gick hon till sist in i Jöns' rum för att se efter om äfven han var borta; men han låg mycket riktigt i sin säng och snarkade. Klockarhustrun ruskade och skakade på honom och sade: »Hvar har du din husbonde, din sjusofvare?» Jöns vaknade med möda och svarade: »Inte är jag skyldig att taga vara på honom; — jag vet inte hvar han är.» — »Min Gud», sade hustrun, »han har ju gått upp i tornet tillsammans med dig, din grobian, och har sedan inte kommit tillbaka.» — »Hm», brummade Jöns, »det stod en hvitklädd gestalt uppe i torntrappan, som inte ville svara på tal; jag trodde att det var någon spetsbof och kastade den utför trapporna. Om ni vill veta huruvida det var er man, så kan ni själf gå dit och se efter; det vore ledsamt nog ifall det var han.» Därmed vände han sig åt väggen och började åter att snarka. Men klockarhustrun tog genast nycklarna, låste upp torndörren och gick uppför trappan, och mycket riktigt, där låg hennes man pustande och jämrande sig i ett hörn och hade på köpet brutit af sig ett ben.

Det var inte något roligt skämt. Klockaren måste ligga till sängs en längre tid, och Jöns' far måste betala doktorn, hvilket han naturligtvis ej gärna gjorde. Pojken hade han dessutom åter fått hemskickad, men han kunde ej längre tåla honom i sin närhet och sade förargad till honom: »Du är och förblir en odåga, som inte ens gör rätt för det vatten du dricker och som endast skaffar mig skam och förargelse och ledsamheter. Här har du några guldmynt, tag dem och gå din väg och löp så långt vägen räcker. Här har man ingen nytta af sådana där olycksfåglar som

du. Gå, och visa dig här aldrig mer!» — »Rätt så, far, jag skall genastbegifva mig i väg», sade Jöns; »men när jag har lärt mig att rysa, får jag väl komma hem igen?»

»Nej», svarade hans far, »inte förrän du är förståndig.» Därpå stoppade Jöns börsen med de penningar, som fadern gifvit honom, i fickan, tog afsked kort och godt och vandrade så ut i vida världen.

När han då gick ensam på stora landsvägen, sade han oupphörligt för sig själf. »Ack, om jag kunde rysa; ack, om jag kunde rysa!» Detta hörde en man, som gick förbi honom, och som de händelsevis ej voro långt ifrån galgbacken, sade han: »Se dit — där står trefoten, på hvilken 7 karlar nyss hållit bröllop med repslagarens dotter och nu lära sig flyga. Om du vill veta hvad det vill säga att rysa, så tag ditt nattkvarter där, så skall du nog få lära saken?»

— »Hä, hä, hä», skrattade Jöns, »nog säger folket, att jag är en dummerjöns, men så dum är jag dock icke, att jag tror hvad du säger. Så hastigt lär det nog inte gå.» — »Gå bara dit, du», sade den andre; »jag svarar för att du i morgon bittida har lärt dig att rysa.» — Jöns svarade: »Om det är sant, skall du få de femtio riksdaler, jag har i fickan, som lärpenningar; kom hit i morgon, få vi se.»

— »Jag tar dig på orden, jag är säker om penningarna», svarade rådgifvaren från landsvägen och gick sin väg.

Men Jöns gick till galgen, och som det började blifva svalt på aftonen, bar han ihop ved och tände upp en brasa. I början gick allt bra. Jöns var trött efter vandringen, han lade sig, elden värmde honom, och han sof de rättfärdiges sömn. Men när midnattstimmen kom och elden hade brunnit ut, drog den skarpa nattvinden isande öfver hans lemmar och väckte den sofvande. Jöns tände åter upp elden, men varm kunde han ej blifva. Då såg han, att en af galgens pelare nedtill började multna. Hastigt gick han dit och slet med ett enda ryck ner halfva galgen och några af de hängda. Jöns begagnade sig nu af galgen till bränsle, och så blef han varm. Men när han såg huru liken, som hängde i galgen, rördes hit och dit af vinden,och slogo emot hvarandra, mumlade han: »Jaså ni frysa; vänta, skall jag taga ner er; ni kunna behöfva värma er, äfven ni, på samma gång ni hålla mig och kamraterna sällskap.» Därpå steg han uppför stegen, som stod lutad mot galgen, och tog ner de hängda från deras platser. När nu alla sju helt fredligt lågo vid hvarandras sida, eldade han på duktigt och satte liken rundt omkring den fladdrande lågan. »Inte sant, edra stackare», frågade Jöns det närmaste liket, »här nere är det allt bra mycket bättre än där uppe?» Men den tilltalade döde svarade intet, och äfven de andra liken sutto utan den ringaste rörelse. »Ni ha inte tinat upp er riktigt ännu», sade han; »vänta så skall jag flytta er närmare!» Och så släpade han dem ännu närmare elden, så att lågan fattade uti deras multnade kläder; men detta oaktadt förblefvo de stela, styfva och stumma och läto sina trasor brinna. »Det här börjar bli tråkigt», sade Jöns; »vill ni inte ta reson, så hänger jag upp er igen.» Och så tog han den ena efter den andra och hängde åter upp dem alla sju. Därpå svepte han in sig i sin öfverrock, sträckte ut sig vid sidan af elden och sof, som om han själf hade varit död.

Följande morgon steg mannen, som hade gifvit Jöns det goda rådet, upp tämligen tidigt för att hämta sina femtio riksdaler. Men när han kom till galgen och först måste skaka och ruska sofvaren innan denne vaknade, märkte han väl, att han åter måste gå sin väg med tomma händer, och att Jöns ej heller nu lärt sig konsten att rysa. Jöns berättade hur han tillbragt natten med de tråkiga skurkarne, och att han hade först tagit ner dem från galgen och sedan åter hängt upp dem. Då skakade mannen sitt hufvud och gick sin väg, i det han sade: »En så besynnerlig människa har jag hittills aldrig påträffat» — Men Jöns började åter, när han vandrade vidare, att tala för sig, själf och mumlade: »Ack, om jag kunde rysa; ack, om jag kunde rysa!» Detta hörde en forkarl, som reste samma väg; han sade till Jöns: »Hvem är du?» — »Det angår diginte», svarade pojken. Och formannen frågade honom vidare: »Hvarifrån är du?» — »Jag vet ej», blef svaret. »Hvad är din far?» — »Du kan själf fråga honom.» — »Hm, men hvarför löper du egentligen omkring i världen, din toker?»

— »Jag vill lära mig att rysa.» — »Att rysa? Det var den största galning jag har hört! Hör på, pojke; här invid vägen ligger ett värdshus, gå dit, låt gifva dig duktigt med mat och dryck, och när du vid gåendet skall betala din räkning, får du veta hvad det vill säga att rysa.» — »Nå, det är kanske inte så tokigt», tänkte Jöns, tackade den vänlige formannen och gick till värdshuset.

När han kom in i värdshuset, sade han: »God dag!»

— »Tack», svarade värden, »hvarmed kan jag vara till tjänst?» — »Jag skulle vilja lära mig rysa», svarade Jöns, »och en forman har gifvit mig det rådet att äta och dricka här, så skulle jag vid bortgåendet, då jag skulle betala räkningen, nog lära mig hvad det vill säga att rysa, trodde han.» — »Så'n tjufpojke!» ropade värden; »men vänta bara, jag skall nog ge dig betalt, jag!» — »Ack, förra natten gjorde jag ett försök med galgen», fortsatte Jöns, »men det lyckades inte; där åtminstone fick jag ej lära hvad det vill säga att rysa.» Värden svarade: »Här kan du få det bästa tillfälle att lära dig rysa. Ser du det gamla slottet på höjden där uppe? Inom dess gamla murar huserar en förtrollad prins eller riddare eller hvad det kan vara; och den som där tillbringar tre nätter, åt den vill konungen ge sin enda dotter till gemål, och denna prinsessa är den skönaste jungfru, på hvilken solen någonsin lyst. Dessutom finns det många och stora skatter i slottet, som nog kunna göra en rik karl af en fattig stackare; men de bevakas af onda andar, och de blifva först då fria när någon törs tillbringa tre nätter i rummen däruppe. Det är visserligen redan många, som hafva försökt det, men ingen af dem som gått dit in har sedan kommit tillbaka.» — »Hvad ni nu säger låter både väl och illa», sade Jöns till värden, »men det som är illa fruktar jag inte, och det goda lockar miginte; om jag bara kan få lära mig att rysa, så är jag belåten.» Han kunde knappast sofva på hela natten, så mycket sysselsatte honom den tanken, att han nu ändtligen skulle få lära sig att rysa i den gamla slottsruinen.

Följande morgon begaf han sig genast i väg. Först gick han till konungen och sade: »Herr kung, med förlof, jag skulle vilja tillbringa tre nätter i det förtrollade slottet!» Konungen betraktade pojken från alla sidor, och som han tyckte om honom, gaf han honom den åstundade tillåtelsen. »Min son», sade han, »du får taga med dig trenne ting dit, blott intet lefvande.» Då svarade Jöns, som ända från barndomen tyckte om att göra upp eld, och som mången gång stått vid en hyfvelbänk eller arbetat vid Svarfstolen: »Så beder jag om ett godt elddon, en hyfvelbänk och en svarfstol, så att jag slipper frysa och har något hvarmed jag kan fördrifva tiden.» Man anskaffade åt honom de trenne saker han hade begärt, och konungen lät ännu samma dag föra upp dem på slottet.

När aftonen kom, gick äfven Jöns dit, tände upp en duktig eld i ett af rummen och ställde invid elden så väl hyfvelbänken som Svarfstolen. Först tänkte han på allehanda sätt att fördrifva tiden, och när han blifvit färdig därmed, väntade han på att han skulle få rysa. Men hur mycket han än längtade därefter, så blef det dock ingenting af med den saken. Så kom midnattsstunden. Han lagade nu om elden och blåste duktigt på densamma, då det på en gång skrek ur ett hörn: »Miam, miam, vi frysa!» — »Hvem fryser?» sade Jöns; »kom hit till elden, edra frusna stackare, och värm er!» Knappt hade han sagt detta, förrän två stora, svarta kattor sprungo fram ur ett hörn och slogo sig ner, en på hvardera sidan om Jöns, och stirrade på honom med stora, brinnande ögon, på ett mycket vildt och förskräckligt sätt. Efter en stund sade den ena: »Hvad menar du, kamrat, skola vi spela kort: knack eller svartpetter?» — »Svartpetter, gärna för mig», svarade Jöns; »om ni bara ha kort med er.» Kattorna hade kort medsig, och så började de spela. Då märkte pojken, att kattorna hade förskräckligt långa klor på tassarna. »Usch, fy skäms, med förlof!» sade han; »er fru mamma har inte på lång tid skurit naglarna på er, kom hit skall jag putsa dem!» Därvid tog han de båda kattorna i nacken, klämde in deras tassar i Svarfstolen och skar naglarna af dem med ett huggjärn; men när de i raseri höggo efter honom för att bita honom skar han genast af dem hufvudena och kastade ut dessa genom fönstret i slottsgrafven, och kattkropparne efter dem. Knappast hade han dock stängt fönstret, förrän svarta kattor rusade fram ur alla hörn och jamade gräsligt; och midt ibland dem sprungo svarta hundar omkring som om de varit rasande, och rullade sina glödande ögon, visade tänderna och tjöto på det fasansvärdaste sätt. Jöns stod och såg på detta ett ögonblick, men därpå tog han upp sin tälgknif och högg så kraftigt omkring sig åt alla sidor, att en del af kattorna och hundarna blefvo liggande döda i rummet, medan de öfriga skyndsamt togo till flykten och undkommo genom kakelugnen och skorstenen. De döda djuren kastade han likaledes ut genom fönstret i slottsgrafven. Men efter detta arbete kände han sig litet trött och längtade efter hvila. Lyckligtvis stod en säng i ett hörn; där lade han sig och drog täcket öfver sig. Men han hade ej hunnit somna in, innan sängen af sig själf började löpa omkring; den for omkring i hela slottet, trappa upp, trappa ner, i kök och källare, i tornrummen och jordvåningen; och på en gång — hopp! hopp! — kastade den omkull sig med fötterna öfverst, så att alla sängkläderna lågo som ett berg på Jöns. Men han slungade täcken och

kuddar långt ifrån sig, kröp fram ur virrvarret och lade sig i spiselhörnet, ty ännu brann elden friskt. Därpå somnade han in och sof som en stock till följande morgon.

Redan tidigt begaf sig konungen till slottet. När han såg gossen ligga i ett hörn utan att röra sig, trodde han att spökena hade dödat honom och sade, full af medlidande: »Det är dock synd om pojken.» Men i detta ögonblickslog Jons upp sina ögon och sade: »God morgon, herr konung; redan så tidigt uppe?» Konungen blef på en gång förundrad och glad att Jöns ännu var vid lif, och sade: »Nå, hur hor det gått för dig, min käraste Jöns?» — »Ah, rätt bra, herr kung», svarade denne, »men jag känner mig förskräckligt sugande.» Kungen svarade: »Intet annat? Det skall snart hjälpas; du kan på min räkning äta så mycket du vill där nere hos värden, men på aftonen skall du åter gå hit. Vill du det?» — »Det är klart», svarade Jöns; »det skulle ju vara tre nätter.»

Därpå begaf sig konungen tillbaka till sitt slott och Jöns gick ner på värdshuset. Då han trädde in i gästrummet, trodde värden knappast sina ögon, ty han hade ej kunnat tänka annat än att det redan för länge sedan var slut med Jöns, och nu stod dock denne lifs lefvande framför honom. »Ar det du själf, Jöns, eller är det din ande?» ropade han förvånad. »Jag tror att det är jag själf», sade Jöns, »och ingen annan.» Och värden frågade åter: »Nå, men nu har du väl fått lära dig att rysa?» — »Nej», svarade pojken, »det var allt förgäfves; af den konsten förstår jag ännu inte en bokstaf.» Därpå åt och drack han tappert på konungens läkning; och när det blef afton begaf han sig åter upp på spökslottet och upptände sin eld. Det led framåt midnatt, när han åter satt framför kaminen och mumlade för sig själf: »Ack, om jag ändå kunde rysa!» Då brakade det på en gång där uppe i skorstenen, som om hela slottet hölle på att störta tillsammans, och med ett fruktansvärdt buller kom plötsligen en half människa nedfallande. »Hvasa!» ropade Jöns, »ännu fattas det en half karl; halfannan människa gör inte något trefligt sällskap. Nå, kommer resten snart?» — Klatsch! så föll äfven den andra hälften ner, och i elden som brann i kaminen. Hör ni, edra sluskar, nu har ni just ställt vackert till med min eld», ropade han; »egentligen skulle ni få frysa, om jag inte hade medlidande med er; men framför allt skall jag först å nyo upptända elden.» Därpå kastade han de bådamänniskohälfterna åt sidan och lagade om elden. Men när han sedan vände sig om, så hade det blifvit en enda men ytterst ful man af de båda hälfterna, och han hade slagit sig ner på Jöns plats.

»Hallå, gamle gosse, laga dig genast bort; det där är min bänk!» ropade Jöns till sitt sällskap. »Packa dig genast undan, eller halfverar jag dig å nyo.» Men när den sålunda tilltalade blef lugnt sittande och låtsade vara döf, sköt Jöns honom med en väldig knuff å sido och satte sig, där han förut hade suttit. Då började det å nyo att dundra i skorstenspipan, och en hel hop fula karlar föllo ner jämte några människoskallar och ben. Jöns sprang upp och sade: »God afton, mina herrar; hvarmed kan jag vara er till tjänst?» Men de otäcka karlarne förblefvo tysta och glodde endast på pojken med fruktansvärda blickar, och en af dem tog nio människoknotor, som han ställde upp, och de andra fingo tag i några människoskallar och började slå käglor. — »Bataljon!» skrek pojken. »Hör på, mina herrar, låt äfven mig få vara med på en pott, ty jag är alldeles förtjust i att slå käglor.» — »Om du har pengar, kan det gå för sig», sade karlarne. »Visst har jag pengar», sade Jöns; »tror ni att jag är någon tiggarunge?»

»Nå, så slå då», sade en af de sluskiga karlarne och räckte en dödskalle åt Jöns. Jöns tog den och sade: »Era klot äro ju kantiga; tag hit, skall jag först svarfva om dem åt er!» Därpå ställde han sig vid Svarfstolen och svarfvade skallarna runda. Då han var i ordning härmed, började spelet. Jöns slog, men karlarne slogo bättre, så att han förlorade något penningar. Då blef Jöns rasande och kastade skallarna mellan knotorna, så att det hven efter. »Alla nio!» ropade han; men spökena skreko: »Nej, tolf!» ty just då skallade midnattsklockan från tornet, och därmed upphörde spökeriet, och Jöns befann sig åter helt allena.

Jöns hade emellertid blifvit trött af allt sitt arbete, och så lade han sig på första bästa ställe och sof oafbrutet ända tills konungen nästa morgon visade sig i dörren till rummet,

där Jöns ännu gäspande sträckte på sig och ändtligen morgnade till. »God morgon, herr kung!» sade Jöns. »God morgon», svarade denne, och frågade: »Nå, hur har det gått dig i natt?» — »Tackar som frågar, rätt bra», svarade pojken; »jag fick inte vara ensam, utan mottog besök genom skorstenspipan, och så hafva vi slagit käglor med människoben.» Och nu berättade han allt som hade tilldragit sig under natten. Konungen ryste blott vid att höra

det och sade: »Nå, nu har du väl fått rysa?» — »Inte så vidt jag vet. Jag har haft ganska roligt, det var allt, men att rysa har jag ännu inte lärt mig», svarade Jöns. »Nå, så kanske du får lära det den tredje natten», sade konungen, och gick tillbaka till sitt slott, medan Jöns spatserade ner till värdshuset och där smorde sig af hjärtans grund.

När tredje natten började, satt han åter på sin hyfvelbänk, och sade för sig själf: »Det är i alla fall bra illa att jag aldrig skall kunna få rysa.» Då började på en gång ett buller, larm och rumor i huset, så att man kunde blifva full af ångest och förskräckelse; dörren flög upp och sex väldigt stora män inträdde i kammaren. De buro en likkista på en likbår, ställde den midt i rummet och försvunno åter. »Aha», tänkte Jöns, »där ligger säkert kusin Petter, som nyligen dog; jag får lof att se på honom.» Därpå steg han upp och gick till kistan, hvars lock han tog af. Då låg där en död i kistan, alldeles öfverhöljd af blod; men när Jöns kände på honom, drog han genast händerna tillbaka och sade: »usch, iskall! Du fryser, kusin Petter; vänta, så skall jag värma dig!» Därpå tog han liket i sina armar och bar det till elden. Men den döde ville ej blifva varm. Jöns anställde allehanda försök med liket, tog det på sitt knä och gned dess armar och ben, så att blodet åter skulle komma i rörelse; men då allt detta ej ville hjälpa, lade han den döde i sin säng, klädde af sig och tog plats vid hans sida. Då dröjde det ej länge innan den döde blef varm och började röra på sig. Och nu gjorde han sig bredare och bredare, och ändtligen ropade han:»Hvarför stör du mig i min hvila? Nu skall jag slita sönder dig.» — »Skall det nödvändigt ske genast?» frågade Jöns, i det ban vände sig om. Därpå högg han tag i spöket, kastade det med ens i likkistan och skrufvade åter fast locket. Genast visade sig åter de sex männen, som lyftade upp båren, och buro bort densamma.

Strax därpå inträdde en fruktansvärd jätte med långt och yfvigt skägg, och ropade till Jöns: »Mask, nu är det ute med dig; du måste dö!» — »Sakta, sakta!» svarade Jöns; »det har ingen brådska med hvad du säger; om jag skall dö, måste jag väl själf också vara med.» — »Ja visst, din skräflare, skall du själf vara med», ropade jätten. »Nå, nå, sakta vackert!» svarade pojken; »gör dig inte så viktig. Ty när det kommer till kritan, så tar jag och hackar dig till pölsa med min tälj knif.» — »Det kan man kalla att tala dristigt», svarade jätten; »då måste du allt vara betydligt starkare än jag.» — »Det kommer an på ett försök», svarade Jöns. »Nå välan, låt gå; är det som du säger, så vill jag låta dig draga hädan; kom, så få vi försöka!»

Jöns var genast beredd, och så förde Goliath honom genom mörka gångar till en smedja, där han tog en yxa och med ett enda slag slog ned städet i marken. »Skall det där kanske vara någon trollkonst?» frågade Jöns; »pass på, jag kan göra bättre upp.» Därpå gick han till det andra städet. Jätten, som ville se noga efter hvad Jöns gjorde, böjde sig djupt, så att hans långa skägg föll ner på städet. Hastigt svängde nu pojken sin yxa och lät ett väldigt hugg falla på städet, så att han klämde in jättens skägg i öppningen efter hugget. »Nu har jag dig, karl; nu är det din tur att dö!» sade han. I detsamma tog han en järnstång och bearbetade med den så väldigt odjurets rygg, att denne tjöt och grät och lofvade Jöns, att om han ville släppa honom lös, så skulle han visa honom på tre kistor guld, af hvilka en skulle tillhöra konungen, en de fattiga, och den tredje finge Jöns behålla för egen räkning. »Godt», sade denne, »till detta pris skall du få blifva fri;men först måste jag se guldkistorna!» — »Lossa mitt skägg då», sade jätten. »Nej», svarade pojken, »inte förrän jag har pengarna; bär städet med dig, och för mig till stället!» Detta var visserligen en obekväm börda, men hvad skulle jätten göra? Han måste däran, och så förde han Jöns till ett stort hvalf och visade honom de tre kistorna med penningar. — I samma ögonblick slog klockan tolf; då föll städet till marken och spöket var försvunnet. »Håll, håll!» ropade Jöns, då äfven de tre kistorna ville försvinna. Han höll också mycket riktigt kvar dem och förde dem, den ena efter den andra, ehuru med stor möda, upp på sitt rum. När arbetet var gjordt, lade han sig och sof till ljusan dag. Och åter stod konungen framför hans säng och väckte honom och sade: »Nå, i natt har du väl fått lära dig att rysa?» — »Nej, ty värr inte», svarade Jöns, »men jag har fått till skänks en kista med guld, samt en åt de fattiga, och ännu en för dig, herr kung; inte kan man väl rysa, när man får så mycket penningar till skänks!»

Konungen sade: »Min käre Jöns, låt mig omfamna dig; du har befriat slottet från andarna och bringat den förtrollade skatten i dagsljuset, därför skall du få min dotter till gemål och blifva min svärson.» — »Det är nog bra, herr kung», sade Jöns, »men jag är ännu alltför dum för att gifta mig, ty jag har ju inte ens lärt mig att rysa.» — »A, var inte rädd för den saken», sade konungen; »det finns dummare personer än du som ha gift sig; och

hvad det beträffar att lära dig rysa, så kommer nog äfven det i sinom tid.»

Därmed gaf Jöns sig till freds. Han gifte sig således med konungadottern, och det firades ett bröllop, som hette duga. Nu hade den lyckliga människan kunnat vara riktigt lycklig. Han var rik och hade en underskön gemål, som han också mycket älskade, men han mumlade dock alltid för sig själf: »Ack, om jag kunde rysa; ack, om jag kunde rysa!» — »Nå, vänta», sade den unga frun för sig själf, »jag skall nog lära Jöns rysa.» Hon skickade sinkammarjungfru till en bäck och lät henne bära upp ett helt ämbar med vatten och småfiskar, och en natt, när hennes herr gemål hade insomnat djupt, drog hon af honom täcket och hällde öfver honom hela ämbaret med det kalla vattnet och fiskarne. Då hoppade prins Jöns med ett högt skri i vädret och ropade. »Brr, så jag ryser! Jag hade aldrig i mitt lif trott, att jag skulle lära mig rysa. Hu, hu, kära hustru, jag ryser verkligen — jag har fått nog af den saken.»

—

Historien om den sköna Melusina.

Folksaga från Provence.

Där Nixenbornes vatten sprang fram i dagens ljus och samlade sig i den breda, klippkransade bäcken, låg den sköna vattenjungfrun Melusina drömmande i den gröna, fuktiga skymningen. Omkring henne klingade de fallande vattendropparna, omkring henne brusade sorlande det rinnande, ändlösa och oföränderliga vattnet utan smärta och utan njutning, med sin evigt lika ljudande sång. Kyla och skugga härskade i grottan, men den solstråle, som smög signer genom den sten- och buskbeklädda ingången, talade om ljus, om jubel och lif, som fyllde skogen; han sam på vattnet, blixtrande och lockande, ända bort till den sköna vattenjungfrun, han lekte omkring hennes marmorhvita panna, så att hon uppvaknade och längtande skådade ut från sin skugga i solens ljus, som tillsändt henne en af sina budbärare. Manande klingade ljudet af de fallande vattendropparna, och ur de djupa källorna och klyftorna uppdöko vattenjungfrurna, förvånade öfver hvad det kunde vara som upprörde deras syster. Ty bäckens vatten hade svällt upp, och till och med i sina drömmar hade hon känt dess vågsvall, då ändtligen solens stråle väckte henne, den sköna Melusina, och lockade henne att öfvergifva källan och slå sig ner på stenarna därbredvid, för att njuta af solskenet och lyssna till fåglarnas sång i buskar och snår.

Vid denna tid begaf det sig att grefven af Provence jagade i skogen. Han hade med alla sina riddare och tjänare dragit ut på en tre dagars jakt. Då genljöd skogen åter af hornens glada klang, af pådrifvarnes rop och skrammel och af kopplens skall. Stort var bytet, och alla fröjdades däråt, blott grefven af Provence var själf icke vid godt mod; och huru högljudt än de andra skrattade och ömsesidigt prisade hvarandras lycka, så red han dock tigande och förstämd midt ibland den lustiga skaran.

Detta förvånade mycket hvar och en, ty det fattades grefven intet af det som kan göra lifvet gladt. För det första var han en rik och mäktig herre, som bjöd öfver många land och mycket folk, vidare hade han en frisk och stark kropp, hade en skön, ädel gemål och goda söner, så var han äfven förfaren och kunnig i allehanda förborgade ting, han kunde läsa i stjärnorna och visste att tyda fåglarnas flykt, så att äfven kommande ting voro honom uppenbara.

Denne grefve af Provence hade nu hos sig upptagit en ung frände, som blifvit faderlös i sin unga barndom och som hette Raimund af Lusignau. Han var en vackeryngling, på hvilken de unga jungfrurnas ögon hvilade med välbehag; han var också väl förfaren i alla ridderliga konster, var därtill from till sinnelag och storsinnad, såsom det anstår en rättskaffens riddare. Grefven af Provence tyckte mycket om sin unge frände och höll honom vid sitt hof som sin egen son.

När nu denne Raimund af Lusignan såg grefven så bedröfvad, red han fram till honom och sade: »Min ädle frände, vill ni ej säga mig orsaken till edra bekymmer, på det att jag, om det står i min makt, må kunna afhjälpa dem.»

Då svarade grefven af Provence: »Ack, käre frände, hvad förmår du emot ödets vilja? — Se, orsaken till mitt bekymmer är det, att jag sista natten läste i stjärnorna och såg att någon i dag skall döda sin herre och själf blifva en mäktig herre, mäktigare än någon af sin släkt.»

Då sade Raimund: »Ack, frände och vän, låt ej detta bekymra er; hvem vet, om det ej är en gäckande villa?»

Men grefven af Provence svarade honom: »Stjärnorna bedraga mig ej; och det säger jag dig, min frände, att skulle det betyda mig, så antag dig de mina. Jag har sörjt för dem under min lefnad, och så mycket jag kunnat äfven efter min död, ja, äfven för dig har jag sörjt, ty du är mig kär.»

Vid dessa ord trädde tårarna i den unge Raimunds ögon, och han sade: »Ädle herre, bannlys edra sorgsna tankar och tänk på huru älskad ni är; hvem skulle väl vilja er något ondt?»

Grefven af Provence svarade: »Hvem kan strida mot ödet? Det oundvikliga skall komma öfver oss, huru mycket vi än kämpa däremot, och stjärnorna tala sanning.» — Medan de så talade med hvarandra, hade de kommit till en öde trakt, och emedan grefven var trött, steg han af sin häst och satte sig att hvila på den mjuka mossan, och Raimund gjorde detsamma. När de nu sutto där i god sämjaoch lugn, rusade ett väldigt vildsvin fram ur snåret och anföll grefven med ett sådant raseri att denne ej fick tid att draga sina vapen och icke ens kunde stiga upp, ty han hade kommit under det vilda djuret. Raimund grep skyndsamt efter sitt spjut, men då han sökte att bringa den betryckte grefven snabb hjälp, stötte han i hastigheten mot en gren, och spjutet felade på en handsbredd, så att det blott rispade nosen blodig på vildsvinet, men däremot trängde djupt in i den på marken liggande grefvens kropp, så att denne snart uppgaf sin sista suck.

Då Raimund såg detta, klagade han omåttligt och kastade sig i sin djupa sorg öfver grefvens lik; han förbannade sig själf att han var utsedd att dödligt såra sin välgörare, men all hans klagan väckte ej den döde, och nu måste han erkänna att stjärnorna talat sanning.

I sin djupa smärta lopp han in i skogen utan att veta hvart, och klagade oupphörligt för sig själf: »O, ädle grefve, min herre och välgörare, hvarför ligger jag ej i ert ställe död på jorden? Hvarför färgar ej *mitt* blod mossan och gräset? Hvad glädje har jag väl nu af lifvet, då blodskuld hvilar på mig, ehuru jag till den är så oskyldig som ett nyfödt barn!»

Under det han klagade sålunda och ej gaf akt på något omkring sig, hörde han plötsligen en källas sorl; då kände han först huru törstig han var, och han följde i riktningen af det stilla sorlet. Så kom han ut ur skogen på en älsklig slätt. Den hade ett utseende som om ingen mänsklig fot hade beträdt den sedan den första skapelsedagen, rundt omkring stodo väldiga träd och omkring källan blomstrade de underbaraste blommor, och fåglarna sjöngo såsom han ännu aldrig hade hört det. Han blef helt lugn och högtidlig till mods, som om han hade inträdt i en präktig domkyrka. Men då han såg sig noggrannare omkring, varseblef han det allra underbaraste, det var den sköna vattenjungfrun, som satt på stenarna, klädd i en vattenblå klädning och med det utslagna håret genomflätadt af pärlsnören.Raimund trodde att ljus och sol förespeglade honom ett bländverk, men den sköna vattenjungfrun tillropade honom med en stämma, som klingade så kristallklar som klangen af de fallande vattendropparna i det lugna vattnet: »Kom närmare, Raimund af Lusignan; jag visste väl att du skulle komma!»

Då svarade denne. »Ädla dam, jag besvär er vid Jungfru Marias son, att ni säger mig hvarifrån denna er kunskap härstammar? Jag visste ju ej själf hvart jag hade kommit.»

Men han besvor henne i Kristi namn, därför att om hon endast varit ett bländverk, hade hon då måst upplösas i dimma, men hon blef sittande stilla och log emot honom.

Då flög en bäfvan af hänryckning genom den ädle Raimunds själ, och han sade: »Sköna dam, en svår olycka har drabbat mig under de sista timmarna, men då jag skådar på er, försvinner all sorg och all oro och jag åstundar

blott ett: att jag i hela mitt lif måtte få vara tillsammans med er. Säg mig ert namn, ädla dam, att jag må minnas det i mitt hjärta och nämna det i mina böner.»

Då sade vattenjungfrun: »Jag heter Melusina, och så långt som detta vatten flyter, utan att blanda sig med andra vatten, så långt sträcker sig mitt herradöme och mitt rike.»

Raimund sade: »O, att jag finge stanna hos er, min härskarinna, ty ni har tagit min själ och mitt bjärta till fånga!»

Vattenjungfrun log och såg kärleksfullt på honom, ty den solstråle, som lockat ut henne ur hennes grotta, hade trängt in i hennes hjärta och hade värmt det med dagens lif.

»Raimund», sade hon, »Raimund, om du svär mig att i alla stycken vara mig trogen, och att aldrig förolämpa mig med misstankar, så vill jag blifva din maka, och du skall härska i mitt rike.»Raimund svarade: »Hvem skall väl kunna lefva vid din sida och icke vara dig trogen, hvem kan se dig och misstro dig? Jag svär dig, Melusina, vid alla kyrkans helgon, vid min kärlek och vid den dag, då jag först såg dig, att jag skall blifva dig trogen och aldrig misstro dig.»

Då sade vattenjungfrun: »Så drag då till grefvens af Provence hof, trösta hans änka, din fränka, och låt belöna dig med den vilda skogspark, genom hvilken mitt vatten flyter. Ingen tror, att du dödat din herre; hvar och en tror att vildsvinets tand har gjort det. Trösta dig äfven du öfver saken, ty du var blott det blinda verktyget i ödets hand, och du skall ej behöfva böta för hvad du mot din vilja gjort.»

När Raimund hörde den sköna tala så förståndigt, fattade han stort förtroende till hennes kunskap och fröjdade sig högligen, att Gud fört honom dit denna gång. Han omfamnade den sköna Melusina, i det han trolofvade sig med henne som sin gemål.

Och hon förde honom och hans häst i den inbrytande skymningen genom skogens många invecklade stigar, så att han ej mer kunde fara vilse. Därpå tog hon afsked af den älskade; och han lofvade att följande dag komma med alla sina vänner till skogens gräns, för att hämta henne.

Men när Raimund hade dragit sina färde, och månen hade stigit upp öfver källan, då döko Melusinas systrar upp ur det ångande vattnet, de skakade sina lockiga hufvud, upplyftade sina armar, varnade henne och klagade: »Syster, lämna oss icke, det sker till din olycka! Hvarför skilja dig från kyla och ro? Där ute är det sorg och solen bränner. Melusina, Melusina, stanna här!»

Men hon hade solstrålen i sitt hjärta, och den dref henne in i lifvet, i ljuset, i värmen.

Då döko systrarna åter ned i vattnet, och de fallande vattendropparna i grottan liknade i månskenet glänsande tårar.

Följande dag red Raimund med många besläktade riddare och damer åter till skogen. Grefvinnan af Provencehade gifvit honom ett präktigt följe af tjänare och uppdragit åt honom att hälsa sin brud som hennes kära släkting, äfvenså hade hon gärna belönat honom med den vilda skogsparken, i det hon dock sagt honom, att grefven ämnat honom något bättre; men Raimund begärde intet annat.

När han nu red dit med sina damer och herrar, var han i bekymmer öfver huru de skulle upptaga saken, ty han hade sagt dem, att han skulle hemföra en dam af hög rang, och nu fruktade han deras gäckeri, om Melusina väntade honom alldeles ensam i skogen. Han blef därför högligen glad, äfvensom förvånad, då han såg ett lustläger uppslaget vid skogens bryn, så präktigt att knappast konungen af Frankrike kunde hafva dess like. Rundt omkring stodo präktiga tält till hvarjehanda bruk, och i midten var ett stort tält uppslaget af virkadt tyg, och beprydt med allehanda kostligt bräm- och fransarbete, och det var några riddare som sade: »Öfver ett sådant tält förfogar endast de otrognes sultan.»

I tältet var anordnad en taffel med det bästa som kunde finnas af mat och dryck, och en hel skara tjänare, som alla voro klädda i dyrbara livréer, sysslade där inne.

Men den sköna Melusina trädde ut ur tältet och gick de kommande till mötes. Då förvånade sig hvar och en öfver

hennes skönhet och hennes höfviska väsende, likasom öfver prakten af hennes kläder, ty hon bar en lång underklädning med invirkade guldblommor och däröfver en klädning af hafsfärgadt siden stickadt med pärlor och diamanter; på sin panna hade hon ett diadem af pärlor, och i hennes gördel lyste en juvel, som helt visst var värd ett grefskap.

»Varen välkomna, sköna damer, kära fränkor; varen hälsade ädle herrar, värde kusiner», sade Melusina, och till Raimund sade hon: »Min käre herre, ni måste nöja er med detta dåliga mottagande i skogen. Mitt slott är ännu icke nog i ordning, att jag där på ett passande sätt kan mottaga så ädla gäster.»Då sade Raimund: »O, skönaste kvinna, huru väl har ni ej anordnat allt; ingen konung kan begära det bättre», och damerna och herrarne instämde i detta beröm och prisade högljudt Melusinas skönhet och värdighet och Raimunds lycka. Därpå lät Raimund kalla till sig prästen med korgossarne, och inför de ädla vittnena blef han efter den kristna kyrkans ritual sammanvigd med Melusina. Därpå hölls taffel, man åt och drack och förlustade sig med en ringränning, till hvilken Melusina utdelade de dyrbaraste priser, så att hvar och en var högeligen till freds.

Så firades bröllopet under en hel vecka, och som det var under den ljufva sommartiden, så befann sig hvar och en väl i lägret och skogen. Men på tionde dagen dracks afskedsbägaren och gästerna bröto upp, sedan de många gånger med sirliga ord tackat för det goda värdskapet, hvarpå Melusina svarade med prydliga talesätt.

När nu alla voro borta, lät Melusina framföra präktigt sadlade hästar, och sade till Raimund: »Om det behagar dig, min älskade gemål, så vilja vi rida till min borg, där du hädanefter skall vara herre och härskare.» Därmed var nu Raimund väl till freds, och de redo in i skogen. Då de hade ridit en stund, förvånades Raimund mycket, ty han såg vackra vägar uthuggna i skogen, där förut endast vilda snår och buskar funnits, och då de sakta redo fram efter dem, kommo de mot aftonen till ett praktfullt slott. Det var med stor konst uppbyggdt både till nöje och försvar. Rundt omkring detsamma drog en bred graf och en vall, som väl kunde afhålla fienden, på de fyra hörnen befunno sig ståtliga torn, och själfva palatsbyggnaden var så präktig, att man trodde den vara en konungs boning. Taken glänste och skimrade af smidda kopparplåtar, hörntornen och balkongerna voro prydda med bildsniderier och öfver portalen var grefvens vapen inhugget i marmor. Rundt omkring borgen lopp en lustgård, hvari funnos allehanda slags vildt, fiskdammar och alléer, med ett ord: allt hvad som kan fröjda sinnet.Raimunds broder ankommer till slottet Lusinia.Grefven lyftade sin gemål med förnöjelse från hästen; då kom ut ur slottet en hel skara tjänare emot honom, som buro hans färger och hälsade honom som herre. Melusina förde nu sin käre äkte man genom borgen, genom korridorerna, salarna och rummen, som alla voro på det bästa prydda och inrättade. Raimund förvånades öfver prakten, ty något sådant hade han ej sett vid grefvens af Provence hof. Här befunno sig på väggarna de dyrbaraste målningar och konstrikaste sniderier; man nästan tröttnade vid all prakten. Då nu Raimund förvånade sig öfver, huru ett sådant slott kunnat resas i denna ödemark, sade Melusina: »Mitt folk har byggt det medan vi höllo bröllop i skogen.»

Därpå drogo de med glädje in i slottet, och till sin sköna frus ära kallade grefve Raimund slottet Lusinia.

Då de följande dag uppstodo och utträdde på balkongen, ty det var en skön morgon, pekade Raimund på en besynnerlig byggnad i trädgården, som han i går ej hade varseblifva; den var alldeles rund och byggd af polerade marmorstenar, men den hade intet fönster, och blott en järndörr förde in i densamma. Kupolen var af kristall, men rundt omkring den stodo förgyllda spjutspetsar, så att man ej kunde skåda in, äfven om någon förmått att på den kala marmorn klättra upp i höjden.

Då frågade Raimund: »Med förlof, kära hustru, hvartill skall denna sällsamma byggnad tjäna?»

Melusina svarade: »Det är min hemlighet och min helgedom, som du ej får vidröra. Påminn dig din ed, att du aldrig skall såra mig med misstroende. Blott under *ett*villkor kan jag blifva hos dig, och det villkoret måste du hålla. Hvarje fredag från solens uppgång till dess nedgång skall jag innesluta mig i denna byggnad och du får ej följa efter mig eller spionera på mig.» Raimund lofvade henne det med en ed. Däröfver blef Melusina mycket glad och bevisade på allt sätt den stora kärlek hon hyste för sin gemål.

Efter ett år skänkte hon honom en son, som hon kallade Urtens; denne uppnådde senare stor ära och makt, såatt

han till och med blef en konungs måg; och till minne af denne sin sons födelse byggde Melusina ett stort torn, som hon kallade Mervent.

Efter ytterligare ett års förlopp fick hon för andra gången en son, som hon kallade Gedes och till hvars ära hon byggde slottet Portenach. När Gud gaf henne den tredje sonen, som hon kallade Hyot, byggde hon för andra gången ett slott, Larochelle, och då hennes fjärde son, Antonius, blef henne gifven, den härliga bron i Soniets.

Så skänkte Gud dem sju söner, och med hvar och en af dem förökades hennes makt och rikedom; de uppbyggde klostret Mallières och staden Favent, och när de yngsta sönerna, tvillingbröderna Dietrich och Raimund, föddes, då läto de tillbygga och så präktigt försköna slottet Lusinia, att dess like ej fanns i hela Frankrike.

Genom köp och byte förökades deras ägodelar, de förvärfvade sig gods och ägodelar i Provence, i Arenat och Delfinat, men äfven genom sin tapperhet tillkämpade sig Raimund mycket land, hvarmed konungen af Frankrike belönade honom, emedan han dragit honom till hjälp och segerrikt stridt mot morerna och normannerna, som ansatte Frankrike.

Lyckan log öfver Lusinia, och Raimund prisade dagligen den lyckliga stund, då han hade funnit Melusina. Han lefde i största endräkt med henne och fröjdade sig öfver hennes oförvissneliga skönhet och hennes visa tal, ty hon visste besked om allt och undervisade sina söner i hvarje vetenskap, i synnerhet i kunskapen om förgångna tider och om stjärnornas lopp. Hvar och en som kom till Lusinia prisade Melusina som ett mönster för hustrur, och det fanns ingen skönare anblick än att se henne jämte sin gemål sitta midt ibland sina barn.

Men på jorden har intet bestånd, åtminstone ej lyckan, och det skulle Raimund och Melusina få erfara just då de trodde sig hafva byggt en fast borg åt sin lycka.

En dag anlände grefve Raimunds broder till borgenLusinia; han hade varit borta på äfventyr i främmande land och hade kämpat mot de otrogna till både lands och vatten. Han blef vänligt emottagen och Melusina hälsade honom hjärtligt välkommen som sin käre svåger. Till hans ära gafs ett stort gästabud och en jakt i parken; äfven foro de på fiskdammarna i förgyllda gondoler efter venetianarnes sätt, och slott och park genljödo af sånger och musik. Så varade det i sex dagar. På den sjunde, som var en fredag, frågade grefve Bertrand sin broder Raimund: »Hvar är din gemål, min broder; mår hon ej väl, eftersom hon ej visar sig?»

Därtill svarade grefve Raimund: »Hvarje fredag är min gemål osynlig för mig och för hvar och en, från solens uppgång till dess nedgång; då innesluter hon sig där borta i sin helgedom.»

»Och hvad gör hon där inne?» frågade grefve Bertrand.

»Det vet jag ej, min bror; på vår bröllopsdag lofvade jag henne att aldrig forska därefter.»

Då skakade grefve Bertrand sitt hufvud och sade: »Min broder, detta strider mot din ära. Huru kan en hustru ha rätt att dölja sig för sin man i femtiotvå dagar årligen? Och huru vet du, om hon ej där inne döljer något vederstyggligt, ja — Gud bevare oss! — tjänar någon främmande hednisk Gud. Då jag reste hit, hörde jag folket hviska och prata om att din hustru är ett troll och att hon med dig drifver sitt onda spel.»

När Raimund hörde detta, grep han efter sitt svärd och sade vredgad: »Den som vågar att tvifla på min hustrus ära, den skall jag göra sorgsna dagar!»

Då sade hans broder: »Vredgas icke, men stå fast vid din rätt, och se efter hvad din hustru företager sig.» Raimund sade: »Jag kan det ej, hon är min trogna, kära hustru, som aldrig gifvit mig anledning till misstankar, och jag har som riddare svurit min dam ett löfte.»

Men Bertrand upphörde ej att söka öfvertala honom, så att han slutligen glömde sin egen ed och ilade till Melusinashelgedom. Järndörren var tillsluten, men han kastade sig emot densamma med hela tyngden af sin starka kropp; då gaf den efter och öppnade sig. Men han såg framför sig en andra dörr, som var förfärdigad af starka ekplankor och beslagen med band och reglar af stål; denna kunde han ej öppna. Men då han beslutat att se hvad hans hustru förehade, så borrade han med sitt skarpa svärd ett hål i dörren och lade till ögat, så att han

kunde skåda där in. Då öppnade sig för hans blickar ett rundt hvalf, fylldt af ett grönaktigt ljus och porlande och flytande vatten, som svallade hit och dit; men i vattnet satt Melusina naken till gördeln och så skön i sitt anlete, som han ännu aldrig tyckt sig skåda henne, men blott till gördeln var hon kvinna, där nedanför var hon fisk, drake eller orm; fjällig och silfverblå som asur ringlade sig fiskstjärten och piskade, då hon rörde sig, det ljusa vattnet till ett mjölklikt skum. Då fattades Raimund af en grym fasa och vände sig skyndsamt till flykt.

När han åter inträdde i sitt rum, var han blek och uttröttad, ty det tycktes honom ej vara någon ringa sak att vara vigd vid en kvinna med fiskstjärt. När nu de första stjärnorna blänkte, öppnade sig dörren till hans rum och Melusina inträdde till honom med ett vaxljus i handen, skön och älsklig som en sommardag. Hon hälsade honom vänligt, men hans hjärta var fullt af hat och vrede, och hennes milda blick, hennes hulda tal lugnade honom icke, när hon lade sin hand på hans arm och frågade: »Raimund, käre make, hvad fattas dig?» — Då stötte han bort den hvita handen och ropade: »Bort ifrån mig, du afskyvärda orm, som förbländar mina sinnen!»

När han detta sagt, förskräcktes han själf öfver sina ord; men Melusina blickade på honom med outsäglig sorgsenhet: »Raimund, hvad gjorde du nu?» sade hon. »Ve, nu är det förbi med vår lycka, ty nu vågar jag ej stanna hos dig och ej hos mina barn; ännu i detta ögonblick måste vi skiljas, och aldrig mer återser du mig.»Då ropade Raimund: »Älskade, blott den obetänksamma vreden talade ur mig; förlåt och glöm! Stanna hos mig, och har du ej förbarmande för mig, så haf det för dina barn, dibarnen, som ännu ligga i vaggan.»

Men Melusina vred sig i oändlig smärta och sade: »Det står ej mer i min makt att stanna, ödet är starkare än jag. Om du visste hvad jag lider, skulle du ej genom din klagan göra skilsmässan ännu svårare. Ja, jag har förbarmande med barnen och dibarnen, som ännu ligga i vaggan; kunde jag dö skulle jag släpa mig till dem ur grafven. Men mig kan den lyckan ej vederfaras, som är en barmhärtighet mot de lefvande — att dö. Kunde jag i denna stund dö, det vore balsam.»

Raimund ropade: »Melusina, jag släpper dig icke, jag håller dig fast i mina armar! Hvilken vill slita bort dig ifrån mig?»

Då vred hon sig lös, och han såg att den undre delen af hennes kropp åter förvandlade sig till en fisk; och då han förskräckt vek tillbaka, svingade hon sig upp och ut i natten; utifrån klingade hennes sista afskedsord, hennes sista klagoljud. Därpå svingade hon sig högre och stannade öfver de högsta tinnarna; där utbredde hon sina armar och ropade: »Bevare dig Gud, mitt härliga Lusinia, hvile lyckan öfver dig! Sofven, mina barn, växen och trifvens; lycka och frid, ära och glädje följe er! Raimund, lef väl! Farväl lif, farväl kärlek, farväl allt hvad jag erfarit, fröjd och smärta.» Då hon klagat så, svingade hon sig åter bort i natten, som glädjelös och stjärnetom sjönk ner öfver Lusinia.

Morgonen efter den natt, då Melusina försvunnit, var äfven hennes helgedom spårlöst borta, det var som hade den sjunkit ner i jorden; i dess ställe låg där endast en stilla, outgrundligt djup källa, på dess yta sam en näckros, och på den högsta tinnen, öfver hvilken Melusina svingat sig upp, glänste en förgylld kopparbild i gestalt af en vattenjungfru. Kvinna till gördeln och där nedanför enringlande fisk. Grefven upptog bilden i sitt vapen och befallde, att hans släkt skulle föra denna vapenbild och att vattenjungfruns tecken skulle uppresas på hvarje byggnad som den sköna Melusina hade låtit uppföra.

Raimunds lidande var stort, och med honom sörjde hans söner och allt hans husfolk öfver förlusten af den sköna frun. De kunde ej glömma och förgäta henne, men äfven Melusina glömde ej Lusinia, ty ofta hördes om fredagsnätterna hennes klagande sång, och uppe på de högsta tinnarna såg man hennes gestalt, huru hon sväfvade omkring den ort, där hennes älsklingar hvilade, de från hvilka hon var bannlyst, och dem hon dock ej kunde förgäta.

Hennes söner växte och blefvo starka, men äfven dibarnen i vaggan trifdes underbart, så att alla kvinnor i slottet förvånades däröfver. Då bekände barnens vårdarinna, att den sköna Melusina hvarje natt kom in genom fönstret, och stilla gick till vaggan, kysste och smekte barnen och därpå lade dem, det ena efter det andra, till sitt bröst, så att de ej skulle sakna modersmjölken. Därpå lade hon dem åter sakta i bädden, såg ännu en gång full af kärlek

och smärta på dem och försvann därpå.

När man berättade detta för Raimund, förstod han väl hvad Melusina menat när hon sade, att ur själfva grafven skulle hon släpa sig till sina barn; och han fröjdade sig öfver hennes nattliga ankomst, ty han tänkte att hon kanhända skulle återvända. Därför dolde han sig i barnens kammare, och då modern åter i den stilla natten kom till barnen, trädde han fram och utbredde sina armar.

»Melusina, min dyra, min älskade, vänd åter!» ropade han. Men hon blickade på honom full af namnlös smärta, lade tillbaka barnen och var i detsamma försvunnen, försvunnen för alltid, ty aldrig sågo kvinnorna henne mer inträda i kammaren och gifva de moderlösa barnen di. Men Raimund aftärdes från denna dag af grämelse och djupt svårmod; han kunde ej förlåta sig, att han så lekt med sin hustrus och sin egen lycka; han gladdes ej numera hvarkenöfver sin växande rikedom eller öfver det anseende, som han njöt i landet, han tänkte blott på de forna dagarna af kärlek och lycka, och ensamt och glädjetomt tycktes honom det fordom så glada, lyckliga Lusinia. När nu hans söner vuxit upp och blifvit förträffliga riddare, yppade han för dem sin historia och berättade dem om deras moder, därpå öfverlämnade han åt dem all sin egendom, alla sina gods och länder, som ökat sig år från år, uppmanade dem till det goda och tog afsked af dem, ty han ville göra en vallfart till de ställen, där vår herre lidit.

Då drog han af sig sin ridderliga klädnad, knäppte af svärdet och nedlade skölden, men påtog sig en klädnad af hår, tog en staf i sin hand och satte korstecknet på sin skuldra. Så drog han ut och for öfver Medelhafvet, vandrade genom den syriska öknen, besteg Sinai, bad vid S:t Katarina och knäböjde på de heliga ställena, vid grafven och Golgata; vid alla heliga platser kastade han sig ner och grät af bitter smärta, men han grät ej ut sin bedröfvelse och friden drog ej in i hans hjärta.

Då begaf han sig åter på väg att söka Melusina, han for för andra gången öfver hafvet, for vilse och vandrade — vandrade till dess han var en trött, gammal man med grått hår och skägg, som tänkte på det Melusina sagt i afskedsstunden, att döden var en barmhärtighet för de lefvande.

Så kom han efter många års irrfärder åter till hemmet och gick på dess gator, en obekant vandrare; han gick förbi de stolta byggnader som Melusina upprest och som buro hennes tecken och bild, tills han en dag, just då solen sjönk, åter kom till den stora skogen. Han hörde vattnet sorla, och det lockade honom till sig, så att han åter kom in på den stora skogsslätten, som var fylld af solnedgångens rosenljus, liksom för många år sedan, och som fordom satt hon på stenarna framför grottan, den sköna Melusina, ung och skön som alltid.

»Melusina!» ropade han; »Melusina, så finner jag dig åter vid målet för min vandring!»Hon utbredde armarna och ropade: »Var välkommen, Raimund, min älskade; jag har väntat dig.»

Då sjönk han i hennes omfamning, hon kysste honom och kysste honom åter. Då blefvo honom lust och smärta för öfvermäktiga och han dog.

Nu var hans vallfart fullbordad, då han vunnit sitt lifs högsta önskan och han återsett henne, som han så innerligt älskat, så djupt bedröfvat.

Den sköna Melusina höll i sina armar den grånade makens kalla gestalt, öfver skogen steg månen upp, och ur den djupa grottan, ur den hemlighetsfulla källan, uppdöko hennes systrar, vattenjungfrurna; de klagade öfver Raimund, de sjöngo den sorgliga sången om hans och den sköna Melusinas kärlek, och de fallande vattendropparna klingade och glänste i månskenet som tårar.

Tidigt följande morgon funno jägarne sin herres stelnade lik; då bars han till Lusinia och begrofs med stor prakt i klostret Malliéres, som Melusina fordom stiftat, och alla hans söner följde hans bår.

Men i den djupa grottan, i skymning och tystnad, låg åter den sköna vattenjungfrun, ingen solstråle lockade henne mer ut i ljuset och lifvet, dess fröjder hade hon njutit, hon var förädlad genom dess lidanden, och drömmande lät hon dess bilder draga förbi sig. Evigt, evigt och oföränderligt brusade vattnet omkring henne, och tiden gick henne förbi med evigt lika, ljudande gång. Men det sades och troddes, att så ofta någon af hennes släkt

dog hördes hennes klagoljud omkring tinnarna af hennes borg. — Men Lusinia har för länge sedan förfallit, och af Lusignans släkte, som en gång bar en konungakrona, är ingen mer kvar, icke heller vet någon af dem som nu lefva att finna Melusinas källa.

—

Syster Ödmjuk.

För lång tid tillbaka lefde en gång en rik, mäktig grefve, som ägde många länder och slott och gårdar, därtill äfven en from, skön gemål, men inga barn eller arfvingar, åt hvilka han kunde efterlämna sina rikedomar.

Däröfver sörjde nu grefven, och grefvinnan ännu mer. Hon suckade rätt ofta, då hon såg fattigt folks barn och tänkte på hvad hon måste sakna. Men emedan hon var from och god, så fogade hon sig däri med tålamod och ödmjukhet och tänkte: »Herren vet själf bäst hvarför han styrer sålunda.»Men Gud hörde hennes stumma böner. Han gaf henne det hvarom hon ej mer vågade bedja, en ung son. Då vardt det stor glädje i grefvens hus, och för att göra all världen sin glädje kunnig, lät han tillreda en dopfest, så präktig, att man i landet ännu aldrig hört dess like omtalas.

Men lif och död gå ofta hand i hand, och så skedde det äfven här. Samma dag, då hans son döptes, förkunnades det för grefven, att hans farbroder, med hvilken han sedan lång tid lefvat i tvist och osämja, hade aflidit och efterlämnat åt honom, som ende arfvinge, allt sitt gods och guld, så att han nu var dubbelt så rik som förut.

»Det är intet budskap att gråta öfver», sade grefven till grefvinnan, som ansåg att man borde uppskjuta barnsölet; »nu skall det gå dubbelt så muntert till.»

Och ur den stora brunnen på slottsgården lät han vin springa ur tvenne rör, ur det ena rödt, ur det andra hvitt. Äfven lät han tända en dubbel krans af beckfacklor kring slottet, så att dess glädje skulle lysa vida omkring i det öfversnöade landet — ty det var vinter.

Da kommo fattiga från gårdar och stugor att se prakten och värma händerna vid beckfacklorna, som, så många de än voro, icke kunde belysa all glansen och prakten hos gästerna, som stego af framför slottet.

Men grefven var vid godt lynne och ropade: »Gören er glada dagar till min unge sons ära!» Detta läto de ej säga sig två gånger, utan kastade sig hastigt öfver vinbrunnen och öfver korfven och hvetebrödet som grefven bjöd på. — Men uppe i salen stod en helstekt hjort med förgyllda horn, påfåglar med gyllene ringar omkring de skimrande halsarna och stjärtarna utbredda som solfjädrar; där hängde girlander af stekta fåglar och sällsamma sydländska frukter, där summo jättekarpar och gäddor i små fiskdammar af präktig sås, och hela berg af bakelser voro upptornade på borden.

I slottskapellet stodo faddrarna och frågade: »Hvad skall den unge sonen heta?» — Då sade en, att man skullekalla honom Adalbert, en annan Bertram eller Kuno, en tredje Luitolf eller Siegfried, och så visste hvar och en att komma fram med ett ridderligare namn än den andre.

Men grefven tyckte ej om något af dessa namn; vid hvart och ett hade han något att anmärka; än var det för långt, än för kort. »Det måste vara ett namn», sade han, »som betyder något, och då ödet i dag tydligen visar hvartill det har bestämt honom, så skall gossen heta 'Rikman', ty rik blir han en gång.»

Då bad grefvinnan: »Ack, käre herre, ej så; gif gossen ett annat namn.» Men grefven var envis, och så döptes barnet till Rikman.

Något mer än ett år därefter redo åter grefvens bud ut och inbjödo till barnsöl, ty en ung son hade blifvit grefven född.

Men då det nu var vid majtiden, så brunno inga beckfacklor omkring slottet, men däremot voro majstänger resta

rundt omkring med svajande vimplar och kransar af löf, och på ängen framför slottet spelade musikanterna från tidigt på morgonen till sent på natten, och hvar och en som åstundade det fick dansa fritt på planen omkring den stora linden.

I kapellet stodo faddrarna å nyo och rådslogo om namnet. »Om intet ridderligt namn har fallit er in, herr grefve, så låt det denna gång bli ett helgons», sade de; och den förste föreslog Benedikt och Bonifacius, »det är den välsignade och välgöraren», sade han. Den andre sade: »Kalla honom Martin eller Georg, det håller medelvägen mellan riddare och helgon.» Den tredje sade: »Nämn honom efter någon af apostlarne eller kyrkans blodsvittnen, Stefanus eller Laurentius!»

»Nej», ropade grefven, »han skall ej stå tillbaka för sin äldre broder. Till hufvudarfvinge kan jag ej göra honom, men ett passande namn skall han ha.» — I detsamma bar amman in dibarnet, och hvar och en förundrade sig, när de sågo honom sitta upprätt på armensom en liten leende kerub med rosenröda kinder och guldlockigt hår.

»Huru skön, herre!» ropade faddrarna och gästerna. »o, huru skön, herre, är gossen!» — Då skrattade grefven och sade! »I hafven gifvit honom namn, »Skönherre» skall han heta!»

Men grefvinnan bad: »Käre gemål, icke så; gif gossen ett annat namn!»

Men grefven var envis, och då bägarna klingade vid banketten, så ropade han: »Rikman och Skönherre! hvilket hus har så stolta namn som dessa?» — Och efter ett år låg för tredje gången ett barn i grefvens vagga; men denna gång redo inga bud ut i landet att bjuda till kristning, ty med barnet hade äfven sorgen dragit in i slottet, där grefvinnan låg dödssjuk.

Men barnet var en flicka, till sitt utseende så fin och mild som en tillsluten snöklockblomma; hon var en blek, fager varelse.

»Låt mig gifva barnet namn», bad grefvinnan, och grefven tillät det. — »Dotter, du skall heta 'Ödmjuk'», sade hon och lade sin hand på det slumrande barnets panna.

Detta motsade grefven ifrigt. »Det är intet adligt namn», sade han, »och svarar inte till Rikman och Skönherre ».

»Låt henne behålla detta namn», sade grefvinnan, »ty vet att Rikman och Skönherre ej utan henne kunna bestå.»

Därpå afsomnade hon, och det blef stor sorg i slottet och i de fattigas hyddor, ty hon hade gjort mycket godt.

Under sju veckors tid svajade sorgfanorna från slottets torn, och under sju dagar upphörde ej klockorna att ringa och nedbrunno ej ljusen omkring den med svart sammet öfverdragna katafalken, på hvilken grefvinnan låg. Men när de sju dagarnas, de sju veckornas och de sju månadernas djupa sorg var förbi, gick allt sin jämna gång som förut.

Rikman och Skönherre uppväxte till stolta, ridderliga junkrar, och Ödmjuk uppväxte stilla och tyst, som enblygsam skogsblomma. Men huru många grefvar och herrar än hälsade på i slottet, var det dock ingen som friade till Ödmjuk, och således förblef hon i hemmet.

Då dog den gamle grefven och Rikman blef slottsherre; Skönherre hade redan för flera år sedan dragit som adelig page till konungens gård och stod nu som riddare i hofvets tjänst. — Rikman var stolt och kraftfull, och det milda regemente, som hans åldrige fader fört, hade för länge sedan blifvit honom en förargelse. Åkrar och ängar buro honom ej nog skördar, bönderna voro för långsamma i fullgörandet af räntor och dagsverken, och folket för lättjefullt vid arbetet. Därför ärnade han ändra om allt detta och draga tyglarna till. När nu den första sorgen var förbi, gick han en morgon tidigt till systerns rum och ropade: »Upp, syster Ödmjuk, och omgjorda dig och tag befälet öfver drängarne och pigorna och drif dem till arbete.»

Lydigt gjorde sig Ödmjuk i ordning och gick genom kök och kammare, i trädgårdar och lador, och för hvar och en af arbetsfolket hade hon ett godt ord och en vänlig blick. Hon tröttnade aldrig; från morgonen till aftonen var hon öfver allt, där det behöfdes, med goda råd och hjälp.

Men detta tackade henne Rikman aldrig för. — »Syster Ödmjuk», sade han, »hvad behöfver jag en piga bland

pigorna! Du skall vara grefvinna; var sträng och befall!» — Då bad Ödmjuk: »Broder Rikman, låt mig behålla mitt sätt; se, de göra det villigt och gärna om jag beder dem, men stränga befallningar göra dem knotande och trotsiga.»

Då sade Rikman: »Hvad bekymrar jag mig om packets knorr eller glädje? De skola veta, att jag är herre och att de måste lyda mig, emedan de äro mina undersåtar. Det passar sig ej för min syster, att hon nedlåter sig till de ringa och till det folk, öfver hvilket hon skall stå som befallande härskarinna.»

Men Ödmjuk sade: »Äro vi ej alla lika, och äro ej alla människor bröder?» — Då blef Rikman vred och ropade: »Jag vill ej vara mina drängars broder, jag vill varaderas herre, och en sträng herre, som de med bäfvan lyda och åt hvilken de skola göra dubbelt och tredubbelt arbete. Om ej detta behagar dig, syster Ödmjuk, så behöfver du ej längre stanna här, utan får du då uppsöka dig en annan plats.»

Då gjorde Ödmjuk dubbelt så mycket, för att tillfredsställa den stränge brodern; men ju mer hon arbetade, ju mer begärde Rikman. Mjölnarne lämnade dubbelt så mycket som förut; han fordrade tre gånger så mycket. Bönderna gjorde en dags öfverdagsverke; han fordrade två, och så var det öfver allt. — Men emedan Ödmjuk bad för de plågade och uppmanade den fordrande brodern att ej begära så mycket, blef han vred, och ropade: »Med din mildhet förför du mitt folk och arbetar på min undergång; bort med dig, du får ej längre stanna här!

Ödmjuk grät och bad, men Rikman gaf henne hårda ord och bad henne draga därifrån. — Då drog Ödmjuk med bedröfvadt hjärta till konungastaden, där Skönherre vistades vid hofvet.

Då hon kom till staden, såg hon med förvåning huru mattor och glänsande fenor hängde från alla hörn och altaner, hon såg prydligt klädda fruar och jungfrur med pärlsnören omkring hals och nacke och med rosenkransar inflätade i sitt hår, hon såg skaror af riddare och adelsmän på gatorna och såg skråen tåga fram i långa rader under sina fanor.

När hon nu frågade hvad allt detta betydde, så hörde hon, att det skulle gifvas en stor tornering till ära för hertigen af Brabant, som hade kommit att fria till konungens dotter. Men då så mycket folk var på gatorna, så måste hon stanna där hon stod och kunde ej komma vidare. Då hördes på en gång ett rop: »Där kommer Skönherre! Välkommen, du sköne riddare, du segrare i torneringen», och fruarna och jungfrurna lutade sig ner ifrån altanerna och togo kransarna från sitt hufvud och buketterna från sin barm och tillkastade honom dem huldrikt.Då såg Ödmjuk, som stod i folkträngseln, sin broder Skönherre rida förbi, klädd i himmelsblå sammet med puffar af hvit atlas och silfverbroderier. Hon såg hans sköna ansikte leende af lust och glädje, såg hans gyllne lockar fladdra, när han aftog den fjäderprydda baretten för att hälsa; hon såg hur vänligt han tackade folket ifrån sin höga häst, och huru gladt han log emot damerna, som kastade blommor och bandrosetter öfver honom. Det var Skönherre, som hon sedan många år ej sett och som nu visade sig för henne, uppburen af hofvets gunst och mängdens bifall.

Hon frågade sig väg till hans hem; men när hon kom dit, började det redan skymma och ljusen voro tända i salarna och musik skallade nu ofvanifrån, ty Skönherre gaf en bankett för de främmande gästerna.

Tjänare lupo af och an, och pager skyndade genom korridorerna, men alla hade brådtom, och ingen aktade på Ödmjuks ord. Ändtligen förbarmade sig en gammal betjänt öfver henne, och då han hörde, att hon var hans herres syster, så förde han in henne i ett rum och gick till Skönherre i salen.

»Riddar Skönherre, käre herre», sade han, »behagar ni för ett ögonblick träda in i rummet bredvid; en ädel jungfru begär att få tala med er».

Då satte Skönherre den gyllene pokalen på bordet och inträdde i sidorummet, där han såg sin syster stå i en grå klädning, med håret doldt under slöjan. Han visste ej hvem hon var, och när hon hade upptäckt sig för honom och med tårar hälsat honom, så sade han: »Käraste, hvad vill du här? Det hade varit bättre, att du stannat därute på landet. Men eftersom du nu är här, kan du stanna; vi skola väl göra råd för ett rum åt dig i mitt hus. Var inte rädd; jag behöfver dig inte så mycket och skall ej hafva så stora fordringar som Rikman.» — Därmed gick han, och man anvisade Ödmjuk ett rum, där hon kunde gå in och ut, utan att någon frågade efter henne eller saknade

henne, allra minst Skönherre, hennes broder, somalltid kom sent hem, ty om dagarna var han vid hofvet, där han blifvit den mest omtyckte och förste bland alla riddare.

Men Ödmjuk hade han alldeles glömt.

Då hände det en dag, att han höll en bal i sitt hus, till hvilken han hade inbjudit de förnämsta vid hofvet, bland dem den unga hertiginnan af Brabant, som han mottog vid porten och sirligt förde uppför trappan, just då Ödmjuk skulle gå till aftonbönen. — Hertiginnans blick föll på Ödmjuk, som i sin ringa klädnad så illa passade till prakten omkring henne, och hon frågade riddaren hvilken jungfrun var.

Då sade Skönherre: »Det är väl någon af pigorna, som ej är värd att ers höghets blick faller på henne jag känner henne ej!» — och han skyndade förbi med hertiginnan. Men Ödmjuk sjönk ner på marmortrappan och snyftade. »Ack, broder Skönherre, broder Skönherre, gifve Gud jag aldrig hade hört detta! Rikman har gifvit mig hårda ord och stött ut mig ur sitt hus, men han glömde aldrig att vi voro af *samma* familj och att vi legat i samma vagga; *du* har förnekat mig.»

Då nu detta hade händt henne, så insåg Ödmjuk, att hon omöjligen kunde stanna i sin broders hus, och hon beredde sig att uppsöka något annat ställe. Vid hofvet, tänkte hon, där så många lefde och blefvo mätta, där torde det äfven finnas en plats för henne, och hon framträdde för konungens slott och ropade: »Jag är Ödmjuk, som är förskjuten af sina bröder; upptagen mig!»

Då skrattade kammartjänarne och tallrikslickarne, och kammarjungfrurna flinade och hånade: »Hå, hå, har riddar Skönherre sådana präktiga släktingar? Goda Ödmjuk, gå några hus längre fram; här behöfva vi dig icke.»

Då gick Ödmjuk vidare från hus till hus, men hvarhelst hon klappade på, fanns det ingen, sota behöfde henne.

Så kom hon äfven till ett stort kloster, där flera nunnor sjöngo aftonsången till Guds ära. Ödmjuk hade sargadefötter och var trött och uppgifven, men hon hoppades att få hvila hos nunnorna och stanna där för alltid. — Därför drog hon med godt mod på portklockan och framställde sin begäran för syster Portvakterskan. Men Portvakterskan svarade: »Jag skall framställa er begäran för fru abbedissan.»

Snart visade sig äfven fru abbedissan med ett stort kors på sin nunnekåpa, ett kors vid en gyllene kedja om halsen, med lång, fladdrande slöja och långt släp, och frågade: »Jungfru, hvad vill du och hvad bringar du?»

Ödmjuk svarade: »Mig själf, ärevördiga fru», och nu trodde hon att abbedissan skulle säga: »Kom i frid, du uttröttade; här är en ort för ödmjukheten!»

Men abbedissan sade: »Goda Ödmjuk, detta är ett adeligt stift, och himlabrudarna draga aldrig in här utan en rik morgongåfva och hemgift; uppsök ett blygsammare kloster; här behöfva vi dig icke.»

Men Ödmjuk var så trött och hjärtesjuk, att hon ej frågade sig för vid något annat kloster. Hon gick ända tills hon kom till sin moders vraf. Här kastade hon sig ner och bad: »Moder, kära moder, tag mig till dig!»

Då syntes en hög gestalt i förklaradt sken och frågade: »Dotter Ödmjuk, hvarför ropar du mig?» — Ödmjuk sade: »Jag är ovärdig och förskjuten; haf förbarmande och tag mig till dig!»

Då sade gestalten: »Hvarför har du lämnat dina bröder, du, som skulle blifva dem trogen?»

Ödmjuk svarade: »Ack, kära moder, jag har ej lämnat dem; de hafva lämnat mig.»

Då böjde sig den ljusa gestalten ner och berörde den knäböjandes panna med en helig, himmelsk kyss och sade: »Dotter Ödmjuk, förtröttas icke, din blifver segern; men du måste vinna dem, som fara vilse och tro, att de kunna umbära dig, du måste vinna dem med saktmod och tålamod. Var stark, dotter Ödmjuk, och gör dig i ordning, så att dina bröder ej måtte behöfva fråga hvar deras syster Ödmjuk är, när de behöfva henne.»»Moder, moder», ropade Ödmjuk, »gör mig stark!»

»Ödmjuk, du är det redan», ljöd det tillbaka, och gestalten försvann som dimma.»

Nu stod Ödmjuk vid sin moders graf stärkt och tröstad. Då tänkte hon först på sin broder Rikman och begaf sig

på väg till honom.

Då hon drog bort ifrån honom, logo ängarna, och mycken ståtlig boskap gick på bete; då arbetade hans kvarnar dag och natt, och hans mejerier voro att förlikna vid små herregårdar. När hon nu återkom, trodde hon nästan, att hon gått vilse, ty ängarna lågo förödda, säden var nertrampad och förstörd, boskapen var bortdrifven eller irrade förströdd i skogarna, kvarndammarna voro fulla med sand och mejerierna förödda.

Ödmjuk skred med fruktande, dock starkt hjärta framåt, tills hon kom fram till sin broders slott. Där såg hon sönderbrutna vårdtorn och nerrifna murar, och i salarna spann spindeln och drömde flädermusen, och vinden, den susande vinden, drog genom gångarna; sol och måne lyste genom det söndriga taket och de sönderspittrade sparrarna.

Då blef Ödmjuk sorgsen till sinnes, och hon utropade klagande: »Broder Rikman, ack, käre broder Rikman, hvar är du?»

Då framträdde Rikmans böjda gestalt ur en sal och frågade: »Hvem ropar mig?» — »Det är jag, din syster Ödmjuk», svarade hon.

»Hvad fordrar du af mig?» frågade han. »Jag har visat bort dig under de goda dagarna; hvad kan du vänta under de onda? Mina bönder hafva gjort uppror mot mig med mord och brand och mina grannar, hafva med väpnad hand infallit i mitt land och förstört mina borgar och dödat mina krigare!» — Men han sade ej huru hårdt han hade förtryckt sina bönder, och huru mycket han retat och skadat sina grannar genom sitt öfvermod, ty han hade alltid tänkt: »Jag är Rikman och kan göra hvad jag vill.»

»Gå härifrån, syster», sade Rikman; »sök dig någon bättre platts; hos mig är det sorg och brist.» — Men»Då såg Ödmjuk sin broder Skönherre rida förbi.» (Sid. 93.)Ödmjuk sade: »Käre broder, låt mig stanna; om alla öfvergifva dig, vill jag dock vara hos dig; jag skall gå till bönderna, till mjölnarne och till grannarna och vänligt bedja dem, att de åter blifva dina vänner, så att du ännu en gång kan komma till din rätt.»

Rikman sade: »Försök det, jag vill ej hindra dig.»

Då drog Ödmjuk ut och klappade i Rikmans namn på alla dörrar och sade: »Gör det för min skull, ty jag är åter hos honom!» Och för hennes skull visade sig de människor åter hjälpsamma, som förut varit fientligt sinnade. — Då började åter kvarnvattnen falla öfver hjulen, säden spirade å nyo upp, och borgen reste sig åter ur gruset.

Rikman gick med Ödmjuk hand i hand öfver fälten och ängarna och såg på arbetsfolket, och om det tycktes honom, att de ej arbetade nog, och de hårda, elaka orden återkommo på hans tunga, då fattade Ödmjuk mildt hans hand och sade: »Måste jag åter skiljas från dig, nu, då vi knappast hafva funnit hvarandra!»

Och då lador och förrådshus åter fylldes och grannarna åter vände tillbaka till huset, då tänkte ofta Rikman: »Jag är åter den rikaste och förste!»

Men när Ödmjuk såg detta, sade hon kärleksfullt: »Broder Rikman, det kunde ännu en gång blifva helt annorlunda och vännerna förvandla sig till fiender; låt oss hellre lefva i frid!» — Då sade Rikman: »Syster Ödmjuk, du har rätt; hjälp du mig att behålla hvad jag äger, eljest ar det förloradt.»

Så lefde de tillsammans i endräkt och frid, och Rikmans ängar voro åter vidt och bredt de mest fruktbärande.

Då hände det en dag, att en man trädde inför slottet, med grånadt hår, trött och nedslagen, och ropade: »Släpp in mig, jag har fordom varit Skönherre, och nu är jag blott en skugga af mig själf.»

Vänligt trädde Ödmjuk honom till mötes och hälsade honom välkommen. — Då sade han: »Hvarför vänder du dig ej från mig, då jag dock förnekat dig för skönhetensskull. Se, jag är nu en bannlyst man, öfvergifven af hofvet och af hopen, mitt hjärta blöder ur tusende sår, min panna är fårad och mitt leende förvandladt till hat och hån.»

Ödmjuk sade: »Då gjorde du väl, att du uppsökte mig; se, jag har en god balsam för dina sår, och våra ängar bära blommor nog till kransar. Låt mig jämna vecken på din panna och taga skärpan från ditt leende. Käre, ännu finnes så mycket godt i världen; hvarför förtvifla?»

Då sade Skönherre: »Syster Ödmjuk, om jag behållit dig hos mig, hade mycket varit annorlunda än det är.» — Ödmjuk svarade: »Välan, låt oss börja på nytt; det är aldrig för sent att bättra sig.»

Så stannade Skönherre, och fårorna på hans panna jämnades åter ut, hans själ blef glad och de blomsterkransar, som Ödmjuk band honom, blefvo honom snart lika kära som de gyllene kedjor, hvilka stolthet och öfvermod gifvit och fråntagit honom.

De trenne stannade tillsammans, och berömmande sade man i landet: »Se, Rikman och Skönherre förenade med Ödmjuk, hvilken lycklig familj de nu utgöra.

—

Revistyes hemkomst

Svärdet Zuniga.

Magyarisk saga.

Grandalen är en af de skönaste trakter i Ungern. Bergen, som icke äro tillräckligt stora för att vara öfverväldigande, resa sig dock till en ansenlig höjd, och hela dalen är så rymlig, berggrupperna hafva antagit så mångahanda former, skogarna äro så gröna och den klara floden flyter så behagligt fram i sina många krökningar, att ingen så lätt kan förglömma den sköna natur han här ser. Därtill skådar den gamla borgen Revistye så allvarligt och eftertänksamt ner på

strömmen, påminnande om gamla tider; korteligen: här förenar sig allt för att innerligt fröjda ett fosterländskt, ja t. o. m. en främlings hjärta.

Visserligen ligger den gamla borgen i spillror, och en lycklig fredstid utspänner en blå och klar himlapell öfver dessa trakter — men helt annorlunda gick det till då Ungern, hotadt af österlandets blodgiriga vargar, med döende kraft men med obesegradt mod, kämpade mot de otrognas härar.

På den tiden sutto här en gång en gammal krigare och tvenne unge män tillsammans, belysta af den nedgående solens strålar. De skådade ut öfver slätten från den gamla borgen Revistyes port. Den gamle och den ene af de yngre voro kaptener vid slottsbesättningen, den tredje var en tysk bergsman ifrån Schemnitz, där det alltid fanns främlingar för att lära sig bergsbruk. »Månntro er herre återvänder i dag?» började bergsmannen. »Öfverste kammargrefven ålade mig den största skyndsamhet, och tidigt i morgon väntar han mig tillbaka med svar.» — »Är du rädd för att rida om natten?» inföll den gamle. — »Visst icke», svarade budbäraren med någon retlighet, »men jag är van att vara punktlig.» — »Det är månsken», sade den förre lugnande, »vägen är ej lång, och du kan med första morgongryningen vara tillbaka, äfven om du stannar och äter aftonmåltiden med oss. När vår herre lämnade oss, lofvade han att vara tillbaka om tre dagar, och han håller alltid ord. Se dig under tiden omkring ibland oss; du synes ej länge hafva varit i det heliga Ungern. Det som du ser rundt omkring borgen skall blifva dig ett vänligt minne för hela ditt lif.» Bergsmannen lydde det gifna rådet. Tigande och allvarsamma följde de trenne flodens krökningar, och så djupt är intrycket af denna trakt, att till och med den gamle blef vekare om hjärtat, och den yngre utropade i hänförelse: »Jag har rest mycket omkring i mitt fädernesland, men ingenstädes har jag funnit mig så väl som här, och gärna skulle jag vilja lefva här för alltid, lefva och dö här. Huru ljuft måste man ej hvila i denna sköna jord!» — Dengamle svarade: »En krigare skall tacka Gud om han låter honom dö på sitt fäderneslands jord och för en rättvis sak. Nåväl, för en rättvis sak kämpa vi ungrare alltid, vare sig det nu är för vårt fädernesland eller för vår sköna härskarinna.» — »Säg mig», började budbäraren, »hvarifrån är hon, och hvarför strider man för hennes skull?» — Den yngre svarade: »Vår härskarinna är syster till Hassan, den turkiske befälhafvaren där borta i det befästa Levenz. Ryktet om hennes underbara skönhet utbredde sig vidt och bredt,

ehuruväl intet manligt öga dittills hade sett henne. Men hennes skönhet gaf sig till känna liksom den förborgade rosen yppar sig genom sin älskliga doft. Äfven till vår herre trängde ryktet om den hulda otrognas skönhet, men han brydde sig ej därom. Det finnes ju älskliga och sköna kvinnor i tillräcklig mängd äfven hos oss. Men då tilldrog sig en besynnerlig händelse. En gammal tjänare här på slottet blef tillfångatagen af Hassan. Förgäfves erbjöd vår herre rika lösepenningar för honom; turken släppte honom ej, emedan han visste, att han tjänade på slottet Revistye. Zelmira, Hassans syster, nu vår härskarinna, fick veta allt detta af sin broder. Hon bad honom nu att skänka henne fången. Och han gjorde det, ty han håller mycket af Zelmira och kan ej neka henne något. Nu lät den sköna turkinnan sin slaf berätta henne om sin herres bedrifter. Det var visserligen underbart — men hon visste det alltsammans förut. Därpå återgaf hon den gamle sin frihet. När vår herre förnam allt detta ur mannens mun, blef han högligen rörd. Han funderade hit och dit huru han skulle kunna närma sig sin sköna fiende, och ändtligen hittade han på en utväg. Hassan hade uppbudat flera hundra arbetare för att iståndsätta fästningsvallen och förskansningarna kring Levenz. Bland dessa blandade sig vår herre. Hur det nu lyckades honom att träffa Zelmira och tala med henne, det vet jag icke. Men det måtte ändå hafva skett snart nog. Korteligen, de förstodo hvarandra och beslöto att fly med hvarandra. En bondflicka befann sig bland dem somarbetade på fältet, och hon medförde till de båda den underrättelsen, att två af de våra på utsatt tid skulle hålla sig dolda i slottets närhet med snabbfotade hästar. Midt i natten ditkommo vår herre och Zelmira i bondkläder. De kastade sig upp på hästarna och ilade hit. — Två månader äro sedan dess förgångna. Under tiden har hon gått öfver till kristendomen och blifvit gift med vår herre. Hennes kristliga namn är Rosa, men herrn tycker mer om hennes forna namn, Zelmira, och därför kalla vi henne fru Zelmira.» — »Är hon då verkligen så underskön som ryktet påstår henne vara?» frågade budbäraren. — »Ja, i sanning, det är hon», ljöd svaret. »Skåda dit, där månen nu uppgår öfver skogen. Han försilfrar bergspetsarna, hans ljus fyller den vidsträckta dalen, och till och med vår borgs gamla murar se föryngrade ut. Så växlar äfven allt färg eller röres i sitt innersta öfver allt, där den älskliga kvinnan visar sig.» — »Och Hassan har ej företagit något fientligt emot borgen?» afbröt bergsmannen den gamle. — »Ännu icke», svarade denne, »men tvifla ej på, att turken skall hämna sig och åter vilja slita vår sköna fru ifrån oss.» — »Ack, om han blott snart komme», ropade den unge kaptenen; »den skönaste striden är dock den till försvar för en skön kvinna.» — »Nå, hvad försvaret beträffar», menade den gamle, »så är vårt säkraste försvar vår herres svärd »Zuniga»; den som för det är alltid segerrik.» — »O, berätta om trollsvärdet», ropade den yngre. — »En annan gång därom, ty det synes mig som om herrn kommer. Hören I ej någon sång ur djupet?» frågade den gamle.

Närmare och närmare trängde tonerna; redan sprängde borgherren af Revistye in på gården, beledsagad af två beväpnade män, då Zelmira i sin glädje skyndade honom till mötes. De möttes just vid porten. Revistye sprang ur sadeln. Hon omfamnade honom med sina sköna armar. Men blygsamt drog hon sig tillbaka när efter hand borgfolket samlade sig; ty alla älskade sin herre och trängde sig omkring honom att hälsa honom välkommen.

Han skakade hand med de närmast stående och nickade vänligt åt de andra; men den gamle kaptenen förde bergsmannen till honom. Medan Revistye läste kammargrefvens bref, hade tysken tid nog att beundra Zelmiras skönhet. Han måste tillstå, att naturen ej förglömt något för att göra henne rätt skön.

»Jag har redan ifrån Neuhsohl gifvit kammargrefven underrättelse om allt som han önskar veta. Det är därför alldeles tillräckligt tidigt om ni reser härifrån först i morgon bittida», sade Revistye. Därpå sade han ännu några ord till den gamle kaptenen, och vid Zelmiras arm drog han sig tillbaka till sina egna rum.

»Nu, barn», började den gamle, »vilja vi göra oss muntra, och du», sade han till bergsmannen, »visa om det är sant att tyskarne kunna dricka så tappert som man påstår.» Därpå fördes fat upp ur källaren, muntra eldar brunno rundt omkring, fiolen spelade upp, och de yngre förlustade sig med dans; de allvarsamme äldre uppstämde fosterländska sånger, som ljödo genom den klara, blå luften, medan andra, lägrade i gräset, tänkte på forna strider med turkarne och prisade magyarernas tapperhet. Redan började det dagas i öster innan jublet helt och hållet tystnade.

Det var ljus dag då Revistye, stående på altanen af sitt slott, tog afsked af bergsmannen. »Min unge vän», sade han, »ni skall ej försmå en liten gåfva, som jag bjuder er.» Men dessa ord räckte Revistye den unge tysken två

turkiska, med silfver inlagda pistoler af sällsynt arbete. »De voro en tapper mans vapen; den fruktade Achmet Aga begagnade sig af dem innan han stupade för mitt ofelbara svärd; den sista kulan han ur dem afsköt gällde mig, men den snuddade blott vid mig, emedan min klinga sträckte honom död till marken.» Bergsmannen ville just taga afsked under många tacksägelser, då den unge kaptenen inträdde och tillkännagaf för sin herre ankomsten af en turkisk budbärare. »Dröj ännu ett ögonblick», sade Revistye;»kanske skall kammargrefven ej tycka illa om att erfara hvad turken åstundar af mig.»

Dörren öppnades, och en kraftig gestalt inträdde. På de breda skuldrorna, den korta halsen, det svarta, glänsande skägget och de djupt fårade dragen igenkände alla genast Moktar, en af de turkiske underbefälhafvarne i Levenz. Han framträdde trotsigt för Revistye.

»Herre», sade han, »Hassan, befälhafvare i Levenz, sänder mig till dig, den otrogne Revistye. Du har på ett listigt sätt beröfvat honom hans syster. Han har beslutat att tukta och straffa dig därför med egen hand. Han nedlåter sig att i öppen tvekamp kämpa med dig, ehuru du icke är bättre än en gemen tjuf. I dag åtta dagar till är han redo att strida med dig. Zelmira är segrarens pris. Likasom en flicka gläder sig åt dansen, lika begärligt längtar Hassan efter striden. Hans klinga, som så ofta mättat sig med otroget, kristet blod, vill äfven färga sig med ditt.»

Revistyes kind glödde högre, hans ögon blixtrade af vrede, men han betvang sig, och sade lugnt och afmätt: »Godt, jag väntar din herre om åtta dagar, och om hans klinga också är aldrig så röd af kristet blod, så skall jag med så mycket större nöje svänga mitt svärd Zuniga; det skall ej svika mig, likasom det aldrig svikit mina förfäder. Ditt ärende är uträttadt, aflägsna dig. — Men ni», sade han till bergsmannen, »skall hälsa öfverkammargrefven att jag ifrigt uppmanar honom att ännu denna vecka komma hit, för att vara vittne till tvekampen.»

Moktar kastade en tveksam blick på Revistye, bergsmannen tryckte full af hänförelse magyarens hand, och de båda budbärarne gingo allvarsamma och tysta ut vid hvarandras sida.

Då de kommit ut på gården till sina hästar, trädde Zelmira just i detsamma ut ur kapellet.

»Moktar», utropade hon, »huru mår min bror, och hvad gör han?» Den tilltalade kastade sig i sin sadel. »I dag åtta dagar till skall han strida med er man om er.» I dethan sade detta, sprängde han ut genom porten. Zelmira ilade genast till den älskade maken. »Dyre vän, du skall alltså strida med Hassan, min broder?» — »Jag måste», svarade Revistye, »jag vill ej släppa dig ifrån mig, och kan jag det ens? Du ser att tvekampen är oundviklig.» — »O Gud», utropade hon, »och om du faller; min bror är en bepröfvad krigare.» — »Frukta intet», svarade han, »jag har ju redan bestått mången hård dust.» — »Om du faller, dör jag med dig eller hämnas jag din död», sade hon med förtviflans beslutsamhet. — »Jag skall ej falla», svarade Revistye; »Zuniga skyddar dig och mig.» — »Hvar är svärdet?» utropade Zelmira; »låt mig se det och anförtro mig hvarför du så fast litar på detsamma.» Revistye förde henne till vapenkammaren och omtalade för henne klingans hemlighetsfulla historia.

Under tiden hade Moktar återvändt till Hassan. Han hade aflagt sin berättelse och genast därpå aflägsnat sig, lämnande Hassan allena med Ibrahim, renegaten. »Herre», började denne, »du är förlorad om du strider med Revistye; svärdet Zuniga skall döda dig. O, jag känner denna klinga, ty jag har lefvat bland de kristna innan Mohammed upplyste mig » — »Hvad är det med klingan?» frågade Hassan. »Hvarför skulle jag denna gång vara mindre lycklig?»

Ibrahim svarade härpå: »Hör, o herre, detta svärds historia! När den store Soliman efter drabbningen vid Mohacs hotade det tyska riket, samlade sig kristna riddare från alla länder för att hejda den öfvermäktiges framträngande. Bland dessa befann sig äfven en spanior vid namn Alonzo de Zuniga. Denne ingick ett nära vänskapsförbund med en magyarisk adelsman, Andox Revistye, din fiendes anherre. När nu fälttåget var slutadt och de spanska hjälptrupperna hemkallades af kejsar Carl den femte, sade Zuniga till Revistye: »Vi träffas väl aldrig mer i lifvet; gif du mig ett minne, som i min familj kan gå i arf från barn till barn och som kan vara hvar och en af dem till nytta och värde; äfven jag skall gifva dig ett sådant minne,Om också våra släkter då aldrig mera mötas, så fortlefver dock minnet om vår vänskap, och våra senaste afkomlingar skola tänka på oss med aktning.» — Då

framtog Revistye en ring, som han alltid burit under kläderna på sitt bröst, och sade: »Denna ring heter 'trohetens ring'; den som bär honom kan vara viss, att hans älskade aldrig vänder sitt sinne från honom. Tag den, och från släkte till släkte må han hvila vid en Zunigas bröst.» Men Zuniga tog fram en morisk sabel och gaf den åt sin vän med dessa ord: »I de moriska striderna eröfrade en af mina förfäder detta svärd; ett tänkespråk står ingraveradt på detsamma: 'Den som svingar denna sabel för att skydda eller hämnas sitt käraste i världen, kan vara viss, att hans motståndare faller'. Från barn till barn gånge den eden, att hvarje Revistye betjäne sig af detta svärd när det gäller hans hjärtas helgedom.» Andox lofvade detta: »Så sant mig Gud hjälpe, så skall det ske, och klingan skall till eviga tider heta 'Zuniga'.» Båda omfamnade hvarandra ännu en gång och redo sedan hvar sin väg, den ene åt öster, den andre åt väster. Men släkten Revistye har hållit ord, och mången fiende har sjunkit i stoftet för klingan Zuniga.»

Orolig gick Hassan af och an. Kärleken till lifvet stred med stoltheten. Men ondskefullt leende fortfor Ibrahim: »Du kan dock trösta dig därmed, att det är möjligt att du äfven dödar Revistye, ty inskriften säger blott att Revistyes motståndare måste falla, men icke att den, som svingar svärdet Zuniga segerrikt, bevarar sitt eget lif.» — »Eländige gäckare», vredgades Hassan, »om du ej vet något bättre skydd mot Zuniga, hvarför förlamar du vilja och kraft, i det du genom sagan om svärdets trolldomsförmåga beröfvar mig tillförsikten till mig själf?»

Efter en stund började Ibrahim å nyo: »Det finns ett medel, som kan rädda både din ära och ditt lif. Sedan jag svurit profeten trohet har jag ej underlåtit att underhålla mången vänskaplig förbindelse med både den ene och den andre på slottet Revistye. Därvid har jag haft stor nyttaaf kvinnoynnest, när jag smugit mig in i fiendens läger. Två nätter äro tillräckliga att i hemlighet dölja mig där så länge, tills jag utspanat tillfälle att blanda en tillräcklig dosis gift i Revistyes nattdryck. Detta skall ej blifva så svårt. När du sedan kommer till tvekampen, är han död, som du så djupt hatar. Då behöfver du ej strida med någon, och din ära är räddad.»

»Allah foge det så», sade Hassan, »men hvad du gör, gör snart!»

»Jag vågar mycket» svarade Ibrahim. »Ger du mig till lön hälften af dina skatter och Zelmira till hustru?» — »Jag ger dig henne, men skynda», lofvade Hassan. Ibrahim korsade händerna öfver sitt bröst och aflägsnade sig hastigt. Hassan såg länge efter honom. »Narr», mumlade han sakta för sig själf, »tror du verkligen att jag skulle lämna rykte och ära i dina händer? Mitt guld det kunde jag unna dig, men Zelmira? Nej, aldrig! Du skall själf dö — när din gärning lyckats.»

»Och du har säkert och med egna ögon sett att han tagit giftet?» frågade Hassan den återkomne renegaten några dagar senare. »Ja, herre, jag såg det», svarade denne. »När du vid den tid, som är bestämd till tvekampen, inträffar framför Revistyes murar, skall du möta din fiendes liktåg eller kunna bese hans graf. Under den allmänna förvirring, som då härskar där, skall det ej blifva dig svårt att storma fästet och bringa din syster tillbaka i ditt våld.»

Med stolt tillförsikt seende mot utgången af striden svingade sig Hassan på den för tvekampen utsatta dagen upp på sin häst och red längs stränderna af den brusande Gran mot sin fiendes borg.

Hans följe, en stridsrustad skara, höll sig i hans närhet. Fjällsnön börjad just nu att smälta i de högreKarpaterbergen, så att Grans vågor skummade och voro orena. I den fasta öfvertygelsen, att deras företagande skulle lyckas, anlände turkarnes skara på motsatta stranden af Gran gent emot Revistye. Framför bryggan höll en trupp magyariska ryttare. »Tänka de där att mäta sig med oss?» frågade paschan föraktligt. — »De hafva väl kommit för att underhandla om slottets uppgifvande», blef renegatens svar. — »Fråga dem hvad de vilja. Om de godvilligt utlämna min syster och sticka borgen i brand, må de obehindradt aftåga med sin herres lik och sin egen lösegendom.» Under tiden utbredde sig riddareskaran, och i dess midt visade sig öfverkammarherren, rikt prydd. I samma ögonblick som en turk trafvade fram, för att framställa frågorna, redo tvenne höga ämbetsmän honom till mötes ur skaran. Turken vände om med dem och ledsagade dem till Hassan.

Den ene började: »Öfverstekammargrefven skall af vänskap för vår herre själf ordna allt såsom en ridderlig tvekamp fordrar det och för att förekomma möjliga oordningar. Då allt är ordnadt som vanligt, ankommer vår

herre till striden. Han hatar ditt ansikte alltför mycket för att vilja se det annat än döende. Förordna äfven du några af de dina, som gemensamt med oss förbereda allt till den allvarsamma leken.» Paschan kastade en vredgad blick på renegaten. Denne for synbart tillsammans, men han fattade sig genast och frågade en af riddarne från Revistye: »Befinner sig er herre väl? Min herre vill gärna unna honom tid om hans hälsa under tiden skulle hafva lidit något.» — »Han är frisk», svarade magyaren, »och hans klinga Zuniga skall ni snart se blixtra, och Hassan skall lära känna henne.»

Under det de båda magyarerna nu tillsammans med Moktar och två andra därtill utsedda turkar begåfvo sig till öfverstekammargrefven, för att ordna kampen och utmäta stridsplatsen, vände sig Hassan till renegatan. Misstroende, tvifvel, rädsla och ett nästan otämjeligt raseri uttalade sig i hans hårda drag. »Om du har bedragit mig, om han ännulefver, om jag ser honom rida ut till striden, om jag ser honom svinga svärdet Zuniga, då, vid profeten, är du dödens. Ah, jag förstår det mycket väl, du arbetar på min undergång, för att intaga min plats, och därför har du invecklat mig i denna dödsbringande strid ... det är bäst att jag genast stöter ner dig, så att du dör före mig.» Och härmed fattade den falske mannen affällingen om armen med en vansinnigs styrka, så att denne ej kunde tänka på att undkomma. »Herre», svarade renegaten, »Revistye kan ej lefva, det är ej möjligt; jag har själf sett honom dricka giftdrycken.»

Under tiden hade man utstakat stridsplatsen. Enligt ömsesidig öfverenskommelse skulle Revistye från motsatta stranden spränga öfver bron mot Hassan, men kämparne skulle före fäktningen hvarken blotta sina ansikten eller tala till hvarandra, och dessutom skulle de endast betjäna sig af sina svärd. Öfverstekammargrefven ställde sig vid stranden; tre böss-skott, som på hans befallning afskötos, förkunnade att allt var i ordning. Ut ur slottet Revistyes portar framred en lysande ryttareskara. Hassan och renegaten skådade upp mot höjden. Deras öga föll på Revistye; det var otvifvelaktigt hans häst som stegrade sig af stridslust. Det gamla huset Revistyes färger började nu blifva för blotta ögat synliga på hans sköld. Det var hans hjälmbuske som de sågo fladdra; just så svängde han sitt svärd; intet tvifvel återstod mer. När han dånande sprängde öfver bron, utropade Hassan: »Han lefver — dö, din hund!» och med dessa ord stötte han sin dolk ända till fästet i den förrädiske renegatens hjärta. Förtviflan och raseri drefvo honom därefter mot motståndaren. Deras sablar korsades, turkens klinga sprang; säker på sin annalkande död slet Hassan sin dolk ur skidan och kastade den mot sin fiende. Järnet inträngde i motståndarens bröst, klingan sjönk ur hans händer, han föll ner på gräsmattan, och hästen, fri från sin börda, flydde öfver fältet. Hassan sprang ner från sin häst, upptog jublande svärdet Zuniga och framträdde till den fallne för attmed vild glädje mätta sig vid åsynen af sin fiendes död. Men huru bäfvade ej hans hjärta tillsammans, när han i den öfvervunne motståndaren igenkände sin syster; den skyddande hjälmen, de falska lockarna och skägget hade fallit af henne, men hennes bristande öga hängde ännu fast vid honom.

Då vände han det eröfrade svärdet mot sitt eget bröst och föll död ner vid sin systers sida.

I samma ögonblick utgick liktåget ur borgen Revistyes murar. Den siste af den gamla släkten blef buren till grafven. Ögonblickets allvar grep båda partierna, de upptogo sina döde och skildes utan strid.

Efter borgherrens död förföll slottet, dess sista inbyggare flyttade ner i dalen. Ingen vet hvar den tappre borgherren och hans sköna gemål ligga begrafna. Hassans ben hvila under ruinerna af fästet Levenz, men den ödesdigra klingan skall hafva blifvit förd till Turkiet. Det går en saga, att hon ännu en gång blixtrat i turkarnes och venetianarnas krig mot hvarandra.

— Den siste som köper anden i flaskan.

Den onde anden i flaskan.

Efter Fr. de la Motte—Fongué.

Den unge tyske köpmannen Richard hade ärft en vacker egendom och mycket penningar efter sina föräldrar. Men då för tiden var det onda och hårda tider i Tyskland, ty ett långt krig förödde städer och byar, och så upphörde nästan helt och hållet all handel och vandel.

Därför begaf sig Richard till Italien, till den rika och praktfulla staden Venedig, som då för tiden ännu stod i handelsförbindelse med alla trakter på jorden och därigenom hade kommit till omätliga rikedomar. Under sådana omständigheter rådde där stor prakt och yppighet, och det

fattades naturligtvis ej tillfällen att där förstöra penningar och genom slöseri råka i den största fattigdom.

Äfven Richard lefde yppigt och gladt i dogernas glänsande stad och tänkte icke på handel och arbete, utan blott på huru han skulle kunna roa sig. Intet var honom för dyrt, och på värdshuset, där hvarje afton stadens rika odågor samlade sig, saknades han aldrig. Där drack man, spelade, larmade och väsnades ända till morgonrodnadens inbrott; och ofta förstörde han femtio dukater och ännu mera på några få timmar. Richard såg tydligen huru flera af det lättsinniga sällskapet förslösade all sin förmögenhet och huru de, sedan de förlorat sina penningar och alldeles ruinerat sig, föraktades af alla sina dryckes- och spelbröder. Han såg allt detta, men blef dock ej vis däraf, och så tog det inom kort tid slut med all hans förmögenhet och med detsamma äfven med hans lustiga lif, ty hans kamrater kommo snart under fund med, huru illa det stod till med hans kassa.

Bland de larmande bröderna på värdshuset hade han i synnerhet observerat en spanior, som dock icke deltog i det vilda lifvet ända till dagens inbrott och gjorde natten till dag, utan som vanligen blott såg på de vilda uppträdena. Han förblef därvid nästan alltid tyst och sluten inom sig själf; på hans mörka och magra ansikte var en viss besynnerlig oro lägrad. Dock var han gärna sedd af det vilda sällskapet, ty han sparade alls icke på sina penningar, förlorade med samma lugn som han vann, och mången gång bjöd han de utsväfvande sällarne hela veckor på fri förtäring.

En afton satt Richard där ganska nedslagen, ty han måste tillstå för sig själf, att snart skulle detta lustiga och härliga lif taga en ände för honom. Midt emot honom satt spanioren och såg betydelsefullt på honom. Hvad kunde måntro den mörka karlen vilja honom, då han gaf honom en vink att följa sig? Vår tyske landsman lydde kallelsen och lät den hemlighetsfulle främlingen föra sig till

en öde trakt utanför staden, där hans ledsagare gaf honom en vink att sätta sig vid hans sida på de kringspridda spillrorna af en gammal, förfallen mur. Richard kände sig ej särdeles väl till mods.

Men spanioren talade till honom: »Hör på, min gosse, med dina dukater lider det synbarligen mot slutet. Om du är klok, kan du blifva satt i tillfälle att hvarje ögonblick och hvarje timme af ditt lif förskaffa dig så mycket penningar du vill. Jag är i besittning af ett medel därtill, och skall sälja det åt dig för några få dukater.»

»Hvad», sade Richard, »ni kan verkligen hvarje ögonblick förskaffa er så mycket penningar ni vill; hvarför vill ni då nödvändigt ha några dukater, hvarför skall ni *sälja* ert medel till mig och hvarför vill ni egentligen göra er af med detsamma? — Allt det där begriper jag icke.»

»Jag skall tala öppet med er», svarade spanioren. »Kanske har ni någon gång hört omtalas de små, fruktansvärda, men lyckligtvis sällsynta varelser, som man kallar *galgmän?* De äro små, svarta figurer med horn på hufvudet, och likna öfver hufvud taget sin mästare, satan själf. Man bär dem på sig, inneslutna i små glasflaskor. Om någon äger en sådan ande, så tillhör honom all lust och glädje och allt guld i världen så länge han lefver, men hans själ är förfallen åt den onde, om ägaren dör utan att först hafva skaffat den fruktansvärde anden i andra händer. Och detta kan blott ske genom köp, i det man alltid tager något mindre för anden än man själf gifvit. Min kostade mig 10 dukater; gif mig nio för honom, så tillhör han er. — Jag för min del har mot min vilja kommit i besittning af den farliga skatten, i det en skurk sålde den åt mig som en natursällsynthet.»

Richard hade stor åstundan att skaffa sig en sådan talisman. Då kunde han hoppas på att en lång tid få njuta af alla jordens fröjder; och när han blifvit mätt på dem, hoppades han att lätt kunna blifva fri från den onde gästen som han bar på sig. Men han hade redan så ofta

blifvit bedragen i Venedig, att han fruktade att äfven denna gång blifva dragen vid näsan, hvilket han äfven öppet sade spanioren.

Mannen med galgmannen såg med besynnerliga blickar på sitt sällskap och frågade honom om det vore sannolikt, att en, som gåfve sådana fester som han, hade af nöden att bedraga en annan människa på några få dukater.

Richard ville dock våga så litet som möjligt och bjöd blott fem dukater. »Narr», ropade Spanioren, »för min del kan ni gärna ge mig blott en dukat eller ett öre; jag bryr mig ej därom, blott jag blir fri från honom. Jag begärde nio dukater blott för ert eget bästa och deras bästa som efter er köpa den farlige talismanen, på det att icke allt för snart någon skall köpa den för det minsta mynt i världen och sålunda oåterkalleligen falla i djäfvulens klor. Ni vet ju att hvar och en måste sälja den för lägre pris än han köpt den.»

Men Richard stod fast vid sitt anbud af fem dukater, räknade upp dem och erhöll därför en glasflaska, hvari han vid stjärnornas sken såg ett litet väsende med vildhet hoppa upp och ner. Han gjorde genast ett prof med galgmannen, önskade sig köpesumman dubbelt tillbaka och — ögonblickligen hade han tio dukater i handen.

Båda kommo tillbaka till värdshuset gladare än de gått därifrån, den ene emedan han ägde en så värdefull skatt, den andre emedan han blifvit fri från en så farlig ägodel. De muntra spelarne förvånades, då de sågo dessa båda, som nyss förut varit så sorgsna, nu på en gång komma tillbaka med så förnöjdt utseende.

Richard kunde nu slösa med fulla händer. Värden fick befallning, att vid midnattstiden tillaga en präktig måltid, tillräcklig för att i flera dagar hålla supbröderna i sus och dus. Men spanioren tog ej mer någon del i allt detta. Redan vid midnattstiden sade han ett kort och godt »lef väl!» till kamraterna. Några trodde sig sedan veta, att han genast gått i kloster, för att i tagelskjorta och med ständiga

böner försona den börda han bar på sitt samvete. Honom hade alltså den lille anden i flaskan ej gjort lycklig.

Huru nu Richard uppträdde och hvilket lif han förde, behöfva vi ej här utförligare berätta; han var tillsammans och förslösade sina rikedomar i sällskap med de mest illa beryktade personer, män och kvinnor, köpte sig slott och gods och gaf präktiga fester. Det härligaste och dyrbaraste som stod att få fick icke fattas. Men det låter äfven lätt tänka sig, att han härunder sjönk allt djupare, att han dagligen blef gudlösare, föraktligare och ärelösare.

Det var i synnerhet en kvinna, som vunnit stort inflytande öfver honom. Med henne satt han en dag vid stranden af en liten klar bäck, som slingrade sig genom parken på en af hans landtegendomar. En lång stund skämtade och rasade de båda med hvarandra. Då såg flickan en liten kedja, som låg omkring hans hals. Hon drog nyfiket fram densamma och fick nu se galgmannen i flaskan, som hängde vid kedjan. Figuren i flaskan gjorde tusende galna grimaser, hvaråt hon en lång stund hade ganska roligt; men när hon närmare betraktade anden och varseblef hur ful och otäck han såg ut, ropade hon förskräckt: »Fy då, det otäcktyget är ju fulare än den äckligaste padda!» Därmed kastade hon flaskan i vattnet.

Detta gick fortare än jag hunnit berätta det. Hvar och en kan föreställa sig den lättsinnige Richards förskräckelse. Venetianskan kunde ej begripa hvarför han var så utom sig. Richard sade henne dock ej orsaken hvarför han ej ville låta trösta sig. Han föregaf, att flaskan hade innehållit en natursällsynthet, som han hade fattat tycke för.

Sedan första skräcken var förbi, öfverlade Richard hvad som nu var att göra. Galg- och gulddjäfvulen var borta, men han hade ju ännu sitt slott, sina landtgods och egendomar och många dukater i sina fickor. Sedan hans dåliga väninna lämnat honom, ville han framför allt veta, huru många dukater han ännu ägde. Han stack därför handen i fickan och — se han grep fatt i flaskan med galgmannen.Nu först begrep han hvad hans egendom betydde — han kom ihåg, att det farliga väsendet aldrig skulle vika från honom eller lämna honom utan att han sålde det, och han jublade högt däröfver. — Ack, om han hade vetat huru mycken ångest han ännu hade att utstå innan han blefve fri från anden, hade han ej jublat, och han jublade ej heller mer, då han märkte, att den onde anden i glaset hade antagit ett om möjligt ännu gräsligare och vidrigare utseende än förut.

Hade Richard hittills lefvat högt, så fanns det nu inga gränser för hans slöseri. Venedig, det rika, yppiga Venedig, kunde ofta icke anskaffa det som hans fåfänga och oförnöjsamma sinne fordrade.

Så fortgick det lustigt en tid, tills vår man lades på sjukbädden, där hans tillstånd med hvarje dag blef allt sämre. Väl bad han sin galgman att bota honom, men denne brydde sig ej därom, och äfven läkarens konst förslog icke att så hastigt till hälsan återställa en genom lättsinnigt lefnadssätt förstörd natur. Själf skulle han kanske bäst kunnat göra det genom återhållsamhet och måttlighet, men han saknade allvarlig vilja.

Medan han låg där, hade han en natt en högst besynnerlig och upprörande dröm. Det föreföll honom, som om medikamentsflaskorna, som stodo på bordet framför hans säng, hade börjat röra sig; en af dem dansade och sprang klingande mot de andra flaskornas hals och mage. Det var just flaskan med galgmannen. Och vidare drömde han huru han bad och bönföll hos galgmannen, att denne måtte hjälpa honom, och att han, om han ej kunde det, åtminstone ej skulle slå sönder de andra flaskorna; men mannen endast dansade och sjöng i flaskan:

»Så lustigt det är att få pina min usla, eländiga slaf! En gång i ett svafvelhett haf du straffas för synderna dina. Ja, ligg där och sucka och stöna och flämta, med djäfvulen duger det inte att skämta!Och därmed gjorde sig galgmannen lång och tunn som en tråd, och kröp upp ur det tillslutna glaset, ehuru Richard gjorde sig all möda att hålla fast proppen; slutligen blef det af den långa tråden en hög, tunn och svart gestalt, som på ett hemskt sätt utbredde ett par läderlappsvingar, började att dansa och därvid slog med de otäcka vingarna. Ja, till sist lade gestalten sitt kalla och grofva bröst på Richards kropp, vingarna omslöto allt hårdare den stönande, och läderlappsögonen stirrade fruktansvärdt hotande på den drömmande.

Då vaknade Richard, badande i kallsvett, och det var honom, som om en svart padda skyndsamt kröp ifrån hans bröst ner öfver kroppen och smög in i nattrocksfickan, och när han tog dit med handen, fann han där den hemska flaskan. — Ack, den stackars rike mannen hade ännu många onda drömmar, som kommo honom att darra. Men drömmarna skulle ej hafva varit så svåra, och skulle ej med hvarje natt blifvit värre, om han blott förbättrat sin lefnadsvandel.

Under det han sålunda med fruktan och bäfvan tillbringade sina nätter, fylld af stigande ångest och förskräckelse, ringde han ofta på sina tjänare; men dessa sofvo som stockar, och ingen kom. Månne den onde anden i flaskan äfven var skuld därtill?

Sålunda befann sig Richard för det mesta ensam under sin sjukdom, ensam med sitt onda samvete, ensam med de förskräckliga syner som förföljde honom. Därför tänkte han dag och natt blott därpå, huru han skulle kunna göra sig fri från galgmannen.

Då föll han på den onda tanken, att spela sin förhatliga besittning i händerna på sin hederliga läkare. Denne, som var en lärd man och en stor naturforskare, erbjöd sig visserligen att köpa det sällsamma väsendet och afräkra betalningen därför på sitt läkarearvode; men då han ej var rik, ville han blott gifva tre dukater därför. Ack, till det priset sålde den sjuke det gärna, och de erhållna pengarnagaf han de fattiga, åt hvilka han förut, då han bortslösade hundra tusentals dukater, ej gaf ett öre. Men för att undgå satans klor, tillkastade han dem nu dessa fattiga syndapenningar.

Innan han öfverlämnat galgmannen åt sin läkare, hade han ej glömt att önska sig några duktiga stora säckar med dukater under sin säng. Då han nu sålt galgmannen, sökte han efter skatten, om hvilken han med bestämdhet visste, att den skulle finnas där. Men ingenstädes fann han något. Men däremot hörde han af sina tjänare, att hans falska vänner och väninnor ofta varit i hans rum när han låg i sina feberdrömmar. När han nu därför vände sig till sin käresta och frågade efter sina dukater, skrattade denna ut honom och sade honom gäckande midt i ansiktet, att han hade feberfantasier, att han var en narr och blott inbillade sig att han haft sådana skatter gömda under sin säng.

Hvad skulle han nu företaga sig, då hans penningar försvunnit och han hade sålt galgmannen? — »Hm», tänkte han, »jag har ju ännu slott och gods i tillräcklig mängd; dem skall jag sälja till hvad pris som helst». Men han fick ej heller försälja dem.

Det fanns en dålig människa, som under de goda dagarna kallat honom sin käraste vän, och i sitt förtroende till denne hade Richard gifvit honom rena, oskrifna pappersblad, men försedda med hans namnteckning och insegel, så att den käre vännen därofvanför blott behöfde skrifva hvad han önskade. Hans underskrifna namn svarade för allt eller, rättare sagdt, galgmannens trollmakt besörjde inlösningen af det föreskrifna.

Men nu, då han ville sälja sina besittningar, måste han till sin förskräckelse erfara, att han ägde alldeles intet, ty på det fordom tomma rummet på bladen stod i bästa rättsform skrifvet, att det och det slottet, det och det landthuset, ja alla hans gods voro försålda för så och så stor summa till den ene eller andre falske vännen. Han ägde numeraendast trettio dukater och ett bjärta fullt af förtrytelse öfver usla vänners falska konster.

Då inträdde hans läkare, mot hvilken han for ut i hårda och vredgade ordalag: »Ni kommer endast hit för att erhålla penningar; men gif mig hellre ett gift, som kan befria mig från lifvets vedermödor. Några penningar har jag ej mer i behåll.»

»Behåll edra penningar, värdaste herre», svarade den lärde mannen; »jag har aldrig tjänat mina medmänniskor för penningar och belöning, ehuruväl jag icke själf äger någon rikedom. — Emellertid har jag åt er uttänkt ett mycket hälsosamt och stärkande läkemedel, det enda som måhända ännu kan hjälpa er. Medan ni slumrade har jag ställt in det jämte recepter i skåpet där borta. Vill ni gifva mig hvad jag lagt ut därför, blott två dukater, så tillhör det er.» — De två dukaterna lämnades genast till läkaren. »Farväl och blif snart riktigt frisk», sade denne och aflägsnade sig. Richard sände tusende tacksägelser efter honom.

När han sedan såg efter i skåpet, fann han en flaska, inlindad i ett skrifvet papper, och i flaskan såg han — å nyo den fruktansvärde anden, som icke tycktes vilja skiljas ifrån honom. Men på papperet stod: »Skurk, du ville fördärfva min själ, medan jag sökte att bota din kropp! O, rädda din själ ur satans klor medan det ännu är möjligt!» — Ack, dödligt förskräckt sjönk Richard tillsammans. Hade han ej för andra gången köpt galgmannen för lumpna två dukater?

Nu tänkte han på att under skämt och lek narra sin återförvärfvade egendom på den, som beröfvat honom en god del af hans gods. Men först önskade han sig dubbelt så många dukater som han för några dagar sedan hade haft under sängen. Denna skatt insatte han hos en växlare, som ansågs för säker, och lät gifva sig ett kvitto på sina penningar. Nu, tänkte han, har det ingen nöd, i synnerhet som han var trött på vällefnad och trodde sig kunna lefva på små inkomster. Under skratt och skämt köpte nu enaf hans lättsinniga väninnor den besynnerliga tingesten af honom för en dukat. Men i stället för att fly från sina lättsinniga kamraters närhet, långt bort i ett främmande land, fortsatte han flera månader att spela tärning och kort, larma och dricka; och som han med slöseriet äfven lärt sig att skryta, så ville han nu visa, att intet fattades honom.

Men då det ändå började att fattas honom penningar, begaf han sig till växlaren, för att uttaga sina hos honom insatta penningar. Men där ville ingen veta något hvarken af honom eller hans penningar. Man sade honom öppet, att han var en narr eller något ännu värre, och när han allvarsamt förtörnades däröfver och hänvisade på sin skuldsedel, som han tog fram, då hade han endast ett oskrifvet, hvitt stycke papper att uppvisa. Utan tvifvel hade växlaren skrifvit sitt kvitto med bedrägligt bläck, som efter kort tid utplånades, utan att lämna något spår efter sig. Sålunda var det ej heller denna gång någon välsignelse med galgmannens pengar.

Hvad skulle Richard nu företaga sig? Svälta ihjäl ville han icke och lika så litet bära hand på sig själf, ty han älskade ändå lifvet. Också ägde han ännu några dukater, och så köpte han för en del af desamma en liten låda med småkram, och för hvarje småsak i lådan hade han gifvit ungefär 25 öre. Med detta kram drog han nu omkring och sålde sina småsaker mot så hög betalning han möjligen kunde erhålla. Ofta måste han nöja sig med den allra ringaste kost, ty hans inkomster tillstadde intet öfverflödigt lefnadssätt. Dock gick det snart bättre med hans affär och köparne betalade villigt hvad han begärde, så att han började tro, att han med tiden åter kunde blifva en välmående man.

Men hvarifrån kom väl lyckans nya ynnest? — Den kom från galgmannen, som han, utan att veta det, åter bar omkring med sig i sin kramlåda. — En afton hade han kommit till härberget och satt ifrån sig sin låda, när en af

de kringstående, som besåg hans kram, frågade honom hvaddet var för en ful figur han hade inspärrad i en flaska, och som gjorde så narraktiga rörelser. Då varseblef han med förskräckelse anden, som åter inställt sig hos honom, och han bjöd ut sin galgman åt alla de närvarande för 12 öre, ty 25 öre hade han själf gifvit för honom. Men den som sålt den åt honom ville för intet pris köpa honom åter, och rådde honom slutligen att han skulle vända sig till sin forna väninna, som hade sålt flaskan tillsammans med en hop annat skräp.

Dit begaf han sig äfven, men blef jämte sitt kram kastad utför trappan. Tjänarne sade honom, att de alla voro mycket bättre till mods sedan de visste att den otäcka anden var ur huset. Just därför hade man sålt den, emedan ingen kunde vara glad i dess närhet.

Ångest och förskräckelse öfverföll Richard, när han förgäfves bemödade sig att blifva lös från djäfvulsmannen.

Han ville försöka om det skulle lyckas honom bättre på något annat ställe, önskade sig därför åter omätligt mycket penningar och reste därmed på ett lysande sätt till Rom. Här, menade han, skulle det ej misslyckas för honom; men galgmannen dansade med hvarje dag allt galnare och förnöjdare upp och ner i flaskan, liksom om hans tjänstetid nu snart vore förbi och djäfvulen säker om Richard.

Vår olycksmänniska erhöll snart tillträde till de förnämsta och finaste kretsar i Rom, då han ju hade tillräckligt med penningar. Men man höll honom öfver allt för galen, emedan han för några få ören ville truga på hvar och en sitt naturfenomen, öfver hvilket han skröt så mycket.

Hans förskräckelse, hans fasa steg med hvarje dag, hans drömmar blefvo allt oroligare och vildare, ingenstädes fann han ro. Då hörde han krigstrumman ljuda, och i sin förtviflan tog han värfning.

Men kulorna skonade honom, och lika så ifrigt som han kastat sig i striden lika ifrigt drog han sig äfven tillbaka från densamma; smattrandet af gevärssalvorna,trumpetstötarna och kulornas hvisslande, t. o. m. krigsmusiken, allt var honom vedervärdigt och motbjudande.

Äfven i krigets vilda tumult fann han ej frid för sin själ, och tungt låg den tanken på honom och allt tyngre föll den öfver hans hjärta: hvad det väl skulle blifva af honom om han stannade på valplatsen.

Så drog han å nyo bort utan att komma till något beslut om hvad han skulle företaga sig. Uttröttad och förföljd af förskräckliga bilder sökte han hvila i djupet af en skog. Här föll han i sömn. Hans trötthet var så stor, att han förgäfves sökte resa sig, när en dundrande stämma skallade i hans öra: »Är du död eller lefvande, hund, så säg det, så slipper man plottra bort sitt krut onödigtvis?»

Richard såg nu upp och varseblef, att några kringströfvande soldater redan bemäktigat sig hans väl fyllda rensel, hans häst och hvad han för öfrigt ägde. Detta allt togo de ifrån honom, men ingen af dem ville gifva så mycket som tre öre för flaskan med galgmannen.

»Din narr», sade en, »den *tager* jag, men ingen betalning ger jag för den». Och därmed tog han den och stoppade den på sig.

»Tag den gärna», sade Richard, »men jag fruktar att den inte stannar hos er om ni inte har köpt den riktigt». — Men soldaten skrattade högt åt varnaren och följde sina kamrater.

Richard såg ännu efter honom, då han kom att känna på sin ficka och så öfvertyga sig att han åter hade den fruktansvärda figuren hos sig, såsom om denne numera aldrig ärnade lämna honom. Men soldaten, som tagit den, saknade den snart och vände åter om till Richard, ty han trodde, att han hade förlorat den sällsynta saken i gräset, och sökte nu ifrigt efter densamma. Men Richard upprepade, att han ej skulle göra sig någon möda, ty den sällsamma figuren skulle aldrig stanna hos honom om han ej gåfve honom något därför. Tre öre vore visst icke för mycket, och därför skulle han få den. Men soldaten villeendast gifva ett öre och därför sålde Richard flaskan slutligen till detta pris. Han ägde nu intet mer än detta enda öre. Men så lätta som hans fickor voro, så ljust blef det äfven i hans själ.

Men hvad skulle han nu företaga sig? Dock, det skulle väl blifva någon råd; han hade återvunnit sitt friska

lefnadsmod sedan han kände sig befriad från den börda som hittills tryckt honom. — Han gaf sig åter in bland krigsfolket; nu tjänade han ett annat parti och denna gång som simpel fotknekt, ej som förut till häst och följd af många tjänare.

Förut hade han alla fickorna fulla med dukater, nu blott ett enda öre i en tom läderpung.

Efter gammal vana ville han på en aflöningsdag försöka sin lycka i spel. Till en början vann han, vann mycket, men till slut förlorade han allt, och ingen kamrat villelåna honom några ören. Af förargelse tog han nu upp patronerna ur sin ficka och satte ut dem samt förlorade dem just till den soldaten, åt hvilken han hade sålt sin galgman, ty där denne var, där dröjde äfven den nyckfulla lyckan.

Följande morgon kom korporalen in i tältet och ropade: »Hör på, där, generalinspektören skall i dag besiktiga hvarje man, och den som inte har sin mundering eller sina vapen i ordning eller den som har slarfvat bort sina patroner blir skjuten utan nåd och barmhärtighet.»

Richard var ännu ägare till fem halfören, med hvilka han, sedan han länge förgäfves sprungit omkring i alla tält för att förskaffa sig ammunition, slutligen kom till den soldat, som hade tagit hans galgman och sedan på spel hans aflöning. Denne lämnade honom nu efter många böner af barmhärtighet för fem halfören fem patroner, emedan han hade sådant till öfverlopps och ville gälla för en god kamrat.

Mönstringen gick lyckligt förbi utan att någon man blef skjuten. En mängd krigsfolk strömmade nu till krogstånden, men Richard icke, ty han ägde ej ett öre utan satt och tuggade förargad på ett stycke torrt bröd. »Ack», suckade han, »om jag nu hade en hand full dukater af dem som jag slösat bort!» Och se — dukaterna befunno sig genast i hans hand. Då förskräcktes han högeligen, ty tanken på galgmannen föll honom genast in. I självfva verket hade äfven den lille svartkonstnären åter ganska riktigt inställt sig hos honom; flaskan hade nämligen, invecklad i papper som en patron, legat i kamratens patrontaska och följt med då Richard köpte patronerna. Detta erfor han af kamraten, då denne af honom återfordrade sin galgman, hvilken han af misstag gifvit honom i stället för en patron.

Huru gärna återgaf ej Richard den hemska anden. Men den vek ej bort ifrån honom, utan inställde sig alltid å nyo hos honom. Då öfverfölls han af modlöshet och grym fasa — han kastade med afsky dukaterna ifrån sig och sprang så långt hans ben buro honom in i djupa skogen, där han sent på natten trött och vanmäktig sjönk ner på markeninvid ett torrt träd och där han för att lindra sin brännande törst önskade sig en flaska vatten.

I ögonblicket var vattenflaskan där, men han ville ej röra vid henne. Stundom kalla, stundom heta rysningar öfverforo honom, då han i stället för vattenflaskan mellan sina händer kände den iskalla flaskan med dess fruktansvärda innehåll. Kallsvetten flöt ifrån hans panna. I förtviflan reste han sig, han fruktade för sig själf och sprang tvärs öfver fält, öfver häckar och buskar till den mörkaste delen af skogen.

Här försjönk han i vanmakt — men ingen välgörande sömn slöt honom i sina armar, endast gräsliga drömmar marterade hans själ. Det föreföll honom, som smöge sig galgmannen åter ut ur flaskan och lade sig med en fruktansvärd tyngd på hans bröst. »Ack», suckade han, »vik ifrån mig, onde ande, du tillhör mig ej mer; jag har ju sålt dig!»

»Den handeln gäller icke — gäller icke», grinade anden. »Du har köpt mig tillbaka för ett halföre med patronerna; du hade kunnat få mig för ännu bättre pris. Men under halföret finnes det intet mynt. Jag skall aldrig mer vika från dig; på dig är jag nu säker.»

Då vaknade den arme mannen med det onda samvetet och sprang till en klippa, därifrån slungade han flaskan i djupet; men i nästa ögonblick var hon åter i hans ficka.

»Ve mig, ve mig», skrek han genom nattens mörker; »ve, ve mig! Fordom var det min glädje då flaskan kom tillbaka, nu är det en börda, som trycker mig till jorden.»

Lik en rasande sprang han omkring under den långa, långa natten, och vid hvarje steg klingade flaskan, hvari han

hade galgmannen, i hans ficka. Tidigt på morgonen tog han flaskan, kastade den för sina fötter och trampade i raseri på henne; men den som var i flaskan tålde ej länge detta, ty den återtog sin plats i Richards ficka, och i den pinades öra ljöd galgmannens hesa skratt.

»Ack, du djäfvul», ropade han vredgad, »lämna mig!»Men han fick ej något annat svar än den onde andens hånskratt i flaskan.

Richard sökte nu efter ett mynt, som var mindre än ett halföre; han frågade öfver allt efter ett sådant, men utan att finna något; däremot blef han öfver allt ordentligt utskrattad, emedan han ville hafva någonting så värdelöst och som på köpet icke en gång fanns till. Så gick dag efter dag och månad efter månad — månader fulla af helvetiska kval. Ack, nu måste han väl uppgifva förhoppningen att blifva fri från den onde anden; dock blef hans önskan därom med hvarje dag allt ifrigare och mera brinnande.

En eftermiddag hade den olycklige förirrat sig i en öde trakt, full af klippor. Nästan vanmäktig låg han där, då tunga slag af hästhofvar plötsligen hördes ljuda i närheten. Och på en hög, svart häst sprängde en storväxt man fram. Ryttaren såg så hemsk ut, som om han vore olyckan i egen person. Han bar en präktig, glänsande dräkt, öfver hvilken en blodröd kappa fladdrade, och hennes färg var så bjärt och lysande, att man ryste när man såg på henne. Richard bäfvade, när han såg den hemske mannen stanna framför sig.

»Hvarför är du så bedröfvad, kamrat?» ropade den obekante med skarp stämma till honom; »du ser ut som en, hvilken lyckan illa misshandlat! Är du köpman? har man skinnat dig? har du köpt dyrare än du åter kan sälja, hvasa?»

»Ty värr, ty värr», stönade den olycklige.

»Om ej allt bedrager mig», fortfor rödkappan, »så är du den narraktige karlen, som i hela landet söker efter ett fjärdedels öre! Om det så är, så förer du med dig en ond gäst, som redan har bringat olycka öfver mången jordens son; sannolikt vill du blifva fri från någonting, som man kallar 'galgmannen' — är det inte så?»

»Jo, jo, så är det», ljöd det bäfvande svaret.

»Nåja, ännu är inte allt förloradt!» tröstade den andre; »den anden skall du nog bli fri ifrån. Jag söker sedan lång tid tillbaka en galgman, och har just för den sakensskull ridit efter dig några veckor. Jag vet hela förhållandet med den farlige lille djäfvulen. Visserligen har du gifvit alldeles för litet för honom, och nu finnes det ej något mynt som är så litet, att man kan köpa din egendom af dig, åtminstone har inte jag kunnat finna något fjärdedels öre, huru mycket jag än dragit omkring i världen. Men jag skall nog hjälpa dig, om du blott följer mitt råd.»

»Några få mil härifrån, på andra sidan om berget, bor en furste, som endast tänker på att jaga. Denna passion kommer en gång att stå honom ganska dyrt; i morgon skall han stöta på ett vilddjur, som han ej kan betvinga med spjut och svärd. Men du kan skrämma bort det om du blott håller galgmannen för dess ögon. Odjuret blir förskräckt för dennes gräsliga utseende, och på detta sätt skall du hafva räddat lifvet på den väldige jägaren. Dröj därför på detta ställe till midnatt, och när månen står öfver den där klippan, då, men hvarken förr eller senare, skall du gå genom den mörka klyftan till vänster — söla ej, skynda ej; gå ej för långsamt, ej för hastigt, så skall du komma fram just i det ögonblick, då vilddjuret anfaller den furstlige jägaren för att döda honom. Angrip det utan fruktan; det skall med säkerhet vika tillbaka för galgmannen och störta sig ner från den branta hafsstranden. Begär då af fursten ingen annan belöning än att han för din skull låter prägla några fjärdedels ören, af hvilka jag skall passa på och växla till mig några, och för ett af dem skall jag köpa din hemska skatt. Mig finner du vid »den svarta brunnen»; hvarje barn kan säga dig hvar den är belägen.»

Så hastigt som han kommit, lika hastigt var rödkappan försvunnen på sin häst. Darrande och bäfvande följde Richard den gifna anvisningen. Ehuruväl intet särskildt hände honom, föreföll honom dock hans midnattspromenad hemsk och ryslig, ty det var öde omkring honom, och han darrade vid hvarje steg, emedan han hade ett ondt samvete.

Morgonrodnaden började visa sig. Då blef det honom lättare om hjärtat. Sköna ljus, sköna solstråle! —

Ljusetupplyser allt, äfven själens grubblerier, och värme drager in i det hjärta, där förut köld och tomhet härskade. Ja, värme och ljus äro lif!

Och riktigt, Richard kom i rättan tid till det ställe, där fursten höll på att dödas af ett vilddjur, som liknade en apa med lejongap och klor, och som var hårbeväxt, ludet och jättestort. Om Richard ej fruktat för den eviga fördömelsen, så skulle han helt visst hafva flytt odjuret så fort som hans ben förmått bära honom. Men nu gick han lös på draken, hållande en knölpåk i ena handen och flaskan med galgmannen i den andra. Så snart odjuret fick sikte på honom eller, rättare sagdt, på flaskan, flydde det under tjut och vilda skrik, och Richard, som blef modig genom odjurets flykt, förföljde det ända tills det störtade sig ner i hafvet från den branta kusten.

Den räddade fursten tackade sin befriare både med hand och mun och lofvade honom allt hvad som stod i hans förmåga att göra.

Men Richard nekade att mottaga några gåfvor och åstundade intet annat än att fursten för Guds skull och af tacksamhet mot sin räddare skulle låta prägla några fjärdedels ören. — Fursten såg med stora ögon på den bönfallande och tänkte: Mod kan den där karlen nog ha, men helt visst har han några skrufvar lösa i hufvudet.

Men det var i hjärtat Richards sjukdom satt; där var han eländig och sjuk intill döden. — Dock blefvo fjärdedelsörena präglade, som fursten hade lofvat.

»Men vill ni då verkligen ej hafva något annat af mig?» frågade den höge herrn.

»Nej, nådigaste herre, intet annat», svarade Richard — ty guld och gods gällde i detta ögonblick för honom intet; han tänkte blott på huru han skulle blifva fri från den förskräcklige galgmannen och sin odrägliga ångest.

Dagen därpå begaf han sig till den svarta brunnen, som låg i en hemsk ödemark, till hvilken man blott kunde komma genom en mörk remna i klippan.Richard genomvandrade hastigt en dyster bergsklyfta och såg sig nu på alla sider omgifven af en vidsträckt bergskittel, vid hvars ena sida den svarte mannens häst stod bunden och liksom förstenad, med den röda kappan öfver ryggen, medan hästens herre själf tvättade sig i en närbelägen källa, som uppkastade vatten så svart som beck. Ryttaren med det korpsvarta ansiktet och den blodröda kappan såg nu så fruktansvärd ut, att Richard började darra.

»Frukta icke unge man», sade ägaren till den spöklika hästen. »Jag är en gång för alla en djäfvulens tjänare, en af dem som, besatta af slöseriets demon, när de slutat sitt lustiga lif tillhöra djäfvulen med hull och hår. Jag gör därför hvad min herre och mästare åstundar, emedan jag ej kan annat. Han åter igen gör hvad jag vill, emedan han måste det; vårt kontrakt lyder så. Men den knusslaren ger mig årligen blott tvåhundratusen dukater för all den möda jag gör mig att bringa guld och penningar bland de syndiga människobarnen. Men hvart kommer man med en sådan spottstyfver, som pappa där nere består sina vänner! Det kostar mig mycket mer att lefva. Därför behöfver jag en galgman, och när jag har en sådan, kan jag på en dag göra ända på millioner, och det skall jag också efter bästa förmåga göra. Jag kan nu i alla fall ej komma lös ifrån satan, och därför vill jag på förhand pina honom litet, då jag i alla fall en gång får betala det. — Tag nu hit galgmannen. — Här är fjärdedels öret, som jag förskaffat mig. Behåll det som ett minne!»

Galgmannen öfvergick nu ifrån Richards ägo till den slösaktige, svarte ryttaren. Figuren i flaskan såg mycket ond ut, och vred sig och gjorde sig allt tyngre och tyngre.

»Vrid dig så mycket du vill, din satans afföda», sade rödkappan; »hvad bryr jag mig därom! — Gör dig centnertung om du vill; jag skall nog veta att göra dig liten och lätt, jag!»

Därmed svingade sig den svarte på sin gångare, och inom få ögonblick var han försvunnen ur Richards åsyn.Den senare var nu fri, han kände sig lugnare men ej glad. Han var högtidlig, allvarsam och stilla till mods, som när man befinner sig på väg till kyrkan. Ty ännu låg det forna lättsinniga lifvet tungt på hans hjärta, och det onda samvetet pinade och kvalde honom. Däraf kom det sig, att galgmannen ännu många månader förföljde honom i hans drömmar. Alldeles fri från sina hjärte- och samvetskval blef han först när Gud genom döden befriade honom från hans nöd redan i unga dagar.

Om det onda en gång fått makt öfver oss, så blir det allt svårare att komma lös ur dess fjättrar, och endast långsamt återvända frid och ro i den ångrande syndarens hjärta. Blott sällan fylles den djupt sjunknes själ åter af innerlig och ren glädje.

—

Maruschka och de tolf månaderna.

Slovakisk saga.

För mycket länge sedan bodde en gång en moder tillsammans med tvenne döttrar, af hvilka den ena var hennes eget barn, den andra hennes styfdotter. Den senare hade ej glada dagar, ty hvarken mor eller syster kunde tåla henne, därför att Maruschka var mycket vackrare än Holena. Den förra visste visserligen ej hur vacker hon var, men så visste Holena det så mycket bättre. Därför kunde Maruschka ej begripa hvarför moder och dotter alltid blefvo allt elakare och började bannas så snart de blott fingo sikte på den älskliga flickan. Och ju simplare arbete man gaf henne, ju vackrare blef hon. Medan Holena prydde sig och ejgjorde annat, måste Maruschka uträtta allt i huset: sopa, skura, koka, tvätta, sy, spinna, väfva samt sköta trädgård och ladugård. Men allt detta förminskade ej den flitiga dotterns skönhet, och äfven hennes vänlighet blef densamma, trots alla de hårda ord hon fick uppbära af sin moder och syster. När de båda sågo, att deras elakhet på intet sätt gjorde Maruschka otålig, ja, att denna ständigt blef allt vänligare, ju elakare de voro, då tänkte den elaka Styfmodern: »Maruschka kan och får ej längre blifva i huset. När gossarne här ifrån trakten komma för att se sig om efter en hustru, så vilja de ej hafva Holena, emedan Maruschka är vackrare och vänligare än min flicka.» Och så försökte hon på alla sätt att bli fri från sitt styfbarn, och både moder och dotter pinade den stackars flickan med svält, misshandlingar och hårda ord. Men trots allt detta förlorade ej Maruschka tålamodet, utan uppblomstrade skönare dag efter dag. Nu tänkte de stygga kvinnorna på nya elakheter.

Maruschka var mycket hemmastadd på äng och fält och hade äfven reda på alla vägar och stigar i skogen. Hon kände hvarje blomma och hvarje träd, hon pratade med fåglarna och utströdde brödsmulor åt dem på de stora stenborden i skogssnåren, hon lyssnade till de surrande flugorna och insekterna, när de samlade sig omkring kvarlefvorna af sin efterlämnade måltid eller på annat sätt roade sig. Detta allt var nu mycket roligt under vår- och sommartiden. Men nu var det vinter, och just nu föll det Holena in att vilja hafva violblommor.

»Maruschka, gå ut i skogen och plocka mig en bukett violblommor. Jag längtar så mycket efter den angenäma doften af sådana!» Så befallde hon sin syster. — »Men, Herre Gud, hvad får du nu för ett infall? Jag har aldrig hört talas om att violer blomstra under snön», svarade den stackars flickan. — »Din odåga, vågar du motsäga mig, när jag befaller? Gå genast till skogen, och om du inte har violer hem med dig, så slår jag armar och ben af dig!»hotade Holena; och Styfmodern tog fatt i Maruschka, stötte ut henne genom dörren och slöt denna efter henne. Flickan sprang bittert gråtande till skogen. Där låg snön fotshög, och ingenstädes kunde man upptäcka ett fotspår.

Den stackars flickan irrade länge omkring, hungern plågade henne och kölden kom henne att darra; hon bad till Gud, att han skulle taga. henne ur denna lidandets värld. Se, då varseblef hon i fjärran ett ljus. Hon följde dess sken och kom upp på spetsen af ett berg; där brann en väldig eld, omkring densamma lågo tolf stenar och på stenarna sutto tolf män. Tre af dem voro gråskäggiga, tre något yngre, tre i medelåldern, men de tre yngste voro de skönaste. Och alla skådade in i elden. Men de tolf männen voro de tolf månaderna på året. Vintermånaden satt främst; han hade hår och skägg så hvita som snö, och i handen bar han en hvit staf. Maruschka förskräcktes och blef en stund stående förvånad; men därpå fattade hon mod, trädde närmare och bad: »Godt folk, tillåt att jag värmer mig litet vid elden, ty jag fryser så.» Vintermånaden nickade vänligt och frågade henne: »Hvarför har du

kommit, flicka; hvad söker du här?» — »Jag söker violer», svarade Maruschka. — »Det är inte tid att söka violer, när snön ligger öfver allt», sade vintermånaden. — »Jag vet det nog», svarade Maruschka nedslagen, »men syster Holena och styfmor hafva befallt mig att hämta violer från skogen, och om jag inte gör det, så slå de armar och ben af mig. Gode herrar, sägen mig hvar jag skall finna sådana!» Då reste sig vintermånaden, gick till den yngsta månaden, lämnade honom sin staf och sade: »Broder Mars, sätt dig främst!» Månaden Mars satte sig främst och svängde stafven öfver elden. I detta ögonblick flammade lågan högre upp, snön började att smälta, trädens knoppar svällde, under bokarna sköt gräset fram, i gräset växte mångfärgade blommor och det var vår. Under buskarna dolde sig blommande violer, och innan Maruschka hunnit hämta sig från sin förvåning, hade en mängd sådana vuxit upp. »Skynda digatt plocka, Maruschka», sade Mars. Maruschka plockade gladt tills hon hade bundit en stor blomsterbukett. Därpå tackade hon månaderna och ilade glad hem. Visserligen förundrade sig Holena och hennes mor, när de sågo Maruschka och den violbukett hon hade fört med sig hem, men de gingo att öppna dörren för henne, och violdoften utbredde sig genom hela huset. »Hvar har du plockat dem?» frågade Holena vresigt. »Högt uppe på berget; där växte det en hel mängd under buskarna», svarade Maruschka. Holena tog violerna, satte dem i sin barm, luktade på dem och lät äfven modern lukta, men till systern sade hon ej ens så mycket som: »Lukta du också!»

Andra dagen satt Holena åter sysslolös vid kakelugnen; då fick hon plötsligt lust efter smultron. »Maruschka, gå ut i skogen och plocka smultron åt mig!» befallde Holena.

— »Herre Gud, kära syster», sade Maruschka, »hvar skall jag få smultron ifrån; jag har aldrig hört, att smultron växa under snön.» — »Jaså, du vågar motsäga mig, din otäcka varelse. Gå genast till skogen, och om du inte har smultron med dig hem, så slår jag sannerligen ihjäl dig!» ropade den elaka systern. Och Styfmodern tog åter igen fatt på Maruschka, stötte ut henne genom dörren och låste till denna efter henne. Flickan gick bittert gråtande till skogen och irrade länge omkring i fotshög snö. Då varseblef hon i fjärran samma eld som dagen förut. Med glädje ilade hon dit. Åter satt vintermånaden främst och de öfriga månaderna i en rad omkring elden. »Godt folk, tillåt att jag värmer mig», bad Maruschka. Vintermånaden nickade och sade: »Hvarför har du kommit åter; hvad söker du i dag?»

— »Jag söker smultron», svarade Maruschka. — »Det är inte tid att söka smultron, när snön ligger på marken», sade vintermånaden. »Jag vet det nog», svarade Maruschka nedslagen, »men syster Holena och min styfmor ha befallt mig att plocka sådana, eljest slå de ihjäl mig. Gode herrar, sägen mig, hvar jag skall finna sådana?» Vintermånaden reste sig och gick till den månad, som satt midt emothonom, räckte sin staf åt honom och sade: »Broder Juni, sätt dig främst.» Den sköna, vackra månaden Juni satte sig främst och svängde stafven öfver elden. Och åter fladdrade lågan upp, snön smälte, jorden grönskade, träden klädde sig med löf, fåglarna började kvittra, välluktande blommor blomstrade i skogen och det var sommar. Hvita stjärnor visade sig plötsligt som om någon hade strött ut dem där. Och de hvita stjärnorna förvandlade sig till smultron, och innan Maruschka visste ordet af, funnos många mogna sådana på den gröna gräsmattan. »Skynda dig att plocka, Maruschka», sade Juni. Maruschka plockade med glädje tills hon hade förklädet fullt. Därpå tackade hon månaderna hjärtligt och skyndade hem. Holena och hennes styfmor förundrade sig högeligen, när de sågo att Maruschka verkligen hade förklädet fullt med smultron. De sprungo att öppna dörren, och doften af smultronen utbredde sig genom hela huset. »Hvar har du plockat dem?» frågade Holena hastigt. — »Högt uppe på berget; där växte det många sådana under bokarna», svarade Maruschka. Holena tog smultronen, åt sig mätt och gaf äfven sin mor att äta, men till Maruschka sade hon ej: »Smaka du också!»

Holena hade ätit smultronen och så fick hon på tredje dagen lystnad efter röda äpplen. »Gå till skogen, Maruschka, och plocka röda äpplen!» befallde hon. — »Herre Gud, kära syster, hvarifrån skulle väl äpplen kunna komma midt i vintern!» svarade den stackars flickan. — »Din odåga, gå genast bort, och om du inte för röda, saftiga äpplen med tillbaka, så slår jag dig sannerligen till döds!» hotade den elaka Holena. Styfmodern grep Maruschka, stötte ut henne genom dörren och tillslöt denna efter henne. Flickan sprang gråtande till skogen. Denna gång irrade hon ej länge omkring, utan gick rakt upp till bergets topp, där den stora elden brann och de tolf månaderna åter sutto tillsammans, vintermånaden främst. »Käre vänner, tillåten att jag värmer mig vid elden;

ännu är det ganska kallt», bad Maruschka och framträdde till elden. Vintermånaden nickadeMaruschka och de tolf månaderna. (Sid. 134.)

med hufvudet och frågade: »Hvarför har du kommit, och hvad söker du denna gång?» — »Jag söker röda äpplen», svarade Maruschka. — »Det är inte den tiden nu», svarade vintermånaden. — »Ack, det vet jag väl», sade Maruschka bedröfvad, »men syster Holena och min styfmor hafva befallt mig att hämta dem röda och saftiga äpplen ur skogen, eljest slå de ihjäl mig. Gode herrar, sägen mig, hvar skall jag finna sådana?» Då reste sig vintermånaden, lämnade sin staf åt en af de äldre månaderna och sade: »Broder September, sätt dig du främst i dag!» September satte sig främst och svängde sin staf öfver elden. Elden glödde röd, snön försvann, men träden klädde sig med friska löf, ett blad efter det andra föll af och den kalla vinden spridde dem på den vissnade gräsmattan, ett hit, ett annat dit. Men i bergssluttningarna blomstrade ännu några höstblommor, i dalen vaggade grå askar sina hufvuden och under bokarna växte höga ormbunkar och tät murgröna. Maruschka såg dock blott efter ett stort äppelträd, mellan hvars grenar röda äpplen logo mot henne. »Skynda dig att plocka, Maruschka», sade September. Maruschka lät ej säga sig det två gånger, hon skakade och snart föll ett äpple ner. Hon skakade ännu en gång och ett andra äpple föll. »Skynda dig nu hem, Maruschka», sade månaden. Maruschka tog hastigt de båda äpplena, tackade månaderna och skyndade glad hem. Återigen förundrade sig mor och syster, när de sågo, att Maruschka förde med sig hem de begärda äpplena. »Hvar har du plockat dem?» — »Högt upp på berget, de växa där, och ännu finns det en hel mängd kvar», svarade Maruschka. — »Hvarför har du då ej tagit flera med dig? Du har säkert ätit upp de andra på vägen?» ropade Holena i vredesmod. — »Ack, kära syster, jag har ej ätit en bit. Jag skakade en gång, då föll ett äpple ner; så skakade jag en gång till och då föll ännu ett; men de tilläto mig ej att skaka längre utan befallde mig att gå hem», sade Maruschka. — »Måtte den lede ta dig!» ropade Holena och öfverföll Maruschka med hugg och slag.Denna utgöt heta tårar och bad Gud, att han skulle taga henne till sig och ej längre låta henne misshandlas af den elaka systern och Styfmodern. Därpå sprang hon ut i köket. Den lystna Holena började under tiden att äta på det ena äpplet. Det smakade henne så förträffligt, att hon tyckte, att hon ännu aldrig i sitt lif hade ätit något så godt. Styfmodern instämde däri. Då de hade uppätit de två äpplena, hade de lust efter ännu mer. »Mamma, tag hit min kappa, jag skall själf gå till skogen», sade Holena; »den där otäckan skulle i alla fall bara gå och fnaska på äpplena efter vägen. Jag skall snart nog finna stället och skaka ner dem allesammans, antingen det är tillåtet eller icke!» Förgäfves afrådde modern henne. Holena skyndade till skogen.

Öfver allt var det snö, och ingenstädes kunde man varseblifva ett fotspår. Holena irrade dock länge omkring, ty hennes lystnad dref henne allt längre framåt. Då varseblir hon i fjärran ett ljus; hon ilar dit. Äfven hon kommer upp på toppen, där elden brinner, omkring hvilken de tolf månaderna sitta. Holena förskräckes men fattar snart mod, går fram till elden och sträcker fram händerna för att värma sig. Men hon frågar ej månaderna: »Får jag värma mig?» och säger intet ord till dem. »Hvad söker du här, hvarför har du kommit?» frågar vintermånaden förtretad. — »Hvad angår det dig, din gamle narr; du behöfver inte veta hvad jag vill och hvart jag går!» ger honom Holena till svar och vänder sig från elden till skogen. Vintermånaden rynkar pannan och svingar sin staf öfver hufvudet. I detta ögonblick mörknar himmelen, det börjar att snöa, en isande vind drager genom skogen. Snart kan Holena ej se ett steg framför sig, hon irrar omkring och faller i en snödrifva -- -- hennes lemmar tröttna och stelna. Holena förbannar sin syster och den gode Guden. Hennes lemmar förfrysa trots hennes varma kläder.

Länge väntar modern på Holena; hon ser ut genom fönstret, genom dörren, men kan ej upptäcka dottern. Timme efter timme förgår, Holena kommer ej tillbaka. »Kansketycker hon så mycket om äpplena, att hon ej kan skilja sig från dem», tänkte modern; »jag får lof att se efter henne.» Också hon tager på sig en kappa, knyter en halsduk på hufvudet och går att söka Holena. Öfver allt visar sig snö för hennes ögon, ingenstädes varseblir hon ett fotspår. Hon ropar Holena, ingen svarar. Så irrade äfven hon länge omkring, snön föll ännu tätare, vinden blåste ännu isigare.

Under tiden kokade Maruschka maten och stillade kon, men hvarken Holena eller Styfmodern kommo tillbaka. »Jag kan undra hvar de dröja så länge!» sade Maruschka till sig själf och satte sig till spinnrocken. Redan är tenen full, det blir skymning i stugan, men hvarken Holena eller Styfmodern visa sig. »Herre Gud, det har säkert

händt dem någon olycka!» klagar den goda flickan och ser ut genom fönstret. Men himmelen strålade full af stjärnor, jorden glänste af snön, och dock lät ingen se sig. Bedröfvad tillslöt Maruschka fönstret och bad ett fader vår för syster och styfmor. Andra dagen dröjde hon med frukosten ända till middagstiden, men hvarken Holena eller Styfmodern kommo hem. Båda hade frusit ihjäl i skogen. Men den goda Maruschka fick ärfva det lilla huset, kon och den lilla jordlappen, och snart fann hon äfven en man, med hvilken hon lefde i frid och lycka. Och om de ej äro döda, så lefva de än i dag.

—

I vargklyftan.

Friskytten.

En jägarsaga från Böhmen.

I.

Helt visst har du någon gång hört talas om fru Saga? Hon är ett hemlighetsfullt och besynnerligt väsen, som gärna med tysta fotsteg smyger öfver gamla slott och borgar, genom djupa, mörka skogar och dystra bergsklyftor, och som öfver allt, där hon går fram, utbreder sin

gråa slöja; och om människorna icke med grof hand röra vid denna, så berättar hon dem mången gång om de underbara saker, som slumra därunder.

I Böhmerskogens hjärta, där trenne branta bergspetsar uppstiga ur de vilda, sammanvuxna skogssnåren, slår hon sig gärna ner och lyssnar till suset af de urgamla granarna och ekarna, till björkarnas och lönnarnas hviskande, till den käckt framspringande skogsbäckens muntra lek och till det högljudda dånet af fallet vid jättekitteln — och af allt detta sammansätter hon sin luftiga väfnad. »De fientlige bröderna» kallar folket de tre bergsspetsarna. På hvar och en af dem hvilar en oerhörd klippobelisk af nära nog mänsklig gestalt. Dessa obelisker skola fordom hafva varit trenne jättebröder, som lefde i evig och blodig fejd, till dess deras far, en mäktig trollkarl, förvandlade dem till döda klippor.

Hotande skåda de på hvarandra öfver den djupa dalkitteln, som vid deras fötter ligger inklämd mellan höjderna.

»Vargklyftan» kallar folket den djupa dalen.

Likasom ruiner efter förstörda jättestäder klättra nerifrån sönderkrossade stenmassor uppåt bergshöjderna, och mellan dem hämta förvuxna bokar och tallar sin nödtorftiga näring. Trenne vilda skogsfloder störta ner ofvanifrån genom mörka klippöppningar, icke gladt sorlande som andra floder, öfver hvilka en azurblå himmel hvälfver sig, utan svartfärgade af tallarnas mörka färg och de omgifvande dystra klipporna. Sålunda brusa de ner och förena sig först i en vidt gapande öppning, djupt under jordytan. — En sinnebild af de tre fientlige bröderna, som också först i döden förenades.

Vindarnas sus i skogsjättarnas toppar, grodornas entoniga sång i den sumpiga dalen, ett enstaka rop af någon uggla, allt kommer den vandrare som förirrat sig hit i skymningen att känna sig underlig till mods. Och under natten antager här allt utseendet af något kolossalt och demoniskt. Om någon nattetid förirrar sig till det illa beryktade stället, så får han höra allehanda hemska röster,tjutet af varulfvar och skriet af fladdrande nattfåglar — och ve vandraren, om han väntar sig hjälp nerifrån, där ett rödt, fladdrande ljus flammar och lågar — aldrig

vänder han då åter. Irrljuset lockar honom i fördärfvet; det är lågor, som slå upp ur helvetet, tror folket och korsar sig. Knappast finnes det någon, som vågar sig hit ens på ljusa dagen.

Men fru Saga är icke obekant med det rysliga stället. För många hundra år sedan slog hon sig åter en gång ner vid vargklyftan och såg djupt där nere i den hemska midnattsstunden tvenne mörka gestalter. Den ene var jättestor och kolsvart och skrattade emellanåt djäfvulskt hånande; och det var som hade hans ögon kastat blixtar af eld. »Och den natten, då dag och natt äro lika långa, då tillhör du mig», sade den hemske och framräckte en hand, som liknade klor åt den andra, mycket mindre gestalten. Denne stod där i grön jaktrock, stödd på sin bössa, och det var som om ett eldsken fladdrade omkring hans hufvud, så rödt glänste hans hår och skägg. »Inte så hastigt, mästare», hväste han och tog ett steg tillbaka. »Om jag skaffar dig ett nytt offer, så ger du mig en tids uppskof, så lyder vår öfverenskommelse. Och om jag behöfver din hjälp till hämnd och onda dåd, så måste du å nyo tjäna mig, det har du lofvat mig vid helvetets portar. Du har redan på min begäran förtrollat hans bössa, hvilket gjort honom förvirrad och orolig, och innan dagjämningens midnattsstund gått förbi, är han här för att skaffa sig frikulor — gif äfven honom sådana.»

»Sex träffa, den sjunde fäller», sade den svarte i kappan.

»Ja, den sjunde är din», försäkrade den röde; »hon försäkrar dig om byte; mig om hämnd. Rikta kulan mot hennes kropp, hennes, som försmådde mig. Han hoppas att med lyckokulor skjuta sig till både hustru och skogvaktartjänst. Ve, ve då den stolta bruden!»

»Ännu har jag ingen makt öfver henne», brummade den svarte.»Nå, så tag då ensamt honom, den dygdige Max. Tag bara emot det finger han räcker dig, snart får du fatt i hela handen och därmed den förhatliges både själ och kropp. Du kan vara säker på honom, ty den du en gång fått tag uti, den släpper du aldrig.»

»Vid helvetets portar, **han** eller *du!*» ropade den svarte och sjönk ner i den flammande klippöppningen.

II.

Den intressanta del af Böhmerskogen, till hvilken vi fört våra läsare, ansågs i forna tider vara rik på guld; men nu för tiden talar man på sin högsta höjd om denna trakt på grund af dess rikedom på villebråd. Den täta skog, som här öfverkläder marken, utsträcker sig öfver otaliga bergshöjder, kullar och dalar. Där finnas trakter, i hvilka ännu i början af detta århundrade björn och varg, lodjur och mård samt andra vilddjur funnos, till stor fara för annat matnyttigt villebråd. Att för många århundraden sedan jägaren här gärna sökte och fann sin lycka, är helt naturligt, och därför stod, så långt man kan minnas tillbaka, i denna aflägsna och romantiska del af de böhmiska bergen ett urgammalt jaktslott, i hvilket den vidt och bredt bekante och allmänt omtyckte furstlige arfjägmästaren *Kuno* bodde med sin familj. Den senare var ej särdeles talrik. Den ensamma skogsborgen inneslöt, utom den gamle jägaren, hans hustru och älskvärda dotter, Agatha, blott denna senares lekkamrat och fostersyster, Anna, vidare en gammal piga och ändtligen tvenne duktiga ynglingar i gröna kläder, som under förste jägmästarens uppsikt lade sig vinn om att lära den ädla jaktkonsten.

En afton satt det gamla paret tillsammans under förtroligt samspråk. Agatha stod vid den öppna dörren och skådade ut i den inbrytande skymningen. Nu närmade sig en ung, ljuslockig jägare med skyndsamma steg. Han sjöng»Nå, så tag då ensamt honom, den dygdige Max. Tag bara emot det finger han räcker dig, snart får du fatt i hela handen och därmed den förhatliges både själ och kropp. Du kan vara säker på honom, ty den du en gång fått tag uti, den släpper du aldrig.»

»Vid helvetets portar, **han** eller *du!*» ropade den svarte och sjönk ner i den flammande klippöppningen.

II.

Den intressanta del af Böhmerskogen, till hvilken vi fört våra läsare, ansågs i forna tider vara rik på guld; men nu för tiden talar man på sin högsta höjd om denna trakt på grund af dess rikedom på villebråd. Den täta skog, som här öfverkläder marken, utsträcker sig öfver otaliga bergshöjder, kullar och dalar. Där finnas trakter, i hvilka ännu i början af detta århundrade björn och varg, lodjur och mård samt andra vilddjur funnos, till stor fara för annat matnyttigt villebråd. Att för många århundraden sedan jägaren här gärna sökte och fann sin lycka, är helt naturligt, och därför stod, så långt man kan minnas tillbaka, i denna aflägsna och romantiska del af de böhmiska bergen ett urgammalt jaktslott, i hvilket den vidt och bredt bekante och allmänt omtyckte furstlige arfjägmästaren *Kuno* bodde med sin familj. Den senare var ej särdeles talrik. Den ensamma skogsborgen inneslöt, utom den gamle jägaren, hans hustru och älskvärda dotter, Agatha, blott denna senares lekkamrat och fostersyster, Anna, vidare en gammal piga och ändtligen tvenne duktiga ynglingar i gröna kläder, som under förste jägmästarens uppsikt lade sig vinn om att lära den ädla jaktkonsten.

En afton satt det gamla paret tillsammans under förtroligt samspråk. Agatha stod vid den öppna dörren och skådade ut i den inbrytande skymningen. Nu närmade sig en ung, ljuslockig jägare med skyndsamma steg. Han sjöngsakta en sång för sig själf, men den klingade ej så muntert som vanligt. Hastigt gick han igenom gallerporten upp på slottsgården, och knappast inträdd kände han sig omfattad af ett par mjuka armar. »Ack — i dag bringar du väl hem rikt byte? Du var väl lycklig vid fågelskjutningen; du har säkert blifvit 'kung'? — Men så tala då, käre Max!» Så utropade den älskliga jägmästardottern. — »Nej, lyckan har åter flytt och bedragit mig hela dagen, från morgonen till aftonen, min trogna flicka», svarade ynglingen förtretad; »jag måste ju se och tåla att Kilian, den tjocke mjölnarens son, sköt ner fåglarna, medan jag endast träffade fågelstången. Men för två timmar sedan vände sig lyckan; då sköt jag den här bergsörnen och för en timme sedan en präktig hjort i närheten af vargklyftan — och den måste jag skaffa hem ännu före nattens inbrott, eljest ...»

»Det skall du vackert låta bli, min vän. Min far har erhållit goda underrättelser från fursten, och han och mor vänta dig sedan en hel timme», hviskade Agatha, hvarpå hon med högre röst fortsatte: »I afton får du ej mer midt i natten begifva dig till det illa beryktade stället. — Icke sant, far — Max skall stanna hemma?» ropade Agatha, i det hon drog in den älskade i stugan.

»Jo, min son, det blir det bästa, och ej mindre godt är det, att lyckan åter visat sig gynnsam mot dig, enligt hvad jag förnummit. Jag har något att säga dig. Du vet att vi, jag och min gamla hustru, icke haft något emot, att du sökt Agathas kärlek, emedan vi alltid trott, att du varit rätte mannen för henne. Du har ju hittills vidt och bredt varit den bäste skytten, och vi skola hoppas, att du ej heller nu förfelar ditt mål, när det gäller att göra ditt mästerskott.»

Max tycktes ej vara så full af tillförsikt som fordom.

»Jag skulle vara säker därpå, liksom jag länge varit det», sade han något klenmodigt, »om man inte — och det kan omöjligt vara på annat sätt — från någon afundsjuk kamrats sida förtrollat min bössa . . . öfver allt hvadjag företager mig härskar en olycklig stjärna ... och mot en slik olycka, menade Kasper i dag, hjälper blott ... hjälper blott en frikula.»

»Hvad är detta för prat? ... Förtrollad ... frikula!» afbröt jägmästaren högeligen förtörnad på den unge mannen. »Ett så syndigt tal skulle en from jägare aldrig föra i sin mun ... sådant där kan anstå den röde Kasper ... honom har jag länge känt som en skälm, drinkare och spelare, och det sade jag den slyngeln midt i ansiktet, när han kom för att fria till Agatha. Dock, så litet förtroende jag än hyser till den röde, om dig Max kan jag ej tänka något ondt. Du har ju bestått din lärotid på ett så vackert sätt, och ända hittills har du varit en rask och from jägare och är mer hemmastadd i skogen än de fleste. Det finnes ingen, som känner villebrådets vägar så väl som du, och ingen träffar som du så säkert örnen i luften, och man känner sitt hjärta svälla af glädje, när du höjer din stämma och deltager i Jägarnes kör; ... men se dig för, att du ej faller i frestelse ... i stället för att tänka på frikulor bör du hellre tänka på vårt fromma jaktordspråk:

Max hostade sakta och svarade:

»Ho, hallå, kär' skogsman min. Lätt jag gissar gåtan din: Kunskap, godt gevär och hund Jägarn skaffe sig på stund, Om i skogen han vill lycka ha; Eljest må han genast hemåt dra.»

»Det är bra», afbröt jägmästaren sin gunstling; »med dessa trenne saker kan man lösa hvarje trolldom, och min stamfader betjänade sig ej af någon bättre trolldom, när han först gjorde mästerskottet. Skulle det då misslyckas för min måg?»Mor och dotter sågo med kärleksfulla och glänsande ögon på den sålunda uppmuntrade, och Max tryckte händerna på dem alla tre.

»Ja, ja, det är Guds skickelse att det har gått så», fortfor herr Kuno efter en stunds tystnad; »och huru illa skulle ej vi ... eller snarare huru illa skulle ej Agatha vara däran, om hon älskade dig och du ej vore ett äkta jägarämne. Ty den som här vill blifva arfjägmästare måste vara mera förtrogen med sitt vapen än någon annan; det är en gammal historia och alla människor i trakten tala om den. Ännu har jag dock aldrig kommit mig för att berätta dig huru det hänger tillsammans med den saken. Men i dag passar det sig bra; tag dig därför en stol och hör på!»

Alla fyra slogo sig ner omkring familjebordet, och jägmästaren började: »Vår nådige furstes stamfar anställde en gång en stor jakt. Likasom vid dess början så gingo äfven vid dess slut bägarna lustigt laget om och däremellan klingade valthornets trara, trara! — Därpå började man åter jaga: Piff, paff! öfver äng och genom skog, genom dalar och klyftor drog sig det muntra, lifliga följet allt djupare in bland bergen ... Ur den täta skogen framrusade plötsligt en hvit hjort längs efter jägarnes led, och på dess rygg var en naken man fastbunden. Det var en krypskytt, som skogvaktaren i grannskapet och hans medhjälpare länge lurat på och som nu råkat i sina fienders händer. — Men fursten var en medlidsam och ädelmodig herre, som önskade att rädda den olycklige, och han lofvade den som nedlade djuret till belöning denna jägmästaretjänst och skogsslottet på köpet, där vi nu sitta så förtroligt tillsamman. Hej, så de unga jägare sprungo upp!»

»Ja, jag lofvar det», upprepade fursten; »men vid min onåd», tillade han, »förbjuder jag, att den olycklige mannen såras.» Detta kom mången att studsa, som förut hade jublat. Men furstens raske lifskytt, som var full af medlidande med den olycklige, besinnade sig ej länge. »Jagtror, att jag med Guds hjälp vågar det, min nådige herre», sade han, i det han anropade sitt skyddshelgon om hjälp —

och sköt. Hjorten störtade och krypskytten var räddad, ehuru hela hans kropp var illa medfaren af törnbuskarna. — Den modige skytten var min stamfader. Han hetteKuno liksom jag, och där på väggen hänger hans porträtt. Fursten höll sitt ord. Men likasom det ofta sker här i världen, så uppstod också här snart efteråt mycket ondt prat bland människorna, först hemligt, sedan allt högljuddare, och slutligen hviskade bakdantarna i den nådige herrens öra, att bössan varit laddad med en frikula, och en sådan frikula måste ju träffa, äfven om man siktar i vädret ...»

»Frikulor!» afbröt Max orolig, »hvad tror ni om sådana, kan man lita på dem?»

»Jag upprepar det ännu en gång för dig», svarade jägmästaren, »det är satans snaror, min son, och på sådana syndiga saker skall en from jägare icke ens tänka ... Men min stamfader var emellertid en from jägare, och fursten visste, att han var det; dock, på det att en rättskaffens jägare alltid måtte bo på slottet och vårda den furstliga skogen, fogade han det villkoret vid sysslans erhållande, att hvar och en af min stamfars efterträdare före tillträdet af sitt ämbete skulle göra sitt mästerskott. När jag tillträdde platsen måste jag skjuta en ring ur näbben på en målad träfågel, som gungade på ett tunnband. Nå — utom det skottet har jag äfven gjort många andra lyckliga träffar. Men nu är jag gammal och behöfver hvila. Därför har jag tidigt i dag uppvaktat min nådige herre och sagt honom mina önskningar, och att min goda hustru ej gifvit mig någon son men väl en vacker dotter. Och så sade jag, att jag trodde vår herre skulle göra väl, om han snart utsåge en efterträdare åt mig, och att jag ej visste någon bättre att föreslå honom än den, som en gång hos mig skulle företräda en sons ställe — och så nämnde jag dig.»

Vid dessa ord lyssnade de båda unga ifrigt. Fader Kuno låtsade som om han ej märkte något och fortfor:

»Vår nådige herre lät mig den gunsten vederfaras att bevilja mig min begäran. Nu, min Max — nu gäller det.

— Brud och arfjägmästarsyssla! Ingendera utan den andra!

— Som ni veta, äger just i dessa dagar en stor skyttefestrum i närheten, och som det fogar sig så bra, så kommer på vår nådige furstes föranstaltande vid detta tillfälle äfven ditt profskott att afläggas. Om detta lyckas, så får Max på aftonen föra sin fästmö som tillkommande fru arfjägmästarinna i dansen. Så fordrar gammal sed, och den skola vi följa.. Nå, barn, ären I nöjda härmed?»

Jublande omfamnade de trolofvade den gamle och firade denna afton för andra gången sin förlofningsfest.

Men utanför fönstret stod en man i grön jaktdräkt och lyssnade med blekt och förvridet ansikte, och han mumlade i sitt skägg: »Ar det redan så nära till profskjutningen! Nu gäller det att taga hämnd på den lycklige! ... Blifve det så ... och därtill hjälpe *Samid* — Samiel, hjälp!»

III.

En tidig afton följde på den svala dagen. Månen började förmörkas. Grå moln drogo öfver den stundom ännu synbara skifvan och lägrade sig öfver trakten, som snart efteråt för ett ögonblick upplystes af en blixtstråle vid yttersta kanten af horisonten. Rågskäran hade upphört med sitt knarrande och orrhönan hade dragit sig tillbaka i löfskogen. Vid ytterkanten af skogen på bergen visade sig den evigt vakna korpen, hvars hesa toner tjäna den kloke räfven och det ädlare villebrådet som ett varningstecken, så snart människosteg förnimmas. Men ur de fuktiga dalarna och ur klyftorna stego oupphörliga moln af dimmor och sväfvade bort som hvita klot öfver den mörka furuskogen. Allvarliga böjde tallar och björkar sina hufvuden öfver klyftan, och de senares hvita stammar liknade spöken i skogen, medan det susade som ett aflägset strängaspel genom silfverpopplarnas blad, när de rördes hit och dit af vinden.

Men icke klingade det som strängaspel i bröstet på den som från bergets höjd tankfullt skådade ner i den rum i närheten, och som det fogar sig så bra, så kommer på vår nådige furstes föranstaltande vid detta tillfälle äfven ditt profskott att afläggas. Om detta lyckas, så får Max på aftonen föra sin fästmö som tillkommande fru arfjägmästarinna i dansen. Så fordrar gammal sed, och den skola vi följa.. Nå, barn, ären I nöjda härmed?»

Jublande omfamnade de trolofvade den gamle och firade denna afton för andra gången sin förlofningsfest.

Men utanför fönstret stod en man i grön jaktdräkt och lyssnade med blekt och förvridet ansikte, och han mumlade i sitt skägg: »Ar det redan så nära till profskjutningen! Nu gäller det att taga hämnd på den lycklige! ... Blifve det så ... och därtill hjälpe *Samid* — Samiel, hjälp!»

III.

En tidig afton följde på den svala dagen. Månen började förmörkas. Grå moln drogo öfver den stundom ännu synbara skifvan och lägrade sig öfver trakten, som snart efteråt för ett ögonblick upplystes af en blixtstråle vid yttersta kanten af horisonten. Rågskäran hade upphört med sitt knarrande och orrhönan hade dragit sig tillbaka i löfskogen. Vid ytterkanten af skogen på bergen visade sig den evigt vakna korpen, hvars hesa toner tjäna den kloke räfven och det ädlare villebrådet som ett varningstecken, så snart människosteg förnimmas. Men ur de fuktiga dalarna och ur klyftorna stego oupphörliga moln af dimmor och sväfvade bort som hvita klot öfver den mörka furuskogen. Allvarliga böjde tallar och björkar sina hufvuden öfver klyftan, och de senares hvita stammar liknade spöken i skogen, medan det susade som ett aflägset strängaspel genom silfverpopplarnas blad, när de rördes hit och dit af vinden.

Men icke klingade det som strängaspel i bröstet på den som från bergets höjd tankfullt skådade ner i denhemska klyftan. Tunga tankar och djup fruktan genombäfvade hans själ. Han tänkte ej på de bortflyende minuterna, han hörde ej klockslagen från bykyrkan där nere. Nu slog klockan 11, och klagande trängde sig skogskapellets

klocktoner till hans öra. Den gamle eremiten vakade ännu, ty hvarje afton klämtade han själf den elfte timmen.

Jägaren satte sig på en trädstam och stirrade framför sig. »Nog går det an för fader Kuno att tala», sade han för sig själf; »han har fått sin hustru utan att behöfva pinas som jag. Men jag — hvad skall det väl bli af mig, af Agatha, om förtrollningen ej löses! Sedan flera veckor förföljer mig en olycklig stjärna. Huru full var ej eljest alltid min jaktväska. — Nu bär jag henne alltid tom hem. Har jag ej vid fågelskjutningen undersökt hvarje skruf på min bössa, var ej allt blankt och rent — och dock träffade jag blott fågelstången; och senast i förgår, när hjorten rusade fram ur snåret och gick mig riktigt inom skotthåll, då sköt jag bom på honom på tjugo stegs afstånd. Ännu hör jag den röde Kaspers hånskratt, och hans gäckande ord klinga ännu i mitt öra: »Din bössa är förtrollad», sade han, »och du måste lösa förtrollningen, kamrat. Gå därför, när dagen börjar aftaga, till en korsväg och drag med laddstocken eller en blodig värja en krets omkring dig och ropa tre gånger på Samiel, den svarte jägaren. Innan du gjort detta, träffar du intet lif, så noga du än undersöker ditt skjutgevär. Och är förtrollningen riktigt god, så träffar du ej heller med något annat gevär. Tro mig, du, här hjälper blott en frikula!» — Och nu är jag på väg hit att skaffa mig frikulor.

Med dofva slag började tornuret just nu att förkunna den tolfte timmen. »Fort till handling», ropade det inom honom, »jag står ju ej att hjälpa; jag har ju lofvat Kasper att i natt, då fullständig månförmörkelse inträffar, vara där nere i klyftan. — Ack, ännu hör jag hans hesa stämma», fortfor han att tala för sig själf, »och huru han kallade mig en kruka, som var rädd för spöken och det rysliga besöketi vargklyftan. Ännu hör jag hur hans gälla skratt återljöd i skogen, när jag med hans bössa i skymningen sköt den väldige bergsörnen ... och en frikula var det likaledes med hvilken jag fällde den präktiga hjorten ... O, hvilken fasa! ... jag har redan gått alltför långt på det ondas väg ... af kärlek till Agatha heter det nu framåt!»

Och med snabba steg ilade han framåt. Han tänkte ej på att man alltid kommer för tidigt men aldrig för sent till att göra det onda.

IV.

Den låga, som han hittills hade sett brinna djupt nere i klyftan, syntes hafva slocknat för ett ögonblick. Men snart framtog den, som där nere dref sin syndiga sysselsättning, ett halster och ställde det öfver kolelden. Därpå blåste han äfven upp denna. Strax därpå belyste lågan å nyo afgrunden med ett spökaktigt sken och visade den röde Kasper i midten af trollkretsen.

Max steg under tiden ner utför den branta klippväggen. Allehanda slags dimbilder döko upp, först till en början orediga och oklara, men så småningom antagande tydligare former. Nu framsväfvade en skuggestalt och stirrade, blek och vridande händerna, på jägaren, liksom ville den besvärja honom att vända om och fly denna farliga omgifning.

Uppskakad vände sig grönrocken bort, ty från den dystra uppenbarelsen syntes hans döda moders ansikte med klagande sorg i sitt uttryck stirra mot honom. I detta ögonblick varseblef den röde nere mellan klipporna den obeslutsamt dröjande. »Samiel vare prisad!» sade han för sig själf, »Max kommer och jag får förlängd fritid.» Och uppåt höjden ropade han: »Hallå, kamrat, hvarför dröjer du?»

Men denne stod där liksom förlamad af sin moders ande. »Se dit», stönade han. »Jag kan ej komma längre!» i vargklyftan. Ännu hör jag hur hans gälla skratt återljöd i skogen, när jag med hans bössa i skymningen sköt den väldige bergsörnen ... och en frikula var det likaledes med hvilken jag fällde den präktiga hjorten ... O, hvilken fasa! ... jag har redan gått alltför långt på det ondas väg ... af kärlek till Agatha heter det nu framåt!»

Och med snabba steg ilade han framåt. Han tänkte ej på att man alltid kommer för tidigt men aldrig för sent till att göra det onda.

IV.

Den låga, som han hittills hade sett brinna djupt nere i klyftan, syntes hafva slocknat för ett ögonblick. Men snart framtog den, som där nere dref sin syndiga sysselsättning, ett halster och ställde det öfver kolelden. Därpå blåste han äfven upp denna. Strax därpå belyste lågan å nyo afgrunden med ett spökaktigt sken och visade den röde Kasper i midten af trollkretsen.

Max steg under tiden ner utför den branta klippväggen. Allehanda slags dimbilder döko upp, först till en början orediga och oklara, men så småningom antagande tydligare former. Nu framsväfvade en skuggestalt och stirrade, blek och vridande händerna, på jägaren, liksom ville den besvärja honom att vända om och fly denna farliga omgifning.

Uppskakad vände sig grönrocken bort, ty från den dystra uppenbarelsen syntes hans döda moders ansikte med klagande sorg i sitt uttryck stirra mot honom. I detta ögonblick varseblef den röde nere mellan klipporna den obeslutsamt dröjande. »Samiel vare prisad!» sade han för sig själf, »Max kommer och jag får förlängd fritid.» Och uppåt höjden ropade han: »Hallå, kamrat, hvarför dröjer du?»

Men denne stod där liksom förlamad af sin moders ande. »Se dit», stönade han. »Jag kan ej komma längre!»— »Samiel, hjälp!» ljöd det nu djupt ner ur klyftan — och åter igen ropade han till Max: »Din narr, se hit, ej dit!»

Skuggestalten var försvunnen, och en älsklig flicka sväfvade fram ur dimman. Hon utsträckte först sina armar längtande mot jägaren och syntes därpå vilja störta sig i vattenfallet. Nu upphörde förstenigen, som gripit Max. »Stanna, Agatha!» ropade han. »Se, jag kommer ju!» och nu ilade han — men när han åter kastade sin blick mot höjden, var skuggbilden försvunnen.

Under tiden var den röde Kasper ifrigt sysselsatt där nere i djupet med att göra alla förberedelserna till den hemska handlingen. Och på marken gick det ej mindre lifligt till. Öfver den yppiga mossan och gräset, som växte på marken och klippblocken, kröpo ormslår och ödlor; lo och hiller kommo och sågo sig nyfiket omkring med sina gröngnistrande ögon och försvunno strax därpå. Men långt ifrån fjärran ljöd ett brusande och ett hallå, hå! såsom när en stor och mäktig jägare drager fram med ett talrikt jaktfölje. Emellanåt mullrade åskan, och tid efter annan for en lysande blixt genom himmelens mörka moln. Det började blifva lif i skogen; ugglor, flädermöss och andra ljusskygga djur flögo omkring, bländade af eldskenet. De fladdrade ner från trädgrenarna och samlade sig slutligen utanför trollkretsen, där de under hemska tjut tycktes hviskande samspråka med de där liggande människobenen. Och när den röde blåste på elden i trollkretsen just i detsamma som midnattstimmens sista klockslag förklingade från det fjärran tornet, då hördes förskräckliga rop ur klippornas remnor.

Nu uppritade den hemske mannen en dödskalle i kretsen med sin hirschfängare, och doft ljöd hans besvärjelse under uggletjuten:

»Samiel, Samiel, kom, o kom! Vid alla mörka andar, Samiel, Samiel, kom, o kom!»Då bäfvade och suckade de hårda klipporna och ur underjordens rike uppsteg Samiel, den svarte jägaren, hemsk att skåda.

Och Kasper störtade ner på jorden och stammade bäfvande: »Stå mig bi, Samiel, vid kulstöpningen. ... Ännu i denna stund öfverlämnar jag åt dig min jaktkamrat, på det du må förlänga min fritid under tre år!» — »Vare det så!» ljöd svaret, som gick genom märg och ben. »Vare det så. *Han* eller *du!*»

Och en stark knall dundrade såsom om bergväggarna rundt omkring brustit, ett hemskt och gällt skratt skallade och gaf återljud från de hårda klipporna. — Men den fruktansvärde var försvunnen, såsom om han i samma ögonblick hade sjunkit ner i jorden. Kasper förlorade både syn och hörsel.

I detta ögonblick framträdde den bedårade Max på det sista klipputsprånget öfver klyftan, belyst af trollkretsens rödt fladdrande ljus. Han blickade med rysning ner på Kaspers syndiga arbete, ty denne uppfriskade just nu elden under trefoten genom att på densamma lägga klorna af den bergsörn, som Kasper för några dagar sedan skjutit. Några sekunder stirrade han orörlig ner i den gapande afgrunden. Nattfåglarna slogo vildare med sina vingar, och

mellan och omkring dem smögo sig spöklika skuggor.

Kasper varseblef sin kamrat högt öfver sitt hufvud. »Haf tack, Samiel», hviskade han, »jag har nu vunnit fritid; du skrämde mig just duktigt. — Hör på, kamrat», ropade han därpå högt, »hvad tusan dröjer du så länge för?» — Max skyndade ner öfver skarpa stenar och bedrägliga rullblock, öfver klyftor fyllda af förmultnade ämnen, där hvarje steg var en lifsfara, öfver klippblock och sönderslagna skogens jättar. »Hvad skall jag göra?» frågade han beslutsamt, när han stod ofvanför den röde. Men denne drog in honom i den af dödskallar och människoben bildade trollkretsen. »En sådan där krets är ett godt skydd mot allt djäfvulstyg», försäkrade han. »Och gif nu nogaakt, kamrat, på hvad jag slår i stöpslefven för att gjuta lyckokulorna, så att du äfven lär dig det. Först bly blandadt med vismut och kvicksilfver, därpå vax och kol och sönderstött glas af kyrkfönster och slutligen tre kulor, som en gång förut träffat målet, högra ögat af en härfågel och det vänstra af ett lodjur. *Probatum est!*» Nu kunde gjutningen börja; under tiden blef det allt hemskare och rysligare i vargklyftan. Det såg ut som om basalt- och skifferklipporna rest sig allt brantare och spetsigare. Lågorna under trefoten slingrade sig upp i höjden efter de branta klippväggarna och dansade upp och ner på dem, och ett klingande ljud hördes som när metall stöter mot metall. Kasper grep efter en flaska »med en god dryck att styrka sig med», som han uttryckte sig. Han bjöd äfven sin kamrat att dricka, och medan han å nyo tog sig en duktig klunk sade han: »Nu kan det svåra arbetet börja! Den, som har något af den här blandningen i kroppen, kan djärft ställa sig framför ett batteri i samma ögonblick det ger eld. Visserligen», tillade han för sig själf, »är det i alla fall inte så hett som att stå inför den svarte!» Och högt tillade han: »Det är tid att uttala trollformeln!» Därpå började han att ropa högt och tydligt inåt klyftan: »Samiel, Samiel, stå mig bi i natt; signa min trolldom, signa mitt bly med sju och nio och tre! Samiel, Samiel, stå mig bi!»

Trollsoppan bubblade högt upp, blå och röda lågor slogo upp ur densamma. Kasper böjde sig ner. Han göt frikulorna

»En!» ropade han. Den första kulan föll ur formen. »En», återgaf ekot hans ord. Ugglorna stirrade på hans förehafvande utan att röra sig. Men månen hade helt och hållet dragit sig bakom molnen, vinden började tjuta och åskan mullrade.

»Två!» ljöd nu Kaspers rop, och »två» skallade det åter ur bergen. Då hördes en spöklik och hemsk prassling i buskarna. En grinande och torr gammal gumma, hvars alla lemmar darrade, närmade sig trollkretsen. Spöket var helt och hållet behängdt med ben och knotor af lik.Hvarthän än ögat spanande vände sig, såg det endast andespökerier, och örat fylldes oupphörligt af ljudet af dödas ben, som slogo mot hvarandra. Dödsfåglarna hälsade den gamla med ett hest tjut och smekte henne med sina vingar. Men hon böjde sig ner till knotorna, och lågorna sträckte sig emot henne under det hon mumlade:

»Till bröllopsdansen, till bröllopsdansen kär brudgum min!»

Max skådade med fasa på henne, men Kasper fattade stöpslefven. »Tre!» ropade han. Den tredje kulan föll. »Tre», klingade det bland klipporna. »En, två, tre!» ropade den gamle och kastade kulorna skramlande till Max fötter.

Men på samma sätt som det kommit, försvann äfven detta spökeri bakom klipporna. »Fyra», hördes nu Kaspers stämma. »Fyra, fyra, fyra, fyra!» klingade det, som om ekot växte med hvarje rop. Det brakade i buskarna, grufliga djäfvuls- och djurgestalter visade sig och försvunno åter. Flåsande, gnäggande och larmande närmade sig i luften den vilda jägarskaran, hundar skällde, hästar gnäggade, jakthornets gälla ton var redan tydligen förnimbar, och uppskrämdt af jägarens närhet framilade ett ondskefullt och illistigt vildsvin ur snåret och sprang rakt på trollkretsen. Max drog sin hirschfängare, men det borstbeklädda djuret reste sig på bakbenen och drog upp genom luften öfver de tvenne friskyttarne.

»Fem!» ropade nu den nattlige arbetaren. »Fem, fem, fem, fem, fem», upprepades det hemska ljudet i klyftorna. Ugglorna fladdrade å nyo med sina vingar och tjöto sitt »uhuhu», människobenen rasslade, hundar skällde, piskor smällde, hästhofslag hördes och gnäggandet af motspänstiga hästar träffade å nyo örat. En skock vargar störtade

med uppspärrade gap mot kretsen. Mekaniskt drog Max åter sin klinga, hans enda vapen, medan den röde hånfullt skrattade; men stormen brusade bort öfver de två kulstöparnes hufvuden. Piskade af hvirfvelvinden vältrade sig de ovädersdigra molnen mot hvarandra.Kasper bäfvade men fortsatte sitt fruktansvärda arbete. »Sex», klingade hans stämma genom åskans buller. Med fasaväckande och hemskt skratt återgaf ekot ropet sexfaldigt. Nu var den vilda jakten framme och drog öfver friskyttarne, skakande luften med fruktansvärdt larm och tumult som blef allt vildare och galnare. Klippväggarna bäfvade.

— »Darra — det är den vilde jägaren och hans följe!» ropade Kasper, och af förskräckelse tappade han stöpslefven. Luftandarna tjöto en sång genom åska och storm, när de drogo förbi, som kom själen att bäfva och skar igenom märg och ben. Den lössläppta stormen instämde i deras hemska sång och rasade som om han ville lyfta jorden från sina grundfästen. Den brusande vinden ryckte upp de största träd, klippstycken störtade ner från höjderna i dalen, åskan dundrade utan uppehåll, lysande blixtrar slingrade sig som ormar kring årtusenden gamla trädjättar och slogo dem till marken, de darrade omkring Kaspers hufvud, jorden bäfvade och öppnade sitt inre, nattgestalter uppstego, och öfver allt fladdrade blå lågor upp.

Och under alla dessa nattliga fasor och allt detta buller ropade Kasper med förtviflans stämma: »Sju, ve! — Samiel! Samiel, hjälp! — Sju, ve!» - »Ve, ve», återskallade det tusenfaldigt ur klipporna. Max tumlade halfdöd af förskräckelse ut ur trollkretsen. »Samiel, hjälp!» stönade Kasper och störtade lik en död till marken.

»Här är jag», dånade genom klyftan ett ljud likt åskans - och han visade sig, den fruktansvärde jägaranden, i fladdrande, rödflammande kappa, sittande på en hög, svart häst, som frustade eld och lågor. I detta ögonblick ljöd ettslaget från ett aflägset kyrktorn.

När den första timmens slag hade förklingat, försvann äfven hela spökeriet som med ett trollslag. Med sina vingar förstörde nattfåglarna trollkretsen, de glödande kolen slocknade, vinden stillnade af, åskan dog bort i fjärran och snart rådde dödstystnad öfver allt.

V.

Med blekt sken framträdde månen; dess mörka timme var förbi. Men inom Max såg det mörkare och dystrare ut än någonsin. Han flög som jagad af furier uppför klipporna från den hemska bergsklyftan och djupare in i skogarnas natt. Han tänkte ej på den väg han tillryggalade, tills han ändtligen uttröttad sjönk ner under ett träd på en mossbädd. De förflutna timmarnas intryck lät honom ej hvila; han skulle hafva velat springa vidare, men hans krafter nekade honom sin tjänst. Ljudet af paddorna från det angränsande träsket, susandet af träden, hvilka föreföllo honom som långa spöken, när en månstråle plötsligt belyste dem; allt detta förskräckte honom. Ack, fordom hade han ju så lätt och glad både dag och natt vandrat genom den vidsträckta skogen! Och nu?

Småningom blef det litet lugnare i hans själ; en bild af hans forna lyckliga lif dök upp i hans inre. Han tänkte på den tid, då han som gosse dragit ut från föräldrahyddan och funnit sitt hem i det trofasta skogsslottet på andra sidan om trebrödraklippan. Och på en den härligaste vårdag hade den gamle jägmästaren lagt sin dotters hand i hans. Men nu hade det blifvit annorlunda, mycket annorlunda. En förbannelse hvilade öfver allt hvad han företog sig; han, som eljest var den bäste skytten, träffade nu aldrig mer målet. »Nu har jag hvad jag behöfver; jag är säker på profskottet», ropade han, i det han djupt drog efter andan, »men tänk om de visste hvad de sju kulorna kostade mig! Och dock — om jag ej vågat försöket, skulle jag ju gått miste om både brud och jägmästaretjänst. Intet annat val återstod mig ju, och så gick jag till vargklyftan!»

Med namnet på detta förfärliga ställe öfverföll honom å nyo minnet af de fasor han där upplefvat, han darrade liksom af feberdrömmar. Utmattad stödde han sig mot en

björkstam och tillslöt sina ögon för att ej se de gestalter, som hans upphetsade fantasi skapade omkring honom. Men de drogo dock förbi den olyckliges inre öga, och hans samvete plågade honom å nyo. Så satt han där länge, länge utan att röra sig; måhända förbarmade sig en lätt slummer öfver den olycklige.

Då väcktes han ur sin dvala af aflägsen sång, afbruten af orgeltoner. Han lyssnade, han såg sig omkring, det var ej längre natt, morgonsolens första strålar smögo sig genom det gröna löfhvalfvet och afspeglade sig på det lilla skogskapellets fönster. O, han kände så väl denna fridens ort; strax där invid hade den fromme eremiten Anselm sin cell. Hör! — Nu ljöd sången högre, han förstod orden, han igenkände rösten, det var Agathas röst. Liksom ett himlabud klingade den fromma psalmen ut genom skogens ensamhet och ropade tröst åt den beklämdes hjärta.

Han reste sig och närmade sig beslutsamt detta ställe för from andakt och såg genom fönstret in i helgedomen. Agatha knäböjde vid altaret; hon hade just slutat sin sång, men hon bad ännu. Han ville bedja med henne, men orden dogo på hans läppar. När han upplyfte sina händer vidrörde han jaktväskan — hon var tung. De sju frikulorna lågo därinne. Och åter vaknade hos honom minnet af den förflutna natten, han vågade ej beträda det heliga rummet, han stannade utanför, försjunken i sorgliga tankar.

Ett sakta glädjerop kom honom att skåda upp; Agatha stod framför honom med kinder rosiga af den friska morgonluften och den glada öfverraskningen.

»Max», ropade hon, »är det du? — Du lefver! Tänk dig, tvenne gånger i natt har vår gamle stamfaders bild fallit ner från väggen därhemma i gästkammaren — andra gången just då klockan slog tolf. Jag ansåg det vara af en elak betydelse, men Anna har pratat bort mina sorgliga tankar. Men jag är ännu fortfarande mycket ängslig till mods ... Ack, jag vågar knappast tänka därpå, att det idag är vår bröllopsdag och att du i dag skall göra profskjutningen. Därför steg jag upp så tidigt och tog vägen till kapellet för att bedja för dig, för mig, för vår lycka. Och nu har jag funnit dig här på samma ställe! Men huru blek du är, och dina kläder äro ju alldeles genomvåta. Har du tillbringat hela natten i skogen under det förskräckliga ovädret? Tala då! ... Men emellertid lefver du, och något ondt har ej skett dig, och då kan ju allt åter blifva godt!»

»Ännu kan allt åter blifva godt!» tröstade en djup stämma. Det var den fromme fader Anselm, som hade spelat orgeln och nu närmade sig och välsignande utbredde sina händer öfver brudparet. »Förliten eder i allt uppå Herren och han skall föra allt till ett godt slut.» Därpå bröt han en gren af vild myrten och gaf den åt den unga jungfrun som en brudgåfva från hennes faderlige vän, som han sade. »Dessa myrtnar äro invigda», tillade han, »och skydda mot fara och olycka.»

Det unga paret gick nu stilla hemåt. Agatha var så öfverlycklig, att hon ej ville falla sin vän besvärlig med många frågor. Max däremot kände sig upprörd af stridande tankar och känslor. Rysande tänkte han på de sju frikulor han förskaffat sig; han skulle hafva velat slunga dem långt ifrån sig, och dock höll han krampaktigt fast dem, emedan han trodde, att hela hans förhoppning berodde på dem. Nu framträdde de båda ur den gröna skogen, och framför dem låg vid skogens kant en daggbesprängd, fredlig dal, som på andra sidan skarpt begränsades af högt uppstigande klippväggar. Smekande strök ängsmarken ända fram till foten af den nakna klippan och omgjordade den med ett band, genomväfdt af blommor. Och det var nästan som om den hårda klippan kände längtan till den späda grönskan och dess doft, den nedsände nämligen en muntert porlande bäck i dalen. Denna hälsade blommor och gräs, lägrade sig en stund som en liten sjö i den klara solglansen, för att på andra sidan hoppande och dansande åter rusa framåt till ett ställe, där han slutligen slingrade sigomkring skogsslottet, som här låg i skogens bryn. I dess skugga smög sig den förut öfvermodiga bäcken, lik en sedig, välberest vandrare, långsamt bort, tills Elbens vågor

upptogo honom och förde honom som en droppe ut i det omätliga världshafvet.

Brudparet hade följt stranden af bäcken ända till skogsslottet, och där förde Agatha med gladt hjärta sin trolofvade till sina föräldrar. Men Max fruktade, att den gamle, hederlige jägmästarens skarpa öga skulle kunna intränga i hans själ och där läsa hans hemlighetsfulla förehafvande.

»Nå Max», ropade den gamle muntert till honom, »det har varit en förskräcklig natt; fruntimmerna hafva för din skull varit mycket oroliga, ty de visste ej om du kommit hem. Men jag, för min del, tror alltid att den käre Guden öfver allt vakar öfver en from jägare; han har alltid varit i din närhet och i dag skall han äfven stå dig bi vid profskjutningen. Var alltså vid godt mod och skaffa dig ett annat utseende, sådant det anstår en duktig jägare och

en glad brudgum. Eller skulle det möjligen vara sant? Man har på senare tider sett dig ofta umgås med den röde Kasper. Skulle min aning hafva någon grund?» tillade han med djupt allvar, »skulle dina vägar ej alltid varit de rätta?»

»Fader!» ropade Max, djupt skakad, och fattade den gamles hand.

»Nå», fortfor denne, »jag hoppas och tror ju det bästa om dig, eljest skulle visserligen ej — dock», fortfor han, afbrytande sig själf», hören I ej valthornet?»

Trara! trara! klingade det i detta ögonblick genom skogen.

»Skynda dig att fatta din bössa, Max», ropade den gamle; »gör dig hastigt i ordning och kom efter; jag går ut i skogen att hälsa vår nådige herre!»

Max tog ett hastigt farväl af moder och brud. »Var vid godt mod, min älskade», sade han, i det han gick. »Jag skall nog träffa målet, och ännu denna dag för jag dig till altaret.» Men hon kunde ej vara glad; dock samlade hon allt sitt mod för att visa sin fästman ett muntert ansikte.

Det var en lycka att hon ännu jämte sin mor hade mycket att ordna för mottagandet af de många gästerna, så att hon ej kunde sysselsätta sig med sina sorgliga tankar.Ändtligen var allt i ordning, och nu borde det väl äfven börja taga slut med jakten. Då inträdde med lätta steg en skara unga flickor på skogsslottets gård, och Anna, den kära lekkamraten, omfamnade leende den sköna bruden. »Men, kära Agatha», ropade hon, »hvad betyder detta? Ännu ej brudklädd! — Och jakten är redan slut, gästerna samla sig till profskjutningen, och här står bruden och funderar och tänker på världens undergång ... Nej, hvad ser jag, tårar falla ur dina älskliga ögon! ... När du borde jubla ... Brudtärnorna, nästan hvarenda flicka i byn, vänta på dig därute för att följa dig till kyrkan. Och se här är hufvudsaken!» — Med dessa ord framräckte hon åt sin väninna en sidenkudde, på hvilken låg brudslöjan och under densamma — invecklad i ett vackert omslag — brudkransen. »Sköna, grönskande jungfrukrans, kom fram», sade hon och framräckte skämtande sin väldoftande gåfva. Men, o, fasa! Hvad betydde väl detta? — I stället för brudkransen låg där en likkrans.

»Nej, detta är då alldeles för tokigt!» ropade Anna bestört; »nu har den gamla Greta bortbytt kransar. Hvad skola vi nu göra? Hvarifrån skola vi i hast få en brudkrans?» — »Här finnas blomstrande myrtengrenar», sade Agatha sedan hon hämtat sig från sin förskräckelse. »De äro invigda; fader Anselm gaf mig dem i morse, fläta in dem i mitt hår, måhända skola de bevara mig för vidare olyckshändelser.»

»Så präktigt!» utropade den lätt tröstade Anna, och gömde den hemska begrafningskransen; »det passar sig alldeles utomordentligt bra. Men skynda nu på. Nu komma alla flickorna!» och i detsamma inträdde tärnorna och sjöngo:

»Vi binda dig här en jungfrukans, och fläta därin blå band. Med sång vi föra dig och med dans till kärlekens lyckostrand.»

Anna instämde gladt i den muntra sången, hon pladdrade, skämtade och skrattade, och därunder prydde honmed skicklig hand sin väninna, och när man slutligen var färdig att draga i väg, hade hon ändtligen lyckats framkalla ett leende på Agathas läppar.

»Så skall det vara», ropade hon. »Nu kan Max hafva sin glädje af dig, när han ser dig så vackert smyckad; och så mycket lättare skall han träffa målet vid profskjutningen. Men låt oss nu skynda ut i skogen!»

Så var då afgörandets stund kommen. Agathas hjärta klappade af rädd bäfvan och sväfvade mellan hopp och fruktan för det som komma skulle.

Max delade visserligen icke den allmänna oron; han hade ju sina frikulor. En af dem var tillräcklig till profskjutningen. Landsherren var själf tillstädes vid jakten och observerade honom. Men äfven denna gång förfelade den eljest så säkre skytten sitt mål. Fursten skakade på hufvudet, och fader Kuno visste ej hvad han skulle säga om en sådan oskicklighet. Kasper, den förste jägaren vid skogvakteriet, vek ej från Max' sida. Huru

gärna skulle ej denne undvikit den obehagliga människan, som vid hvarje felskott från Max' sida utbrast i ett högt hånskratt.

»Du är ju en väldig skytt och på köpet en modig gosse», sade den röde hånande. »Du bär din lycka i väskan och vågar ej gripa efter henne. Hvad tror du väl din fästmö skall säga, när hon på sådant sätt mister sin fästman?» Dessa och dylika ord af den röde gjorde ändtligen slut på Max alla goda föresatser. Han grep hastigt efter sina kulor och gjorde de underbaraste skott.

»Sådant där tycker jag om», sade fursten tillfredsställd vid jaktens slut; »välan, unge jägare, ännu blott ett skott sådant som det sista, och brud och jägmästartjänst tillhöra dig.»

Max laddade sitt gevär. »För sista gången», sade han sakta, »och så aldrig mer. Måtte Gud nådeligen förlåta mig min synd!» Kulan kändes tung, det var nästan som om hon bränt i hans hand, då han släppte ner henne i gevärspipan. Det var den sjunde. Ett hest skratt hördes.Max vände sig förskräckt om, men han varseblef blott den röde, som stod i hans närhet och som hade följt honom såsom hans skugga.

»Sex träffa, den sjunde fäller», sade han med ett hånfullt grin, i det han klättrade upp i ett träd, för att, som han sade, se sig om efter bruden.

»Ser du den hvita dufvan där uppe i trädet?» sade fursten i detta ögonblick; »skjut ner henne. Det är ingen trollkonst. Skynda dig innan din fästmö kommer, eljest darrar du på handen.» — Den unge skytten lade an och - -

»Max, skjut icke», ropade en bekant stämma, men skottet gick af, dufvan flög sin väg — Agatha, som obemärkt närmat sig sjönk likblek ner.

Men äfven Kasper störtade blödande ner ifrån den gren, på hvilken han suttit. »Helvetet ropar efter sitt offer!» utropade han med förtviflan, och samtidigt hörde äfven de närvarande ett rysansvärdt och hemskt hånskratt, utan att någon kunde säga hvarifrån det kom. I fasansväckande toner upprepades det af ekot bakom trebrödraklippan, liksom hade det kommit från vargklyftan. Och upp ur marken sträckte sig en svart jättehand, den öppnade sig, den utbredde sina klor - -

»Han eller du!» ropade en förskräcklig stämma, och den röde var försvunnen.

»Gud vare lofvad, hon är räddad!» sade fader Anselm, som hade upplyft den bleka bruden. En svag rodnad började åter färga den hulda flickans kinder, hennes ögon öppnade sig, hon lefde. Blott förskräckelse, ångest och bäfvan hade kastat henne till marken. Max knäböjde uppskakad bredvid henne och fattade hennes ännu kalla hand. Stum fasa målade sig på allas ansikten.

Nu vände sig fursten med vredgad uppsyn till den unge jägaren. »Ett svårt brott är här begånget ... blott du förmår lämna upplysning om detsamma. Tala alltså, unge man! hvad har skett?»»Ädle herre», svarade Max, »jag har begått en svår synd och är värd eder onåd. Redan sedan flera veckor tillbaka var jag ett rof för förtviflan. — Man hade förtrollat min bössa - - jag träffade aldrig mer mitt mål, och då lyssnade jag till de förföriska orden af en, som i själfva verket var min fiende, och som nu har fått sin förskräckliga lön. De sista kulorna, som jag afskjutit ur min bössa, voro frikulor — jag har i hans sällskap stöpt dem — i natt, i vargklyftan.»

Frikulor! — en rysning lopp genom alla de närvarande.

»Sådan skälm — en friskytt!» ropade fursten hotande. »Den som drifver djäfvulskonster, den som med den onde sluter förbund, har förverkat sitt lif. Så lyder lagen och den må hafva sin gång. Bort med den gudsförgätne mannen!»

Fader Kuno hörde med djup bedröfvelse sin furstlige gynnares domslut. Han kastade en bedjande blick på sin härskare, men denne vände sig bort, mörk till sinnes. Agatha omfattade snyftande hans knän och bad om nåd för sin älskare, alla dennes jaktkamrater förenade sig i böner om nåd för den olycklige, som hittills varit en from och duktig jägare och omtyckt af alla. Men fursten sade allvarligt och fast: »Genom mig talar lagen, den får ej

vrängas.» Dock skimrade något i hans öga, det var en tår.

Då framträdde den ärevördige eremiten, och alla, fursten främst, böjde sig ödmjukt för honom. »Nådigste herre», sade han, »låt mig säga ett ord, som gäller mer än lagen. Det är den eviga kärlekens lifsord, som vill rädda det som är förloradt och ej låta något hemfalla åt olyckan. En gång framställde man en synderska för världens frälsare och frågade honom, hvilken dom han fällde öfver henne; efter lagarna skulle hon ljuta döden genom stening. Men Herren sade: 'Den utan synd är, han kaste första stenen.' Då bleknade alla syndarne och drogo sig tillbaka. MenHerren sade: 'Hafva de ej dömt dig, så dömer jag dig ej heller; gack i frid och synda ej härefter!' Och denne här, som nu står inför dig som en förbrytare, har hittills ansetts som en from jägare. Se dig omkring på de bedjande; han har förvärfvat sig deras aktning och kärlek, och blott i högsta nöd har han gifvit vika för frestelsen; men hvem är väl den som vågar kasta första stenen? Gud har lagt härskaremakten i din hand, min furstlige herre, men ej för att uttala dödsdomen öfver den förhörde utan för att gifva nåd och lif!»

»Icke för att döda — utan för att benåda», sade fursten eftertänksamt. Därpå upplyfte han sitt hufvud, vredens moln hade försvunnit från hans panna. »För att benåda», sade han, »har Gud förlänat mig härskaremakten; alltså förlåter jag dig, unge, bedårade man. Därför må du tacka honom, den fromme förbedjaren, som med den gudomliga sanningens ord rört mitt hjärta. Men på det du hädanefter så mycket kraftigare må kunna motstå förförelsen, vill jag sätta en skyddsängel vid din sida, som kan bevara dig för det ondas snaror.» — Och när han sagt detta, fattade han Agathas hand och lade den i hennes älskares. Och i det han vände sig till spelmännen, fortfor han: »Se så, spelen upp bröllopsmarschen; jag skall själf föra brudparet till altaret.»

Han ville fatta Agathas hand, men djupt upprörd föll hon på knä för fursten jämte sin trolofvade och framstammade innerliga tacksägelser. Äfven den gamle jägmästaren fattade den gode furstens hand och knäböjde för honom, men tala kunde han ej. Dock, den tår som långsamt rullade utför hans kind, föll som en gnistrande diamant på den milde landsfaderns hand.

Nu klingade hornen som inbjödo till bröllopståget, klockorna ljödo från det angränsande kyrktornet och kallade de närvarande till kyrkan. Fader Anselm utbredde välsignande sina händer öfver den ädle fursten och hans folk och blickade under en innerlig bön tacksamt upp till himmelen.Om den röde har man aldrig mer förnummit något, men fru Saga berättar, att nattetid uppstiger han ur en bergspringa i vargklyftan, och hon förtäljer, att det hemskt dansande, röda irrblosset är hans eldröda hår.

—

Klas Törnpåk eller »Gå på».

En gammal historia från Nedersachsen.

I Westphalen, ej långt från Minden, där det är godt om duktiga bönder, lefde för många, många år sedan en byfogde i Dümmelshofen, som hette Petter Törnpåk och som var en tålmodig och mild man, och därför älskad af grannar och vänner; men för öfrigt var han af stor och jättelik växt och så stark, att han vidt och bredt endast kallades starke Petter. Och när han blef vred, gingo människorna 100 steg ur vägen för honom. Denne byfogde i Dümmelshofen hade ett älsklingsuttryck, som han ofta begagnade sig af och som var mycket gammalt inom hans familj; ty gamla hederliga bondsläkter brukade där i trakten hålla lika mycket på vissa uttryck, tanke- och ordspråk som adelsmän, hvilka förde fanor och sköld; och de

voro dessutom äfven mycket stolta öfver sin släkts ålder. Detta uttryck var »gå på»; och som han så ofta förde det på läpparna, plägade äfven många människor kalla honom »Petter gå på». Men det var äfven en vidskepelse fäst vid ordet, som sedan flera århundraden fortplantat sig hos Törnpåkarnes familj; de trodde nämligen, att det af

deras barn, som företrädesvis framför de andra begagnade sig af detta ord, skulle blifva det duktigaste och lyckligaste. Men sitt ursprung hade ordet från historien om ett gammalt äfventyr, som hade händt familjens grundläggare. Denne var en skomakargesäll vid namn Klas, bördig från den lilla staden Korbach i Waldeck. Då han en gång i sällskap med en annan kamrat befann sig på vandring, och de längs efter floden Weser gingo genom den djupa skogen till Minden, rusade en hungrig varg emot dem. Klas' kamrat inväntade ej odjuret utan sprang sin väg. Men Klas stannade med beslutsamma blickar och åtbörder, tog sin vandringsstaf och inväntade vargen; och när denne rusade på honom, körde han med en sådan styrka in sin käpp i vargens öppna gap, att den gick tvärt igenom vargens kropp och ut på andra sidan, hvarpå odjuret sträckte alla fyra benen i vädret. Nu infann sig åter hans kamrat hos honom; men Klas gaf honom ett duktigt kok stryk, emedan han var en feg och usel storskräflare, och i sällskap med ett par kolare, som likaledes hade åsett äfventyret, drog han vidare fram genom skogen och hvilade öfver natten i närmaste by. Vargens päls hade han afdragit och bar nu denna som ett segertecken på sin käpp för att sälja den till någon buntmakare i närmaste stad. När Klas hade anländt till byhärberget, berättade kolarne om hans strid med vargen, och alla bönder, drängar och flickor lupo dit för att se på den unge skomakaren, som dödat en varg med sin vandringsstaf, liksom konung David dödade Goliat med sin slunga. Och de förundrade sig mycket, ty ynglingen såg ej så stark ut som han verkligen var, och alla ville de se och känna på käppen; men flickorna togo i honom endast medrysning. Det var för öfrigt en vanlig käpp, gjord af en grof törnstam, som en bagare i Korbach hade skänkt den unge Klas, när han började sin vandring. Men så mycket mer berömde man Klas, som dessutom intog alla genom sitt angenäma väsende.

Följande morgon då solen gick upp tog Klas sin käpp och sin varghud och kom till Minden, där han stannade, ty han fann där arbete hos en skomakarmästare. Dock var det hans lycka att han kommit i sällskap med kolarne och hvilat sig i byn öfver natten, ty en vacker bondflicka hade där förälskat sig i honom till den grad, att hon dag och natt ej såg något annat än den unge skomakargesällen Klas och nästan borttvinade af trånad och kärlek. Föräldrarne försökte förgäfves att plåna Klas ur hennes tankar och måste ändtligen foga sig i det oundvikliga. De foro själfva till Minden, uppsökte Klas från Korbach och förde den modige gesällen till sin vackra dotter. Klas lät ej länge bedja sig, ty han fann behag i den vackra flickan; han flyttade in till byn, lade bort syl och läst och tog i stället till plog och spade och lefde som en rättskaffens bonde samt blef efter några år byfogde. Och efter hans käpp kallade alla människor honom Törnpåk; men han vande sig vid det ordspråk, som andra människor begagnade om honom: »gå på», ty de brukade säga: »Gå på, säger Klas Törnpåk.» Och hans afkomlingar in i senaste led behöllo detta uttryck efter honom som ett, hvilket betydde lycka och mod.

Fru Greta Tibbeke hade redan födt sin man Petter i Dümmelshofen många söner och döttrar, och Greta hade redan länge legat öfver sin man, att han skulle låta döpa en af sina söner med det gamla släktnamnet Klas; men han hade alltid gifvit sina gossar andra namn. Nu tilldrog det sig, att en gosse åter blef född och att Petter nödvändigt ville att denne skulle heta Klas, hvaremot Greta dock gjorde de lifligaste invändningar, ty hon och hennes släktingar ville, att han skulle heta Johannes, emedan hennes lille son hade kommit till världen på midsommardagen.Hon sade också, i det hon betraktade sitt lilla barn, där det låg i vaggan: »Se, käre man, så beskedlig och from den lille gossen ser ut; af honom blir det minsann inte någon Klas, som kan taga nappatag med en varg.» Men Petter svarade: »Sliddersladder, just därför skall han heta Klas; de fromma och beskedliga hafva alltid varit de bästa hjältarne; och de som se ut som riktiga människoätare, våga mången gång ej göra en myra något för när.» Korteligen: Gretas alla böner och föreställningar tjänade till ingenting. Petter stod denna gång omöjligen att öfvertala och sade: »Just därför att han är född på en så stor dag, som midsommardagen är, skall han heta Klas.» Och med dessa ord tog han ner sin mössa från spiken och satte den på sned på hufvudet, som han brukade göra, när han blefförargad. Därpå gick han ut utan att bry sig om sin Gretas tårar, ehuru hela hennes kvinnliga släkt och alla hennes goda vänner deltogo i hennes gråt. Och prästen måste döpa gossen till Klas.

Den lille Klas gjorde mycken heder åt sitt namn; han tog oförskräckt sin mors bröst och lät sig väl smaka. Då han var två månader gammal, hade han redan fått sin första tand; när han var fyra månader, hade han sex tänder och

åt hvarjehanda slags mat och dryck. Sju månader gammal stod han redan på sina egna ben. Då tog Petter, hans far, honom på sina armar, log förnöjd af hjärtans grund, visade honom för Greta och sade: »Ser du, Greta, det är en riktig Klas!» Men Greta svarade, till hälften förargad, till hälften godmodigt: »Din Klas har ännu många hinder att klättra öfver; jag skulle tycka mycket mer om att han hette Johannes.» Och Petter ställde åter ner pojken på golfvet, såg förargad ut och gick ut, utan att säga ett ord, för att promenera bort sin förtret. Sådana där små strider om pojken inträffade ofta mellan de båda makarne, som för öfrigt älskade hvarandra af uppriktigt hjärta. Men de skadade ingalunda den lille Klas, utan denne trifdes väl, blef axelbred och stark, och vid brottningar slog han omkull alla kamrater, som voro af samma ålder som han, ja, t. o. m. dem som voro ett år äldre.

Så hade han under ätande, drickande, sofvande och lekande blifvit fem år gammal. Nu skickade hans far honom vår och sommar ut att vakta gässen, och om vintern måste han gå i skolan för att lära sig a, b, c, d och bedja. Vid sju års ålder befordrades han till svinaherde, och då han blef nio år, måste han sköta oxarna och hästarna. Och allt detta gjorde han så bra, att fadern hade sin glädje däråt. Det enda hvaröfver man ofta klagade på honom var alla de bulor han slog i pannan på grannbarnen; och dessutom klagade fru Greta äfven ofta öfver de sönderrifna jackor och byxor, som han hade då han kom hem, eller snarare, som han ej alltid hade med sig hem, utan stundom lät hänga kvar på träd och buskar. Stundom klagade hon äfvenför fadern, att han gifvit sina äldre bröder ett blått öga, ty då han blef ond, rådde han på alla pojkarna, t. o. m. dem som voro fem år äldre än han. Men den gamle Petter fröjdade sig alltid häröfver, och slutet på visan blef nästan alltid det att Petter helt belåten sade: »Jag gjorde alldeles på samma sätt i mina pojkår. Är det kanske Klas som börjat grälet? Är det inte alltid de andra som retas med honom? Det är inte mer än rätt om han ger dem ett duktigt kok stryk.» Och så brukade han vanligen lyfta upp Klas i sitt knä, smeka honom och uppmana honom till fridsamhet. Men det var en uppmaning som Klas verkligen ej behöfde. Han var en af de stillaste och vänligaste pojkar, som aldrig gjorde en mask för när, och allra minst skulle han kunnat vara elak mot mindre och svagare gossar; men när han blef uppretad, förstod han att med särdeles eftertryck begagna sig af sina knytnäfvar.

På skolmästarens bänk gick det ej så bra för Klas som bakom gässen, grisarna och oxarna. Han hade föga lust och fallenhet för att lära sig något, och behöfde fyra år för att lära sig läsa innantill; ty det som han pluggat i sig om vintern, det svettades han om sommaren ganska riktigt ut på fält och i skog, så att hans bröder och grannbarnen alltid fingo mycket mer beröm i skolan än han. Men oaktadt allt detta tyckte den gamle skolmästaren bra om honom och berömde honom för hans lydnad och fromma sinnelag.

Hemma förorsakade han de gamla mången förtret. Petter, som tyckte mest om honom af alla sina barn, hvilket han dock aldrig ville låta någon märka, satte sig ofta ensam med honom. Men därmed kommo de båda ej särdeles långt. Greta kallade vanligtvis Klas för sitt dumhufvud, och Petter måste höra därpå och på köpet tiga därtill; ja, han måste tåla, att Jörgen, Joakim och Kristoffer, Klas' bröder, och Trina och Teresa, hans systrar, af alla människor ansågos för artigare och klokare barn än Klas. Och så brukade Greta, ehuru hon eljest var en hjärtegod hustru, stundomsäga: »Vi få väl se, Petter, hvad det blir för något af din Klas; hade jag fått kalla honom Johannes, som jag ville, skulle det nog blifvit en helt annan människa af honom!» Men detta kom bägaren att rinna öfver. Petter tog sin mössa och gick ut på gården och i stallet för att få förarga sig riktigt och sedan lugna sig. Och när han hade lugnat sig och åter kommit in, brummade han för sig själf: »Klas blir i alla fall den bäste.» Klas gaf nämligen ett annat stort kännetecken om sig, hvarpå fader Petter byggde; ända sedan han varit fyra år gammal, ropade han nämligen »gå på!» så snart han blef uppretad. Detta gjorde ingen annan af Petter Törnpåks barn, ehuru de ofta nog hade hört ordet ur sin fars mun. Och Petter fick upplefva den stora glädjen, att Klas från sitt nionde år af gammal och ung i hela byn aldrig kallades annorlunda än »Klas Gå på», och att folket i Dümmelshofen sade »Gå på, säger Klas Törnpåk».

Klas hade blifvit tolf år gammal och var för sin ålder ovanligt stor och stark, höll sig rak i ryggen och stod säkert på sina ben. Han hade stort hufvud och bred panna med långt, hängande linhår, och ett par trotsiga blåa ögon skådade ut från hans ansikte. Många människor sade, att han var en vacker pojke; Petter, hans far, sade, att det var den vackraste pojken i hela byn, men Greta tyckte, att han var för grof och tjock, och att hans bröder voro

mycket vackrare. Sålunda kom hans lifs trettonde höst, och i november månad den hösten försvann Klas genom en af de underbaraste tilldragelser, som jag nu vill berätta.

Petter hade stadt sig en ny dräng. Denne hette Hans Valentin och var redan en äldre man om femtio år; men trots sin ålder slöt han en nära vänskap med gossarne, i synnerhet med Klas. Valentin kunde nämligen många fabler, historier och sagor, och hvarje afton brukade han berätta sådana för barnen, sedan han slutat sitt arbete. Genom sina präktiga historier blef han snart så namnkunnig, att grannbarnen ofta kommo till Petters hus för att höra honom berätta. Detta brukade de i synnerhet göra omlördags- och söndagsaftnar, när Valentin hade tid att språka med dem. Pojkarne hade med sig äpplen och andra goda saker åt Valentin, och så satte sig hela sällskapet i ett hörn och mumsade på sina äpplen och lyssnade till Valentins historier och berättade dem om igen. Men det besynnerliga i saken var, att ingen af barnen kom bättre ihåg sagorna och berättade dem med större liflighet än Klas, så att Petter ofta med välbehag lyssnade till honom och mysande ropade på sin hustru: »Hör du, Greta! Hör du så bra den knäfla pojken Klas kan berätta?» Men hon tog saken mycket kallt och sade endast: »Ja, en Klas är han och en Klas blir han, en riktig sagoklas; men se, byfogde, det blir han aldrig; han kan ju inte skrifva.» — Så uttalade sig föräldrarna hvar på sitt sätt öfver Klas; men de märkte ej, att en stor förändring ägt rum med honom och att Valentin lyckats göra honom mycket lifligare och lustigare till sinnes än förr. Ty dessa berättelser hade så gripit ynglingen, att han ej såg och hörde, drömde om eller tänkte på annat än trollpackor och häxmästare, drakar och jättar, förtrollade prinsessor och slott fulla med spöken. Ja, det gick så långt, att gossen ej kunde sofva mången hel natt, utan ännu var vaken när tuppen med sitt femte rop tillkännagaf, att himmelen ville att de sofvandes ögon skulle öppna sig.

Så hade Valentin och Klas ändtligen hunnit fram i tiden till den heliga julfesten, då de långa aftnarna och de många helgdagarna gåfvo tillfälle till lekar och sagoberättande under den tid, då hela världen med glädje och fester firar Jesusbarnets födelse, och då vänner och grannar besöka hvarandra och föra ett lustigt lif tillsammans. Till denna glada tid hade Valentin sparat sina bästa sagor. Men utaf alla de sagor, som han uppdukade för barnen, tyckte de mest om berättelserna om pannkaksberget och prinsessan på glasberget, i synnerhet som han brukade beledsaga den förra historien med afsjungandet af en visa, hvari han uppräknade alla de härligheter, som funnos i det märkvärdigaberget, så att det riktigt vattnades de små barnen i munnen, när de hörde därpå. Ja, de tyckte så mycket om dessa sagor, att han måste berätta om dem fyra dagar å rad och hvarje gång med nya tillägg, såsom att de båda bergen lågo nära intill hvarandra i den djupa skogen i grannskapet. Och som gossarne där ofta vallat boskapen, så kunde Valentin tydligt beskrifva för dem alla ekar och bokar, som funnos i trakten, och som stodo på spetsarna af de båda bergen.

»Vid dagsljus», tillade han, »kan man visserligen ej se på dessa berg hvad de egentligen äro, ty då se de ut som alla andra berg; men vid midnattstiden visa de sig sådana de äro, det ena af det allra klaraste och genomskinligaste glas, så att månen och stjärnorna kunna lysa tvärt igenom det; och det andra är den präktigaste pannkaka, mycket, mycket bättre än någon som blifvit gräddad i en panna. Det går en saga», tillade han vänligt och med saktare stämma, »att den som går in i pannkaksberget blir en stor konung, och

att den, som går in i glasberget, kan bära hem hela säckar med dukater och gyllene bägare och silfverskålar; men hvilken har mod nog därtill? Sådana människor födas ej hvarje dag.»

Ordet: *»Hvem har mod nog därtill?»* gaf nu, som det plägar ske bland pojkar, tillfälle till mycket skämt; de retade hvarandra därmed, och vid slutet af hvarje historia hörde man under flera veckors tid upprepas: *»Men hvem har mod nog därtill?»* och några skalkar tillade äfven *»Klas gå på har mod därtill.»* Och då ryckte det alltid i ångerspetsarna på Klas, och han skulle nog begagnat sig af sina näfvar, om inte hans far hade varit tillstädes, ty Petter bestraffade strängt, om pojkarne slogos i hans närvaro. Under tiden fortsatte gossarne att upprepa dessa ord och att gäckas med Klas och säga: *»Klas gå på har mod därtill»*, så att gossen till sist blef alldeles utledsen och tänkte för sig själf: »Det är då också för uselt, att jag inte skall hafva mod därtill.»

Och en dag, när de åter retades och gäckades med honom, undföll honom i förtreten det yttrandet: »Ja, Klas gå

på har mod därtill, om ni endast ha mod att följa, och nu kunnen I göra som I viljen; jag tar pannkaksberget, där kungen sitter, där den stora boken står, och jag skall gå in den förste, om ni följa med.» Och nu skämdes de alla och ropade: »Ja, ja vi följa!» ty det var vid middagsstunden och alla tyckte sig hafva öfverflöd på mod, och det hade de äfven då. Och så pratade de härom hela dagen och kvällen, så att Valentin och Petter och Greta och drängarna och pigorna började gäckas med dem, ty de trodde ej att det var deras allvar. Men gossarne blefvo härigenom endast så mycket fastare i sitt beslut att utföra hvad de föresatt sig, och den lille Klas uppehöll ifvern hos de andra genom att på det härligaste förespegla dem huru godt de skulle komma att må där och med hvilka skatter och dyrbarheter de skulle komma hem.

Ändtligen blef det afton och klockan slog tio ikyrktornet. Då ropade Klas: »Friskt mod, kamrater, nu är tiden inne; vi hafva öfver en half mil till skogen.» Och kamraterna, hans tre bröder och fem andra pojkar, följde honom, alla söndagsklädda och med hvita käppar i händerna, ty med hvita hasselkäppar skall man gå andar och äfventyr till mötes. Och de gamle pratade och skrattade efter dem, och Valentin skrattade högljudast af alla, och hvar och en tänkte: de där komma inte att spränga något berg; snart äro de nog här igen.

Och gossarne ilade hastigt öfver åkrarna, med Klas i spetsen för sig; ty han kände en stor längtan att få bestå äfventyret. Pojkarne hurrade, jublade och pladdrade som en hop kajor, när man jagar upp dem från en åker, där de slagit sig ner, och som höns hackla, när man öppnar dörren till hönshuset. Och alla stodo fast vid sin föresats och voro fulla af mod tills de började få sikte på de höga träden i skogen, men då tystnade de alla på en gång. Och när de kommo fram till den stora skogen och hörde de höga träden susa och vattnet brusa i de fjärran vattenfallen, då stannade alla; Klas var den ende, som sprang in i skogen. Och då han såg, att de andra ej följde, började han banna dem; men de brydde sig ej därom, utan den ene sade så och den andre så; och slutet på visan blef, att ingen ville följa med. Då kallade han dem fega krukor och ropade gäckande till dem: »Klas gå på har mod!» och därpå sprang han så fort han någonsin kunde rakt uppför berget genom buskarna. Men de andra rusade hals öfver hufvud hem tvärs öfver åkrar och ängar, och alla togo de så långa steg, som om hvar och en af dem haft ett spöke i hälarna på sig. Men Klas skyndade framåt på sin väg, längs många krokiga gångstigar som han kände, backe upp och backe ner, ända tills han såg bokträdet nicka högst uppe på berget. Där måste äfven han stanna, och det var nära nog att han tappat modet, då han ifrån långt håll hörde klockorna slå tolf i fyra kyrktorn. Men som han var en modig gosse, så upprepade han för sig själf ett yttrande, som hanofta hört ur sin fars mun: »Att en modig man aldrig skall vika ifrån det beslut, som han fattat i en god stund.» Och då ropade Klas: »Gå på!» så att det gaf eko i skogen, och därpå sprang han uppför berget. Då han kom fram dit, där han nyss hade sett bokträdet, fann han det ej mer på sin plats; men i stället såg han det allra skönaste pannkaksberg doftande glänsa emot honom i månskenet. Och Klas betänkte sig ej länge, han tillslöt modigt sina ögon, tog ansats på tåspetsarna, gjorde ett djärft hopp och ropade: »Gå på, säger Klas Törnpåk!»

Och hoppet misslyckades icke, han gled behagligt in i berget och sjönk sakta och långsamt utför. Och det tycktes honom, som om han sakta gungades och vaggades utför, så att han slutligen insomnade och hade underbara drömmar, i hvilka han såg den gamle Hans Valentin, som vänligt log emot honom.

Och när han uppvaknade var det skymning omkring honom; men han kände att han låg på en mjuk bädd och på så fina och mjuka kuddar som Greta, hans mor, aldrig hade bäddat under honom. Och detta behagade honom mycket. Men han kände sig äfven hungrig, och det var något som han däremot ej tyckte om. Nu började det blifva dager, och han samlade sina tankar och tänkte på gårdagen och de förra dagarna och sade till sig själf: »Här skall jag ju vara i pannkaksberget; jag vill se mig omkring, om Valentin har ljugit för mig». Och han gnuggade sig i ögonen medan det blef ljusare omkring honom. Men det var blott en halfdager som föll in ofvanifrån. Och hans ögon fröjdade sig, och hans hjärta fröjdade sig ännu mer, ty hvad såg han väl? Jo, att han befann sig midt i pannkaksberget och att den gamle Valentin icke hade ljugit. Ty han var nu i en kammare, där det fanns en säng och ett bord och en stol, nästan alldeles som hemma i hans fars hus, endast att allt här var nättare och prydligare. Och väggarna voro späckade med stekta gäss och änder och unghöns, snäppor, rapphöns och vaktlar och kramsfågel, såatt de liknade de vackraste tapeter i brokiga mönster. Likaledes hängde där harar, hjortar och rådjur i mängd samt de allra skönaste fat, tallrikar, knifvar och gafflar. Detta var på ena sidan. Och

den andra sidan var prydd med kakor och bakelser och tårtor samt med de kostligaste frukter, såsom persikor, aprikoser, apelsiner, vindrufvor, äpplen, päron, plommon, nötter och hvad en lysten gom för öfrigt kan önska sig. Och på kammarens bägge kortväggar stodo blomstrande växter och träd fulla af frukt, och vid foten af hvarje träd fanns det två källor. På ena sidan var det en källa med vatten och en med mjölk och på den andra sidan fanns en ölkälla och en vinkälla. Två af källorna, nämligen vattenkällan och ölkällan, brydde Klas sig ej mycket om, utan begagnade sig endast af vinkällan och mjölkkällan. Hela detta rum var ett riktigt underverk, men det största underverket var, att hvarje uppäten stek eller hvarje päron eller vinklase, som blef afplockad, genast ersattes af nya på samma ställe, och att mjölkkällan och vinkällan aldrig sinade ut.

Och vår Klas åt och drack, ja, han åt och drack öfvermänskligt, och det bekom honom ändå ej illa. Men det upprepades beständigt, att han genast somnade in, så snart han slutat äta och dricka, så att man nästan kan säga, att han ej kunde göra annat än äta, dricka och sofva. Då nu detta var hans dagliga lif, och hans skumma kammare ej erinrade honom om någonting af det, som han upplefvat och sett däruppe på jorden, så försvann det förgångna nästan helt och hållet ur hans minne. Det enda han stundom tänkte på var hans far, Petter, och den gamle, trogne Valentin samt den hederlige skolmästaren; men äfven dessa minnen voro som en dröm. Blott en sak kom han ihåg, och det var att tvätta sig om händerna och läsa en bön innan han åt. Men han kunde blott en bön, som ej var särdeles lång. och den var:

»Gud som hafver barnen kär, Se till mig som liten är.Hvart jag viker eller vänder, Står min lycka i Guds händer.»

Medan han sof, vare sig dag eller natt, med ett ord: så snart han låg i sängen, gjorde han ej annat än drömde, drömde beständigt. Då mognade Valentins alla historier; han verkställde då de oerhördaste dåd, dödade drakar och jättar, sönderssprängde järn- och diamantdörrar, befriade förtrollade prinsessor och blef slutligen konung.

På detta vis framlefde Klas, utan att han kunde förklara huru det gick till, ett mycket lyckligt lif i pannkaksberget. Men det var alltid någon där, som under hans drömmar berättade honom historier eller gaf honom uppränningar till sådana. Detta var ej Valentin, utan hans aflidna farmor, som han i sina tidigaste barnaår ännu hade sett i sin faders hem. Denna tycktes honom då antingen stå vid hans hufvudgärd eller ligga på knä vid hans säng och bedja för honom, och slutligen berättade hon honom alltid sagor. Detta har han själf i senare år ofta med djup rörelse omtalat, och han tror, att om det blifvit något godt af honom, så har han därför att tacka de tysta bönerna af denna fromma och af Gud hemtagna själ, som vände till det goda den villfarelse, hvaraf han behärskades, då han hoppade ner i berget.

Så förflöto för honom fem år som en dag. Medan han åt och drack, sjönk han allt djupare ner och kammaren sänkte sig med honom. Och nu hade han snart lyckligt och väl ätit sig genom trollberget, ty den som sprang in där måste äta sig igenom, det hade Valentin sagt, och på annat sätt kunde man ej komma ut ur berget. Men hvilken finns väl, som kan räkna ut huru mycket han hade ätit och druckit under denna långa tid. Emellertid hade han uppvuxit till en stark och jättestor yngling. Men därom visste han intet, ty han hade ingen på hvilken han kunde pröfva sin styrka, och det fanns ej heller någon spegel i hans rum, som kunde förråda saken för honom.

När nu de fem åren voro till ända och Klas hade ätit sig igenom ända till kanten och åter skulle falla ut på jorden för att fylla sina öden, sjönk han i en djup sömn, och hans drömmar voro underbarare än någonsin. Ty den gamla, kloka frun, som alltid satt vid hans sida och berättade honom sagor och äfventyr, och som så mycket liknade hans salig farmor, tycktes honom nu vara mycket sorgsen, och hon ställde sig som om hon ville taga afsked af honom, ja, hon sade det till och med åt honom. Och det föreföll honom, som om hon med många tårar bad för honom och därpå lyfte upp honom ur sängen och tvättade honom såsom man tvättar ett litet barn, så att han blef hvit som en svan; och att hon satte på honom en ren skjorta och iklädde honom nya, präktiga kläder och nya skor och strumpor, hvarpå hon försvann. Äfven han kände en stor sorg och saknad i sitt hjärta. Och detta hade i sanning ej varit någon dröm, utan han hade verkligen blifvit rentvättad och nyklädd ifrån topp till tå, och medan han sof som allra bäst föll han ut ur berget. Men han hade ej i verkligheten märkt allt detta, utan det hade alltsammans förefallit honom som en dröm.

Eftersom Klas Törnpåk nu åter skall visa sig på jorden, så måste jag berätta hvad som tilldragit sig i hans fars hus

under de fem år han tillbringade i pannkaksberget. Sedan hans försvinnande hade intet ovanligt händt där. Ännu lefde, Gudi lof, alla, både föräldrarna och barnen, och Klas' midnattsfärd till pannkaksberget var verkligen det enda ovanliga, som under denna långa tid tilldragit sig i huset. Man hade länge sörjt honom, i synnerhet var hans faders hjärta djupt bedröfvadt, ehuru han ej ville låta märka det. Äfven den gamle, ärlige Valentin sörjde honom mycket, och på köpet fick han ofta af fru Greta höra hårda ord för sina historiers skull. Men sedan den där aftonen hade all glädje vikit ifrån honom, och ingen saga hade mer kommit öfver hans läppar; och den gamle mannen, som fordom varit så glad och skämtsam, hade nu blifvit tystoch grubblande. Han hade äfven velat lämna huset och sin tjänst där, men den godmodige Petter hade ej tillåtit det, utan sagt: »När Valentin tillsammans med oss fått upplefva en så stor sorg, så skall han äfven med oss dela vårt bröd till döddagar.» För öfrigt talade man aldrig mer om Klas, ja, man hviskade ej en gång hans namn. De flesta, däribland äfven hans stackars mor, trodde att de onda andarna dragit sin väg med honom, och att gossen aldrig mer skulle komma tillbaka. Endast Valentin och Petter brukade understundom tala om gossen och hyste förhoppning om att han möjligen någon gång kunde komma åter. Och se, deras förhoppning bedrog dem ej. Ty Klas kom verkligen tillbaka. Nu får jag lof att berätta huru detta gick till.

När något ovanligt inträffar, så hopar sig alltid under på under, och så tilldrog det sig, att Klas föll tillbaka i denna värld just på samma ställe, hvarifrån han sjunkit ner i berget. Detta kunde nu omöjligt ske på annat sätt än att pannkaksberget vändt sig rundt omkring och hela världen med det. Ett af dessa båda måste hafva inträffat, och emedan det nu var så, kallar man det ett under; ty ett under är allt, som hvarje människa väl kan veta, men ingen människa begripa. Kort och godt: när Klas vaknade, låg han ej i sin mjuka säng, utan i det mjuka gräset, och han såg åter för sina ögon det välbekanta bokträdet och det stora berget, på hvilket han så ofta vallat boskapen, och han varseblef åter som gamla bekanta hela skogen och slätten nedanför och byarna och deras kyrktorn. De fem år han tillbringat i pannkaksberget föreföllo honom som en dröm, och det var honom ej annorlunda än som blott en enda natt hade förflutit mellan den afton, då hans bröder och kamrater sprungo sin väg ifrån honom och denna morgon, då han åter väcktes af lärkornas sång, där de svingade sig högt uppe i luften.

Klas låg ej länge i gräset och gäspade, utan reste sig genast och sprang skyndsamt genom skogen och tvärsöfveråkrar och ängar hem till sin fars boning. Och då han inträdde i stugan, fann han sina föräldrar och syskon och den gamle Valentin stående rundt omkring bordet med knäppta händer för att läsa till bords, innan de satte sig ner vid frukosten. Och han ställde sig i deras krets. Men han hade blifvit mycket vacker och stor och var nästan ett halft hufvud högre än Petter, som just ej var någon storväxt man, och dessutom hade han sina nya vackra kläder på sig. Och därför sågo alla upp och bockade sig för honom, ty de trodde alla, att han var en främling. Men han föll om halsen på far och mor och systrar och bröder och smekte och kysste dem och sade: »Jag är Klas och har alldeles nyss kommit ut ur pannkaksberget», och därpå kysste han äfven hjärtligen den gamle Valentin, sin käre vän. Och nu igenkände de honom på många tecken och voro högeligen förvånade, och alla fröjdade sig, att han blifvit så stor och vacker.

Men när nu första förvåningen var förbi, så ville alla veta, huru det gått honom under de fem år och tre månader som han varit frånvarande; och alla byinvånarna sprungo till för att beskåda Klas Törnpåk, och första ordet var alltid: »Nå, käre Klas, berätta oss hur du har haft det; och hur ser det ut i pannkaksberget?» Men han hade ej mycket att berätta dem, och rykten började småningom sprida sig om drömmar och spökhistorier, så att några sågo på honom med af förskräckelse uppspärrade ögon, som om inte allt stode rätt till med honom, utan onda andar drefve sitt spel med honom. Andra hviskade äfven sinsemellan: »Klas ljuger, han har inte varit i pannkaksberget, han har sprungit bort ifrån sina föräldrar, och när han nu kommit tillbaka, har den där listige byfogden hittat på hela historien.» Men emellertid satte de flesta tro till äfventyret och funno stort behag i berättelsen därom och trodde honom, ty de sågo tydligt på hans starka och sköna kroppsbyggnad och på hans rosenröda kinder och gnistrande ögon, att han ej svultit, medan han varit borta. Men hans moder var denförsta, som full af otålighet frågade honom om säckarna med dukaterna, och om han ej tagit några sådana med sig. När han nu svarade, att i den punkten af sin berättelse måste visst Valentin hafva farit vilse, ty af guld och silfver hade han ej sett det minsta grand i pannkaksberget, så skakade hon på hufvudet och menade, att i så fall hade han

lika gärna kunnat blifva hemma de fem åren och deltagit i arbetet och ätit vid deras bord; ty hvilken nytta hade han väl nu af att han smort sig med fasaner och skogssnäppor och druckit ett så kostligt vin? Det var inte värdt att han inbillade sig, att han skulle kunna blifva en jordisk konung utan penningar, fast den enfaldige Valentin hade slagit i honom sådana historier. De första dagarna var folket i byn alldeles utom sig öfver Klas, och de nästan belägrade Petters hus; de första veckorna voro de högeligen förvånade, och de första månaderna talade de mycket om saken, men efter ett år var tilldragelsen glömd af de flesta. Men de som allt fortfarande talade mycket om äfventyret voro de unga flickorna, ty i deras gunst stod Klas mycket högt, och öfver allt, där de vågade säga det, ropade de nästan enstämmigt: »Klas Törnpåk är i alla fall den vackraste pojken i hela byn!»

Klas var nu på sitt adertonde år och befann sig åter i denna världen, som han nogsamt visste. Han var ovanligt flitig vid arbetet; ty därtill hade han muskler och ben, och i sällskap med sin far gick han på åkern att plöja och så, bryta upp stenar och hugga ved, skära säd och slå gräs; och allt hvad han företog sig gjorde han tyst och blygsamt, men ensam uträttade han så mycket som tre andra. Och hans far tyckte mycket om honom, och den gamle Valentin hade sin glädje åt honom. Men hans mor kunde ej riktigt med honom; hon tyckte att han var för from och beskedlig och icke så kvicktänkt och rask i vändningarna som hennes andra barn. Och det var verkligen så att Klas ej kunde få fram många ord; ty under de fem år han tillbragt i berget hade han ej fått lära sig något nytt, utan tvärt omglömt allt, som han inpluggat i skolan, så att han ej kunde annat än sin lilla bön. Det enda, som man med rätta tadlade honom för, var att han ofta gick hemifrån om aftnarna och stannade ute hela nätterna. Ty detta var något, som han ej kunde låta bli, i synnerhet om söndagarna och på festdagar. Så snart solen gick ner måste han ut i skog och mark, och mången gång besökte han då äfven det berg, där han upplefvat sitt äfventyr, och satte sig under det grönskande bokträdet och drömde om igen de härliga drömmarna, som han haft i pannkaksberget, och hvarje gång återvände han hem dystrare och mer grubblande till sinnes än han gått ut. Om nu också Greta inte grälade på honom härför, så måste Petter umgälla det, när han berömde Klas. Då brummade hon alltid liksom för sig själf: »Ja, det är en skön pojke, din Klas; hvilken nytta har han väl haft af sin bergsresa, som man skriker så mycket om? Inte har han blifvit rikare och inte klokare heller. Och dessutom hade han kunnat bli lika stark och grof utaf vårt fläsk och bröd, och på köpet skaffat oss någon inkomst. Han har kommit tillbaka alldeles samma fårskalle, som han var, när han sprang bort. Din Klas är och förblir Klas.» Sådana yttranden måste Petter ofta höra och smälta, så att han grämde sig däröfver; men han vågade dock ej svara ett ord på saken. Men i sitt hjärta fann han, att det i verkligheten var helt annorlunda, och han och Valentin läto ej taga sig ur den tron, att Kias skulle blifva en riktigt duktig karl.

På detta sätt förgingo åter 3 1/2 år, och Klas hade blifvit ännu starkare och — om möjligt — vackrare. Då inträffade det, som skulle inträffa, på det han skulle få aflägga sina bondkläder och komma till den stora ära, för hvilken Gud hade låtit honom födas.

Han hade gått till skogen i sällskap med sin fader för att hugga ved. De stodo och höggo på tvenne olika ställen, några hundra steg ifrån hvarandra, så att de endast kunde höra ljudet af hvarandras yxor, men intet vidare. På dettasätt kunde de väl hafva arbetat några timmar, då Klas på en gång fick höra ett ängsligt stönande från det ställe där Petter högg. Han lämnade sitt arbete, sprang hastigt dit och såg huru fyra män i gröna rockar hade bakbundit händerna på hans far och nu drefvo honom framför sig med prygelslag. Då förgrymmades han, sprang fram, slet sönder banden, kastade männen till sida och frågade med hvilken rätt de handlade sålunda. De svarade honom, att han kom alldeles lagom, och att detsamma snart skulle vederfaras honom själf; ty han och hans far voro vedtjufvar, de höggo ej på egen mark, utan skogen tillhörde nådig herrn. Men dessa fyra män voro jägare hos grefven, som landet tillhörde; dock var den skog, på hvilken Petter och Klas höggo, ej grefvens, utan hörde till Dümmelshofen. Och de stodo en lång stund och grälade med hvarandra; men när jägarne fördristade sig att åter vilja binda den gamle och äfven Klas, då kom vreden öfver honom och han ropade med väldig stämma »gå på!» och med yxan högg han omkring sig och högg ner dem alla fyra, så att intet lifstycken var kvar hos dem. Men sin gamle far tröstade han för den skymf, som vederfarits honom, och följde honom hem, där han öppet omtalade för hvar och en hvad som hade tilldragit sig i skogen.

Men man ville ej sätta tro till honom och hans far, utan det hette, att de med våld hade angripit och dödat jägarne.

Och grefven sände flere hundra man med spjut och svärd till Dümmelshofen för att fånga Klas och föra honom i fängelse. Och Klas flydde ej undan, ehuruväl han kunnat göra det, och han gjorde ej heller det minsta motstånd, utan lät helt lugnt bortföra sig. »Ty», sade han för sig själf, »man måste vara öfverheten underdånig och hörsam, och Gud skall nog bringa i ljuset hvad som är rätt och hvad som är orätt.»

Och när han nu kom till staden, där grefven bodde, togo de Klas, satte bojor på hans händer och fötter, som på en missdådare, och kastade honom i ett mörkt fängelse,där hvarken sol eller måne lyste in, och de höllo en sträng räfst med honom och dömde honom till döden, emedan han brutit landsfreden och begått mord. Och strax därpå lät grefven, som var mycket förtörnad öfver sina jägares död, uppresa en galge utanför stadsporten, 50 alnar hög; och i den galgen skulle Klas Törnpåk hängas. Och på den dagen, då afrättningen skulle ske, hade många tusende människor lupit tillsammans från alla trakter, ty ryktet om hans styrka och skönhet hade utbredt sig vida, och så hade dessutom människorna åter börjat tala om äfventyret i pannkaksberget och utsmyckat detsamma med många nya under.

Och när solen gick upp den morgon, då Klas som en stackars brottsling skulle dö, utfördes han genom stadsporten och bar sina tunga bojor så lätt, som om de varit af halm, och han gick fram fast till sinnes och med ett lugnt ansikte, ty han hade bedit mycket andäktigt och tröstat sig i Gudi, då han visste, att han ej var uppsåtligen vållande till något brott. Och folket tyckte, att ynglingen var skönare än någonsin, och allas ögon fylldes med tårar att en så ung människa skulle dö, men i synnerhet klagade hustrurna och jungfrurna däröfver, och många af dem tänkte: Ack, att jag kunde befria honom från galgen och genast taga honom till man; jag skulle ej blygas däröfver. Men när Klas fördes fram till galgen, och prästerna stodo omkring honom med kors i händerna och tröstade honom och sjöngo andliga sånger, och bödlarne framtogo stege och snara, då förvandlades den allmänna gråten till ett högljudt snyftande omkring afrättsplatsen. Bland andra stod där äfven en vacker fru, som hade trängt sig fram genom hopen och fått plats midt emot Klas, så att hon kunde skåda honom rakt i ansiktet. Hon ropade så högt, att alla människor och äfven Klas kunde höra det: »O, om Klas nu behandlade bödlarne och deras handtlangare som Simson behandlade filistéerna, så att han sönderbröte sina band!» Och Klas påminte sig åter ifrån skolan historien om

Simson, och han tänkte: Du kan ju alltid försöka det, ifall så Guds vilja är. Och han drog tillsammans alla sina lemmar och spände sina senor och ropade full af vrede: »Gå på!» Och järnbojorna sprungo, som om de varit af rör, och Klas störtade fram mellan bödlarne och deras medhjälpare och genom hela folkmassan, och kastade ner allt omkring sig till höger och vänster. Men folket jublade och ropade: »Gå på, Klas!» och Klas sprang som en hjort öfver slätten in i skogen, och ehuru man förföljde honom både till häst och till fots, kunde man dock ej fånga honom. Men bödlarne, som voro förgrymmade öfver, att de gått miste om ett så säkert byte, grepo den unga, vackra frun, som hade uttalat den simsoniska önskningen, och sade, att de i stället skulle hänga henne. Men folket ropade högt däremot, och prästerna gåfvo dem skarpa förebråelser, emedan den unga frun blott af mänsklig barmhärtighet hade tilltalat den stackars syndaren; och grefven själf, som ditkom, lockad af det buller, som uppstod vid Klas' flykt, befallde att man skulle lössläppa den unga kvinnan, och så skedde det äfven. Men ibland folket var det ett väldigt jublande öfver att Klas kommit undan; ty att de åter skulle kunna fånga honom, det trodde de ej. Det lyckades ej heller för dem, som förföljt honom, att få fatt på Klas. Jag tror också icke, att de skulle haft särdeles stor lust att gå honom in på lifvet. Ty de hade hört huru han dödat de fyra jägarne, och nyss hade de själfva sett hvad hans senor och näfvar förmådde, och huru bödlar och bödelsdrängar och alla människor, som stodo i vägen för honom, hade störtat för håns knytnäfveslag. Äfven i Dümmelshofen fingo de snart höra hvad som tilldragit sig vid galgen, och de fröjdade sig däröfver, och Klas' föräldrar och syskon rätade åter upp sina hufvuden ur den skam, hvari de råkat, och Petter knäppte sina händer och sade: »Du Gud är en rättvis Gud. Klas är ingen mördare, han har blott försvarat sig och mig.»

När Klas hade kommit till skogen, där det ej merKlas sliter sina bojor.

fanns några tillgängliga vägar, sprang han ej längre utan gick sakta och hörde lugnt på huru jägarna och de andra förföljarna väsnades omkring honom. Men han hade brutit sig en stor och knotig gren från en smidig ek och

tänkte: »Låt dem komma; 10, ja, 20 sådana där ynkryggar kunna ej göra mig något, om Gud är med mig.» De larmade, svuro och förde ett förskräckligt lif i skogen med sina hundar och hästar; men ingen träffade på Klas, och så snart det blef natt fortsatte han sin väg. Natthärberge tog han hos en kolare. Efter en dags vandring kom han fram till »svarta fältet», som emellan Weser och Elbe sträcker sig ända ut till hafskusten, och han tänkte: »Här måste du taga dig i akt, ty här kunna de förfölja dig i stora hopar.» Därför slog han in på afsides liggande vägar, som gingo genom skog och öfver moras, och vanligtvis tog han in hos ensamt boende människor, hos herdar, kolare och mjölnare i skogen. Och när den femte dagen inbröt, då fick han för första gången i sitt lif se hafvet, och han förvånade sig öfver dess storlek och prakt och föll på sitt ansikte och bad och tackade Gud, att han hjälpt honom ända hit. Men det visste han ej hvad hafvet skulle göra af honom.

Klas hade kommit till Elben, just i den trakt, där hon faller ut i hafvet och är mycket bred; och längs flodens strand gick han framåt till några skepp, som han såg ligga långt bort på redden. Men det var nu ebbtid och stranden var mycket låg. Klas hade aldrig hört talas om ebb och flod. Sålunda hade han gått längs efter strömmen under några timmar och märkte ej, att vattnet börjat stiga. Men nu började floden komma, och den steg med en sådan våldsamhet, att Klas inom några ögonblick var omgifven af vatten på alla sidor, som redan steg honom öfver midjan. Då sprang han så fort han kunde mot skeppen, som numera ej voro aflägsna, och stödde sig på en lång stång, som kommit flytande mot honom med vattnet. Men det närmaste skeppet, mot hvilket han sprang, låg ute på djupet, minst tjugo steg ifrån land. Klas tog sin stång, togansats, ropade *»gå på!»*, gjorde ett språng och hoppade plötsligt ner midt på skeppsdäcket. Men sjömännen, som befunno sig under däck, förskräcktes af dånet och sprungo upp på fördäck, ty braket var liksom åskan hade slagit ner. Och de förvånades högeligen när de sågo den store och ståtlige mannen med sin stång, och frågade honom om han kom som vän eller fiende, som hedning eller kristen. När han svarat, att han kom både som vän och kristen, då skakade alla hand med honom, och en af dem kom fram med en stor skål med skummande mjöd och bad honom dricka; och han drack dem till hvarenda en i sin ordning. — Detta skulle vara ett tecken till frid och brödraskap. Ombord på skeppet funnos omkring femtio man, starka, högväxta karlar, men med vilda och hårda anletsdrag. Klas hade aldrig sett några sådana i sitt land, och han skulle säkerligen tagit dem för att vara röfvare och hedningar, om han ej sett korstecknet inskuret på masten och om ej äfven deras flagga burit samma korstecken. Och kristna voro de visserligen, men de voro äfven röfvare. Detta sade de honom öppet, sedan han berättat dem en del af sin historia och huru han hade kommit undan galgen.

I början sågo de barska ut, som om de ej hade trott honom; men de vilda ansiktena blefvo allt vänligare, ju längre han fortskred i sin berättelse. Och när han hade slutat, framträdde den som var deras höfding, skakade hans hand och sade: »Välkommen, Klas; sådana karlar som du behöfva vi; hädanefter skall du vara vår broder i lif och död, och med oss skall du dela ära och byte. Och kaptenen berättade honom, att de voro frisländare från öarna och kusten, och att de för det mesta lefde af sådana rof som hafvet och hednaländerna hade att erbjuda, men att de lämnade alla kristna oantastade. När Klas hörde detta, gick han med nöje in på deras förslag och förklarade sig villig att följa dem.

Ännu lågo de nästan en hel vecka för ankar där vid flodens strand, emedan vinden blåste från väster; och Klaslärde sig snart huru man skulle handtera tackel och roder och segel. Han blef nu äfven beväpnad på samma sätt som sjöfararna eller vikingarna. Snart stod Klas där som en fullständig viking. Han fick nämligen fullständig kopparrustning, hjälm af stål och en rund sköld med buckla på midten; i högra handen förde han en stridsyxa och i den vänstra ett kort, bredt svärd. Kastspjut och långa lansar till anfall funnos i öfverflöd på fartyget, och hvar och en kunde efter behag begagna sig af dem när fienden angrep. Och så fanns det där en mängd med starka stålbågar och pilar, och med dessa blef Klas snart mycket förtrolig, emedan han under de sista åren ofta dragit ut på jakt med sin far. Han spände med en sådan lätthet den starkaste båge, att hans kamrater förundrade sig; ty till och med höfdingen, som dock var den starkaste bland dem, kunde stundom ej utan hjälp spänna en sådan båge. Och när han en gång i deras åsyn gjorde om det språng han tagit ifrån stranden till fartyget, då hurrade och jublade de utan ände.

På tionde dagen stillnade ändtligen den västliga stormen af, en frisk sydost blåste upp, de hissade segel och

styrde skeppet bort mot hedningarnas länder. Och de bestodo mången het kamp både till sjös och på stränderna, och månget vikingaskepp blef af dem eröfradt, och hedningarna dödades eller tillfångatogos, och vikingarna förvärfvade sig guld, silfver och andra ägodelar. Och Klas hade redan gjort sig ett namn på sjön, ty när striden började, ropade han »gå på» med så väldig stämma, att fienden genast tappade modet, medan kamraternas växte, och att vikingarna nästan alltid med lätthet vunno seger. Och ehuru kaptenen nästan afundades Klas hans styrka och hans rykte, så hade han dock gifvit vika för sitt folks bön att i fören af fartyget sätta en storväxt man med en stång i handen, ur hvilkens mun de förgyllda orden »gå på» utgingo. Och så blef »Gå på» det berömdaste fartyg i Nord- och Östersjön och långt, långt västerut vid hedningarnasöar. Och de bästa kämpar lämnade sina fartyg och gingo öfver till kaptenen på »Gå på». Sex månader efter den dag, då Klas ankommit, hade fartyget 200 krigare i stället för 50, och det tillväxte i ära, rykte och rikedom långt mer än beskrifvas kan.

Man kan ej säga att detta vilda och laglösa lif särdeles mycket behagade Klas, men han lät dock ej något märka. Vattnets friska element och de djärfva människor som rörde sig i full verksamhet omkring honom behagade väl hans ungdom, och friska, modiga gärningar vederkvickte både hans själ och kropp. Dessutom ansåg han det ej för någon synd att bekämpa hedningarna, i synnerhet emedan de som arga och blodtörstiga röfvare öfverföllo de kristna folkens öar och kuster och bortförde människorna som slafvar och sedan sålde dem i det djupaste elände till främmande land. Det tycktes honom vara en god kamp att strida mot sådana människor. Också dröjde det ej så länge innan Klas blef befälhafvare på skeppet »Gå på».

Andra året Klas var till sjös, seglade de från väster högt upp emot norden, och efter mången het strid, som de på sin färd hade att bestå med stormar och hedningar, landade de på fyrtionde dagen af sin segling på en liten hedningö, som var befolkad af några hundra människor, hvilka bodde i usla hyddor, och, som det tycktes, lefde af fisk och sjöfåglar. När de kommo i land gingo invånarna dem vänligt och fredligt till mötes, medförde åt dem stekta fiskar på fat och bjödo dem mjöd; men det fanns ingen enda ibland dem som bar vapen. Då lät höfdingen det oaktadt blåsa till angrepp och uppmanade sina kämpar med ett ljudeligt hånskratt att de skulle nedhugga männen. Och de rustade sig, medan de stackars invånarna med klagande skri flydde undan till sina hyddor.

När nu männen ville lyda sin kapten, då sprang Klas hastigt fram, svängde sin yxa och ropade: »stanna!» På samma gång blottade han sitt hufvud för kaptenen och bad honom, att han ej skulle belasta sig med en så svår skuld

och visa en sådan okristlig grymhet mot försvarslösa män och kvinnor; ty äfven om de voro hedningar, som ej visste något om den lefvande Guden och Frälsaren, voro dock *de* mycket argare hedningar, som kunde fullgöra hvad kaptenen nu hade befallt.

Men kaptenen lyssnade ej till honom, utan blef vred och befallde de andra att de skulle gripa och binda Klas som en upprorsstiftare; men Klas svängde sin stridsyxa, såg sig vredgad omkring och frågade: »Hvem vågar det?» — och där stodo de, och ingen vågade sig på honom. Dåbefallde kaptenen detsamma för andra gången, och ett mummel uppstod ibland folket och några stego fram såsom om de ville lägga händer på Klas. Nu öfverväldigades Klas af sin vrede, ropade »gå på!» och rusade med höjd yxa fram emot kaptenen, som förgäfves sökte att försvara sig, klöf med ett hugg hans hufvud och sade: »Du har fått din förtjänta lön; hvar och en som är en kristen går på min sida.» Och mer än hälften af männen gingo öfver till honom, men de andra vredgades öfver att deras anförare blifvit dödad och grepo till vapen för att hämnas hans död. Men Klas ropade »gå på!» och de stodo som fastnaglade af blixten vid jorden. Därpå uppmanade han dem och de andra till fred och förklarade för dem huru omänsklig kaptenens befallning hade varit, ty Gud var äfven hedningarnas fader och skapare. Och när de järnklädda männen hörde detta, runno tårarna utför deras väderbitna kinder och de sade: »Vår höfding är fallen för Guds hand genom dig», och alla ropade de enstämmigt: »Klas, du skall vara vår höfding.» Och han lät det väl behaga sig och blef nu anförare för två hundra man.

Och det visade sig snart huru väl de handlat. Klas hade aldrig älskat eller själf deltagit i det vilda och råa lif, som de hittills hade fört, ehuru han ej kunnat hindra de andra att göra det. Men när han nu själf blef höfding, införde han en sträng och kristlig manstukt och utstötte utan förbarmande från sitt skepp alla dem, som ej ville foga sig

däri. Och det var hans första lag, att den utan nåd och förskoning måste dingla i masttoppen, som med vapen sårade en obeväpnad man eller våldförde en kvinna. Men ännu alltid drog han ut i strid mot hedningarna, rensade hafvet från deras röfvarfartyg och befriade många kristna från deras fångenskap; också planterade han korset såsom världens frälsning på många ställen, som voro hedniska, och genom sin mildhet och sin rättvisa förde han många hedningar till kristendomen. Och hans namn blef så berömdt, att de tappraste män förenade sig med honomoch drogo ut i strid med honom. Redan andra året han var befälhafvare ägde han tjugo fartyg med femhundra mans stridbar besättning. Ty hans redlighet och gudsfruktan var stor och hans tapperhet fruktad och hans styrka oöfvervinnelig. Mot huggen af hans yxa eller stötarna af hans lans hade ännu ingen smed kunnat smida sköld och pansar.

På fjärde året af sin sjöfart och det andra af sitt höfdingskap gjorde han en färd till Island, men blef drifven från dess kuster genom en häftig nordanvind och kastades mot ostkusten af en stor halfö, som heter Jutland. Denna halfö var på denna tid halft hednisk och halft kristen; och för några månader sedan hade det tilldragit sig att hednakonungen hade slagit den kristne konungen och eröfrat allt hans land. Slutligen hade han äfven intagit den kristne konungens slott och fått i sitt våld dennes gemål och dotter, som bodde därinne. Men den fångna konungadottern var den skönaste prinsessa som fanns i många länder på långt håll. Hednakonungen ville nu tvinga henne att blifva hans gemål, så att konungariket skulle tillfalla honom, liksom hade han med rätta medel kommit till tronen. Och i sitt sinne tänkte han, att hon nog skulle gifva med sig. Men hon vägrade ståndaktigt, och då han ej gaf vika, utan i sitt högmod började hota henne, då kallade hon honom en rasande man; och däröfver förgrymmades han så högeligen, att han svor det hon för detta ord skulle dö en pinsam och grym död. Och på öppna fältet, ej långt ifrån där han höll prinsessan fången, lät han upptorna ett stort bål, och på detta skulle hon nu förbrännas som en vanlig missdåderska.

Nu tilldrog det sig att Klas tvingades att landa här med sina flesta fartyg just samma morgon som den olyckliga prinsessans afrättning skulle försiggå. Människomassan, som vimlade omkring slottet, på stranden och på slätten, vapenbullret och dånet af pukor och trumpeter gjorde honom uppmärksam, och han lät sig berättas om orsaken till larmet. Då omtalade man för honom allt och huruprinsessan om en half timme skulle utföras och jämmerligen förbrännas på bålet, och huru hon omöjligen kunde räddas, ty hednakonungen hade mer än tio tusen krigare, som skulle uppställas omkring bålet.

Men när Klas hade hört allt detta, blef han alldeles blodröd af vrede och sade till berättaren: »Det förbjude Gud och mitt goda svärd att prinsessan skulle dö.» Och han ropade: »Gå på!» så att det skallade efter hela stranden och ekot återgaf hans ord. Och hans krigare förstodo ropet, och om några ögonblick stodo de alla samlade omkring honom, väl tre tusen till antalet. Och han ropade till dem: »Upp, kamrater, friskt framåt med de kristnas Gud! Vi skola befria prinsessan och de arma kristna från de onda hedningarna. Om de äro tio tusen, så är det ju eder vana att hvar och en af eder tar tio man på sin lott. Således friskt mod. Gud ser till hjärtat och ej till mängden.» Så sade han och ropade ännu en gång sitt »gå på!» och som en blixt störtade han fram med sina män mot bålet just i det ögonblick, då prinsessan fördes ut genom stadsporten. Och han lät blåsa i stridstrumpeten, hedningarna trumpetade äfven å sin sida, och konungen, som red i spetsen för sina män, sade: »Mod, mod! Liksom sjön alltid måste vika för fasta landet, så skolen I också med lätthet kasta tillbaka dessa eländige sjöröfvare i deras element.» Och de drabbade häftigt tillsammans; men Klas och hans kamrater vordo hedningarna för öfvermäktiga; ty dessa föllo för vikingarna som säd faller för lien, när den är mogen. Och när de andra kristna från staden och landet sågo detta, att Klas fick öfverhand öfver hedningarna, då rusade äfven de till från alla sidor, och inom få timmar hade hednakonungen stupat jämte allt sitt folk med undantag af några, som genom sina hästars snabbhet lyckats fly undan till slottet med prinsessan. Men några timmar efter drabbningen uppgåfvo de slottet och prinsessan mot fritt aftåg. Och emedan de voro så få, tillät Klas dem draga därifrån med lifvet. När Klas drog in i slottet, då var därstor fröjd bland de kristna, att Gud sålunda ödmjukat hedningarna under hans hand och räddat prinsessan från döden i lågorna, och den gamla drottningen och prinsessan gingo honom till mötes i slottstrapporna och prisade sig lyckliga, att de blifvit befriade genom en sådan man, ty genom

stridsropet »gå på», hade de genast begripit hvilken det var som stred för dem. Och de togo honom vid handen och förde honom upp för slottstrapporna, men han vägrade och böjde sig djupt ner till jorden för de kungliga damerna, såsom det anstår en tapper och ridderlig man, och ville gå bakom dem. Men de tilläto ej detta, och den gamla drottningensade: »Hvar finnes väl en prinsessa i hela världen, som ej skulle känna sig på det högsta ärad att få införa en sådan man vid sin sida.» Och så måste han uppfylla deras begäran, och med sina hjältar måste han vederkvicka sig vid en kunglig måltid och taga härberge i borgen och det kungliga slottet.

Men drottningen hade redan tänkt vid sig själf, då hon såg Klas, detsamma som hennes rådgifvare äfven hviskat till henne: Hvar finnes väl en man sådan som denne att här befordra kristendomen och tukta hednafolket? Har Gud ej likasom genom ett underverk låtit honom kastas hit af stormen och visat att just han skall vara folkets räddare och konung? Och hon hade gjort sig många ljufva tankar om honom och sin dotter. Men allt detta dolde hon ännu i sitt hjärta och tänkte: »Gud skall nog styra allt till det bästa.» Och Gud gjorde det äfven, på det att uppfyllas skulle hvad Valentin hade sagt, nämligen att den som modigt åt sig igenom pannkaksberget, den skulle en gång blifva konung.

Men Klas hade knappast visat sig några minuter i slottets salar förrän han kände huruledes det stod helt annorlunda till med hans hjärta än förut. Han kände att han sett en kvinna, från hvilken han ej kunde vända sina ögon. Prinsessan var också helt visst det allra skönaste fruntimmer, som på sin tid lefde i världen. Detta kände han mycket väl, men han betänkte äfven, att han var son af en byfogde och att hon var en konungadotter; och vid denna tanke slog han sig för pannan och ropade: »Klas, Klas, hvad tänker du på i din dårskap?» Ty trots alla sina stora bragder tänkte Klas alltid på sina ungdomsdagar, och han var alltid af hjärtat ödmjuk och liten inför Gud, som han tillskref allt, och af sin egen ridderlighet och skönhet, som intog allas hjärtan, visste han intet. Så tillbringade han en sömnlös natt, bländad af prinsessans skönhet, och emedan hans önskningar tycktes honom vara omöjliga att få uppfyllda, så beslöt han att tidigt följandemorgon gå ombord på sina fartyg med sina vapenbröder och åter besegla det vilda elementet för att trösta sig, liksom kärlekens lågor skulle kunnat släckas och afkylas af vatten.

Och när det nu började dagas och ljuset likasom fruktande smög sig in genom jalusierna i sängkammaren, kallade han på sina män, och det blef ett löpande och ett vimlande på slottsgården, så att drottningen och prinsessan vaknade därvid och med förvåning och förskräckelse förnummo, att Klas åter tänkte gå ombord på sina fartyg. Och den gamla drottningen betänkte sig ej länge, hon gjorde hvad hon måste göra, hon klädde sig i största skyndsamhet och inträdde i rummet där Klas bodde och yttrade följande till honom:

»Käre Klas, hvad är det för ett budskap som vi med förskräckelse förnimma? Således vill du resa bort utan att unna oss tid att åtminstone med ord få tacka dig? Du vill således lämna oss? Du vill här lämna dina kristna trosförvanter och öfverlämna dem åt svärdets barmhärtighet. Du vill lämna det furstebarn, som du nyss räddat från elden och hedningarnas järn? Visserligen ligger hednakonungen slagen och korparna äta hans fallna krigare; men många hedningar bo ännu omkring oss, och den fallne har många tappra söner och släktingar, som skola komma att hämnas hans död då du är borta. Men äfven vår konung är död, våra bästa män ligga slagna, och vi hafva ingen son, ingen broder, ingen brudgum, som i farans stund kan föra svärdet och spiran. Har Guds vind drifvit dig hit endast för att så mycket säkrare störta oss i fördärfvet? Har den ej hviskat till dig, att du skulle vara en värdig krigsfurste och konung för dessa kristna mot hedningarna, en älskad son åt mig och en värdig gemål åt prinsessan, min dotter? Jo, det har han velat, och äfven jag vill det, och därför står jag här.»

Drottningen uttalade dessa ord så kraftigt, att hon genom dem på en gång tillintetgjorde alla de invändningar,

som Klas ärnat göra. Han kunde ej gå, kunde ej tala, han kunde blott buga sig, rodna och tiga. Och detta gjorde han på ett sätt, som mycket behagade drottningen, ty hon förstod att han nu ej skulle segla bort med sina fartyg, och alltså fortfor hon i sitt tal:

»Du har svarat som en riddare och en man skall svara då en kvinna talar till honom. Och nu vill jag ej heller hädanefter höra dig tala om att du är född i en bondkoja och vi i konungaborgen. Se Gud har gjort stora under med dig och bevisat att han efter sitt behag kan upphöja de ringa, liksom han äfven kan lägga till tronen borna

konungar i stoftet. Och har han gifvit dig en sådan ödmjukhet och dygd och ett sådant öfvermått af mod och lycka, att du kallas för en man bland de bäste män. Din ridderlighet har gjort dig till konungars like och ditt »gå på» är bättre än en här. Och nu, följ mig!»

Och hon fattade honom vid handen och han var tyst och lydig som ett barn och lät sig af henne ledas hvart hon ville.

Och drottningen förde in honom i sin dotters, prinsessans rum, lade bådas händer tillsammans och välsignade dem. Och de läto det sig väl behaga, men ingendera kunde säga ett ord. Ty det var ej annorlunda med prinsessan än med Klas; så snart hon hade sett honom, hade det varit som om hon af fullt hjärta velat ropa: »Denne är den rätte mannen; han och ingen annan!»

Och Klas stannade nu, och skeppen lågo för ankar i bukten, och intet öga skådade efter hvilken vind det var som blåste. Alla hade riktat sina tankar på landet, ingen tänkte på segel, tåg och roder, utan krigarna snyggade upp sina sporrar och vapenrockar till bröllopet. Detta firades efter några veckor med stor härlighet, och den sköna prinsessan tog Törnpåk till man, och nu var han konung af Jutland.

Och mången skön dag bodde han i slottet med prinsessan. Men slottet låg i sydjutland, där nu staden Schleswig ligger. Men i sin glädje blef han ej glömsk, utanrustade sig ifrigt till krig mot hedningarna, och äfven desse rustade sig. Och nu började en lång och svår kamp om herraväldet, tills hedningarna ändtligen förlorade, och Klas blef konung öfver den stora halfön och öarna omkring.

Och det var mot slutet af andra året, sedan han slagit hednakonungen och förmält sig med prinsessan, som han lagt under sig allt hedningarnas land ända till Elben och öfver allt som sitt herraväldes baner uppsatt frälsningens kors i stället för de mångfärgade afgudarne af sten och trä — då stod Klas en gång på andra sidan om Elben och det föreföll honom som såge han långt bort på andra sidan det ställe, därifrån han med stången hade sprungit upp på fartyget, och han igenkände det på de tre träden, som stående på en höjd reste sig högt öfver flodbädden. Och i tankarna genomlopp han ännu en gång sitt underbara lif, och i ödmjukhet föll han ner på jorden och bad och tackade Gud, att han räddat honom ur så många faror, och att han på ett så underbart sätt hade gjort honom till konung och herre öfver länder och folk. Och han kallade det ställe där han stod för Glückstadt och uppbyggde där ett slott, och slottet och staden stå ännu kvar där från denna tid tills i dag.

Klas var nu tjugosex år gammal och det var på sjette året sedan den morgon, då han kommit undan galgen, i hvilken han så oskyldigt skulle hänga.

Och när han betvingat hedningarna och gjort landet säkert genom slott och borgar, då tänkte han i längtan och kärlek på sina gamla föräldrar och sina syskon och vänner och dröjde ej längre, utan anträdde resan till dem. Men han tog med sig sin gemål, drottningen, och tusen ryttare, på det han skulle hafva ett kungligt följe. Då drog han öfver Elben mot söder. Och när de hade rest fyra dagar och femte dagen inbröt och de ej mer voro fjärran från hans hemvist, då befallde han ryttarna att stanna, och han red förut med sin drottning och hade blott en page med sig. Och det var just på femte dagens middag, när klockanslog tolf, som de redo in i Dümmelshofen och rakt på hans faders hus. Men de sprängde framåt allt hvad hästarna orkade löpa, på det människorna, som sågo dem, ej måtte igenkänna dem och förråda dem för deras föräldrar. Och när de anlände framför Petter Törnpåks hus, sprang konung Klas hastigt från hästen och ropade muntert »gå på», så att det skallade genom hela byn. Och Petter, som med hustru och barn just satt vid bordet, sprang ut vid dessa ord och varseblef mannen och den sköna damen med gyllene kronor på hufvudet. Han förstod genast, att det var hans son och ropade: »Nå, Gud vare lofvad, att du åter är här och att du blifvit konung. Vi hafva hört talas därom, men de hafva ej velat tro oss, och din egen mor har ej velat tro det; blott Valentin och jag trodde det genast, ty vi visste väl att det skulle blifva något stort af dig.» Och i sin glädje ropade han öfverljudt: »Valentin, Valentin, kom ut, får du se hvad det blifvit af vår Klas!» Och Valentin kom och modern och alla syskonen kommo, och det blef ett omfamnande och ett kyssande, som aldrig ville taga slut. Och när konungen och drottningen hade gått in och satt sig vid föräldrarnas bord och ätit och druckit med dem i ödmjukhet inför Gud och i kärlek till dem, då öfvermannade glädjen den gamle Petter och han visste ej hvad han skulle säga, men af glädje talade han nästan för mycket. Och då hviskade

han sin Greta i örat, ehuruväl det just icke passade i detta ögonblick: »Nå, min Greta, har Klas blifvit Klas? Skulle det väl kunnat blifva mer af din Johannes?» Och Klas stannade mången dag och mången vecka hos sina föräldrar och lefde gladt med dem och gaf dem och sina syskon och grannarna rikliga skänker, men den gamle Valentin tog han med sig och sade till honom: »Käre Valentin, du skall äfven berätta lustiga och präktiga historier för mina söner, huru hvarje duktig människa med Guds hjälp kan blifva något, så att det kan blifva tappre män och hjältar äfven af dem.» Och Valentin följde honom gärna, ty han var ganska stolt öfver konung Klas ochtänkte för sig själf, att det egentligen var han som hade gjort honom till konung. Konungen tog äfven med sig sin yngsta broder och sin yngsta syster, och brodern blef en grefve och systern en grefvinna, och ännu lefver det mycket förnämt folk i världen, som härstammar från dem. Men det villkor betingade han sig före afresan, att när hans far dog, skulle egendomen tillfalla honom, och han betalade genast åt sina syskon tio gånger dess värde. Och far och bröder lofvade honom det och höllo äfven sitt ord. Ty han sade: »Jag skall skicka hit en af mina söner, som åter skall blifva en bonde, och hans barn och barnabarn skola blifva bönder, ty bönderna äro äldre och hålla längre ut än konungarna.»

Och konung Klas drog åter hem till sitt rike och lefde och regerade ännu många lyckliga år med sin drottning. Många söner och döttrar blefvo honom födda, och många konungar och drottningar af hans släkt hafva härskat efter honom. Men nu har dock Klas Törnpåks ärorika släkt för länge sedan dött ut, och en annan konungafamilj regerar i de länder, som fordom ärade honom som konung. Men hans son Konrads släkt varar ännu i dag. Denne Konrad var hans yngste son. Kort efter hans födelse skickade fadern honom på landet till en bonde och lät honom lefva och arbeta som en bonde och sände honom därpå till sina fäders land, Westfalen, till Dümmelshofen, där han gaf honom sin fars gods. Och Konrad blef stor och stark som Konung Klas, men icke så mäktig och härlig inför världen, utan dog som byfogde, alldeles som hans farfar Petter före honom. Och från denne Konrad, konungasonen, härstamma än i dag alla Törnpåkar, hvilka lefva som bönder i Dümmelshofen och trakten däromkring.

—